

A tánc a szenvedélyünk Sansha

A világ nagyvárosai után
Budapesten
is megnyílt a Sansha táncbolt

Kínálatunk:

-cipők
-rubák
-kiegészítők

Klasszikus és modern tánchoz,
fitness-bez, és egyéb tánc típusokhoz,
Korbatár nélkül!

Mindenkit szeretettel várunk
új üzletünkben!

Volf Katalin a Magyar Nemzeti Balett Vezető Magántáncosa Foto: Merlo A ©2000 Sansha®

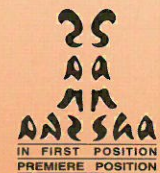
M088 unishort

"101" Soprano

Sansha®

PARIS • LONDON • NEW YORK • MELBOURNE • MADRID • MOSCOW

Revoltade Bt - Ó utca 41, 1061 Budapest, tel: 20 9656123 fax: 1 2144573 e-mail: revoltade@sansha.com

TÁNC művészet

A magyarországi táncszervezetek közéleti, kritikai, táncelméleti és tánc történeti folyóirata

XXXI. évfolyam
2000. 4. szám

Főszerkesztő: Kaán Zsuzsa

Védnökök:
Markó Iván, Seregi László

Védnökség és szerkesztőbizottság:
Esztergályos Cecília,
ifj. Harangozó Gyula,
Kevézházi Gábor, Kricskovic Antal,
Kún Zsuzsa, Nádas Myrtil,
Sallay András,
Szakály György, Zsuráfszki Zoltán

Angol szöveg: dr. Dienes Gedeon
Munkatárs: dr. Hátfalvi Istvánné

A szerkesztőség címe:
1035 Budapest, Kerék u. 34. fszt. 1.
Tel./fax: (36-1) 368-5470
web-cím: vizion.euroweb.hu/danceart
e-mail: danceart@euroweb.hu

Lapmenedzser: TRIONFO Bt.

Kiadja:
Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány
Felelős kiadó: Kaán Zsuzsa

Nyomdai előkészítés: Berkes & Társa
Nyomás: Gutenberg Press Nyomdaüzeme
Felelős vezető: Sisák Mihály
nyomdavezető

E szám támogatói:

NKA
Táncművészeti Kollégiuma
• AMCO Csomagolótechnikai & Konzultációs Kft.
• MINT Alapítvány
• vizion internet

Terjeszti a Magyar Posta Rt.,
a HÍRKER Rt., az NH Rt., a regionális
részvénytársaságok
és alternatív terjesztők.

Előfizethető Budapesten a Magyar Posta Rt.
Hirlapüzletági Igazgatóságánál (levélcím:
1846 Budapest), az ügyfélszolgálati irodákban,
a Hirlapelőfizetési Irodákban (HELIR,
1089 Budapest, Orczy tér 1., levélcím: 1900
Budapest), vidéken a postahivatalokban köz-
vetlenül és postautalványon. **Belföldre elő-
fizethető** meg a szerkesztőségben közvet-
lenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfizetői csekk
a szerkesztőség címen levélben, illetve tele-
fonon igényelhető.)

Külföldön terjeszti a Batthyány Kultur-Press
Kft. 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:
1800,- Ft+ postaköltség

HU-ISSN: 0134-1421

A 4. szám
a 2000. szeptember 20-ig
megtartott táncsemináriumok között
válogat.

tartalom

tartalom

2 programajánlat

3 aktuális

4 hírek **ittthon**

5 hírek **külföldön**

6 felhívás

9 millenniumi operagála

interjú két hangra

10 Jálcis Kinga:
Bretus Mária és Hetényi János

„...Akkora kincs gyűlt össze
tarsolyukban, hogy mostanáig
s a jövőben is kitart...”

portré

12 Kaán Zsuzsa: Egerházi Attila

„...Az operaházi kortárs balett jelen van
a világban...”

kritika

14 *Pór Anna: Kís néger mesék
Francia utcaszínház a Felvonulási téren

16 Nagy Tünde: Néptánc kultúrák
párbeszéde - Nemzetközi
néptáncfesztivál Szegeden

16 Truppel Mariann:
Millenniumi sokadalom - 2000

18 Leibold Erzsébet: Harangok kondulnak
A Duna TV ünnepi műsoráról

20 Kaán Zsuzsa: Tűzvirág - Paks néptánc-
együttese a Városmajorban

operapáholy

21 Máta Györgyi: BUDAPEST-operagála

képriport

22 II. Magyar Táncművészeti Fesztivál
- Kanyó Béla képriportja

rajzos tánc történet

24 Bottyán Mariann-Kaán Zsuzsa:
A Szilfid, az első „fehér balett”

A *-gal jelölt írások (vagy részleteik) angolul is
olvashatók.

hazai tükör

25 Koltay Gábor: Köszöntő

25 Dezső László: Szóttas a Duna két
partján

26 Rollinger Károly: Gyermek- és Ifjúsági
Táncfesztivál Zánkán

27 Rollinger Károly: Ifjúsági Standard
Táncok Magyar Bajnoksága Szegeden

megkérdeztük

28 *...Jekatyerina Makszimovát, a moszkvai
Nagy Színház egykori primabalerináját
a balettversenyekről és a jelenkori
balettművészet helyzetéről
Oroszországban - Kéri József riportja

filmkalauz

32 Kriston László:
Az amerikai film és a tánc
II. rész: Fordulópont

világtükör

35 Zalán Magda: „Interscape (2000)”
- Merce Cunningham ősbemutatója
a Kennedy Centerben

36 Hézsó István: Bach + Tánc
- Visszatekintés a zeneszerző
halálának 250. évfordulója alkalmából

38 Wagner István: „Linden-álmok”
álompárral - Uve Scholz koreográfiája
Berlinben

40 *Dienes Gedeon: Egri Zsuzsa jubileu-
mi gálája Torinóban

42 Timár Mihály: Néptáncnyelven
nemzeti kultúránkról - Beszámoló a
Timár Kamara Táncgyűttes és a
Csillagszemű Gyermektáncgyűttes
nyári utazásairól

44 *Kaán Zsuzsa: Amerikai táncpanoráma
- II. rész: A Bajadértól a FOSSE-ig

contents

49 news **in hungary**

50 news **from abroad**

51 news

52 excerpts

millennium

Szent István királyunk ünnepe címmel, a millennium jegyében a Lakiteleki Népfőiskola augusztus 19-én egésznapos, műsoros népművészeti találkozót rendezett számos hazai és határon túli amatőr néptáncgyűttes, népdalkör és gyermekszíni társulat részvételével. Szerkesztőségünk ebből az alkalomból valamennyi vendégszámot és vezetőjének ajándécsomagot állított össze, a TÁNCMŰVÉSZET minél szélesebb körű megismertetése és népszerűsítése érdekében.

Képünkön: a Népfőiskola igazgatója, **Lezsák Sándorné** a szerkesztőség önkéntes munkatársától, **Szabó Zsuzsától** átveszi az ajándékszámokat.

gálaestek

Világsztárok az Operában címmel – szeptember 16-án Budapesten és 17-én Kecskeméten immár nyolcadszor rendezik meg a Világsztárok Produkciós Iroda azt a nemzetközi balettgálát, amely a kanadai Étoile-Gála mintájára – a világ számos balettművész-kiválóságát látja vendégül egy jótékony célú, elegáns gálaműsor keretében. Az idei világsztárgála külföldi meghívottjai között találjuk az Alvin

Ailey Dance Company szólistáit (**Linda Denise Evans** és **Matthew Rushing**), egy remek kanadai kettőst (**Bridget Breiner** és **Robert Conn**), az olasz **Luigi Boninót**, a New York City Ballet szólistáját: **Damian Woetzel**-t, a gyakori vendégművészt, **Dmitrij Szimkint** és fiát, valamint a Moszkvai Nagyszínház első szólistáját: **Andrej Uvarovot** és partnernőjét.

TÁNCPALETTE 2000 címmel – lapunk megújulásának tizedik évfordulója jegyében – **október 9-én** rendezi meg a kiadói alapítvány – a **X. magyar sztárgálát** a Magyar Állami Operaházban. A műsor-szerkesztésben az idén is a már évek óta jól bevált koncepció érvényesül. Eszerint a kétrészes program – az est címének megfelelően – táncművészetünk teljes palettáját bemutatja a közönségnek. Az élővonalbeli hivatásos és amatőr társulatok, illetve szólistaszttárok közül több mint kétszázan lépnek fel a hagyományos és kortárs színpadi néptánc, a klasszikus, modern és kortárs balett, valamint a standard és latin formációs tánc különféle műfajaiban.

néptánc

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége – a Magyar Művelődési Intézet közreműködésével – tizennegyedik alkalommal rendezte meg a Budai Vár történelmi környezetében a **Mesterségek ünnepe** című többnapos találkozót. **Augusztus 17-20 között** a régi kézműves mesterségek (hangszerkészítés, faragás, csipkeverés, kosárfonás stb.) bemutatása, kipróbálása és a termékek kirakodására mellett az idén is számos népművészeti program várta az ide látogatókat. A színpadokon hagyományörző magyar és külföldi énekesek, tánc- és zenekarok léptek fel, vásári komédiások és tánc ház szórakoztatta a vendégeket.

vendégjáték

A méltán világhírű dél-koreai **Universal Ballet** – no-

vember 8-9-én a **Giselle** című romantikus balettel az Erkel Színházban, **november 12-13-án** a **Don Quijote** című klasszikus balettel az Operaházban vendégszerepel. A társulat művészeti igazgatója és koreográfusa: **Oleg Vinogradov**. Alapító igazgatója a világsztár **Julia Moon**. A turné – a társulat 1999-es budapesti debütálásának frenetikus sikere kapcsán, a Világsztár Produkciós Iroda meghívására – a társulat kizárólagos nemzetközi menedzserre, a **Paul Szilard Produkció** segítségével valósulhatott meg.

kortárs tánc

Augusztus 2-9 között a kortárs művészetek és műfajok egyhetes „non-stop” találkozásának az óbudai Hajógyári Szigeten otthont adó **Pepsi Sziget** Színház- és Táncsátorában igencsak változatos táncprogramokkal tarkították az amúgy is széles körű kulturális választékot. Az újszerű kísérleteknek csakúgy, mint a már kiérett stílusoknak valószínűleg sok új rajongót szereztek a fellépők: **Hajzer Gábor** és **Gálik Éva** (Vízión, Opsidán), a **Bozsik Yvette Társulat** (Kabare), **Blaskó Borbála** (Die Blume), a Közép-Európa Táncszínház (Ős K. [Városi buszman]), **Méhes Csaba** és **Hargitai Gábor** (Méhék), az **Artus** és az izraeli **Vertigo Dance Company** (Gázszív), a **Bálványos Társulat** (Kapcsolódások), a **Phobos Társulat** (Duett), a **Modern Tánc-Játék Stúdió**, a **Szegedi Kortárs Balett** (Hajsza), a **Dream Team** (Sörharcos), **Kálmán Ferenc** és **Vicky Shick** (Napok és évek), vala-

mint a Budapest Tánciskola növendékei.

November 22-23-án a MU Színházban játssza **Szárnyak nélkül** című produkcióját a **Még 1 Mozdulatszínház** három fős társulata. A produkciót **William Wharton**: Madárka című regénye inspirálta. A feldolgozás nem a regény adaptációja, inkább az általa keltett hangulatok és érzések mozdulatszínházi megfogalmazása.

főiskolák találkozója

November 15-16-17-én, három estén át 11 külföldi táncművészeti oktatási intézmény növendékeinek bemutatkozására kerül sor a Thália Színházban. Az eseménysorozat, amely a **Nemzetközi Balett-fesztivál** címet kapta, természetesen a Pécsi és a Győr Táncművészeti Szakközépiskola, valamint a vendéglátók a Magyar Táncművészeti Főiskola produkcióját sem nélkülözi. A budapesti növendékek **Seregi-Dohnányi: Változók egy gyermekdalra** című neoklasszikus kamarabalettelje adják elő. A diáktalálkozó az iskolák vezetőinek, pedagógusainak szakmai konferenciájával is kiegészül.

A MŰHELY ALAPÍTVÁNY SZERVEZÉSÉBEN
Inspiráció
 Fiatal koreográfusok estjei
 PROGRAM:
LAJÁNSZKI MÁRTA: KETTŐ
KULCSÁR ENIKÓ, HORVÁTH ISTVÁN: TANGÓ
FEHÉR FERENC: ÁVONDO
 SZÜNET
DUDA ÉVA: A LIFT
 MEDENCE CSOPORT: ALAPRAJZ-SZERINT
 Trafó Kortárs Művészetek Háza
 1094 Budapest, Liliom utca 41.
 2000. november 8-9. 20h

magyarok a nagyvilágban

HUNGARY
فرقة فاكليا
 أنشئت الفرقة عام ١٩٥٩ بقيادة أنتوني كريشكوفسكي من مجموعة من الهواة وينتم برنامج عروضها بالثراء ويقدم أفضل الرقصات والأغاني والموسيقى الخاصة بالفن الشعبي المجرى. وشاركت الفرقة في العديد من المهرجانات الكبرى التابعة لمنظمة السيوف في كافة أنحاء أوروبا وناالت العديد من الجوائز والشهادات التوقيرية والدولية.
 من أشهر الرقصات التي تعرضها الفرقة كالكوسا ورقصة البنات ورقصات العجرا والغنم والرغاف والقفر والصبغات وغيرها من الرقصات العنبرة عن مختلف مناطق المجر.

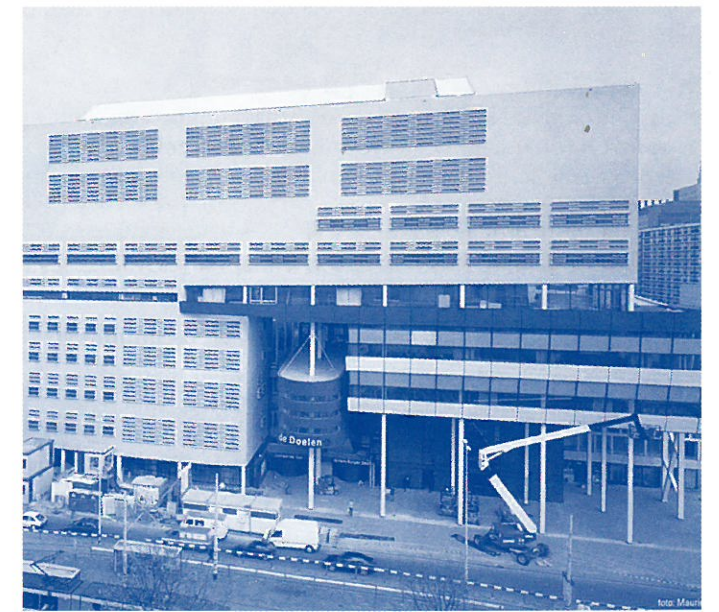
Kricskovics Antal és **Szilcsánov Mária** vezetésével a **Fáklya Horvát Táncgyűttes** nagy sikerrel vendégszerepelt Egyiptomban, a XI. Ismaili Nemzetközi Folklor Fesztiválon, **augusztus 22-től szeptember 3-ig.** A fesztivál 9 helyszínen, 39 együttes – 1800 szereplő – 190 előadást tartott. A legkisebb létszámú közönség 5000 fő volt, de általában 10 000 néző látogatta a programokat.

A Fáklya magyar és horvát műsorokkal, valamint a **Carmina Burana** című táncjátékkal képviselte Magyarországot. A rendezők nagy hangsúlyt adtak a nyitó és záró gálaműsornak, ahol a 39 együttes – 3-3 perces műsorra – egyszerre vett részt, amelyet egyesek adásban közvetített a helyi TV, s átvette a CNN is. A záróünnepséget az egyiptomi kulturális miniszter s a Magyar Nagykövetség kultúrattaséja is megísztelte.

oktatás

Július 20-tól várja a diákokat és hallgatókat Rotterdamban a Zene- és Tánc-konzervatórium vadonatúj épülete. Az építkezésről lapunk 1999. 4. számában adtuk hírt. A nagy tervről: a zene- és táncfőiskola új otthonáról **Bolváry Takács Gábor** hollandiai tanulmányútról hazatérve tudósította kedves olvasóinkat. Ugyancsak az ő jóvoltából, most a viharos gyorsasággal elkészült épület fotóját

– hivatalosan ez év **decemberétől** – vehetik birtokukba az új épületet, amely néhány

is közzétehetjük. A tehetséges fiatalok álma tehát megvalósult: Rotterdam belvárosában

percnyi sétával a Central Station-tól is könnyen megközelíthető.

monaco táncdíj

Carlóban, az újonnan felépült hatalmas, csodálatos épületkomplexum: a **Grimaldi Fórum** dísztermében.
 A díjátadásra első alkalommal **2000. december 16-án** kerül sor 6 kategóriában, az 1999-ben látott művek és előadások alapján. A hat kategória: férfitanácsos-díj, női táncos-díj, koreográfus-díj, társulat-díj, táncmű-díj és a zsűri különdíja. Minden győztest egyformán 15.000 Euroval jutalmaz-

nak. A díjakat nemzetközi kulturális személyiségek adják át. Az eseményt világszerte figyelemmel kíséri a nemzetközi sajtó.
 A szavazás 3 lépcsőben történt:
 • 150 táncújságíró 40 országból állított 5 jelöltet a 6 kategória mindegyikében.
 • A szakma 114 jeles személyisége, „szakértője” választotta ki az újságírói listából a jelölteket.
 • Végül internet útján, a közönség szavazatával kombinálva, a szakértők jelöltjeivel 1/3-2/3 arányban alakították ki a jelöltek végleges listáját.
 Az ünnepséget **Ófelsége**, a Hannoveri Hercegnő elnökletével, fontos kulturális és művészeti személyiségek jelenlétében rendezik meg.

Különlegesen rangos esemény hozza lázba ez év végén feltehetően az egész nemzetközi balettvilágot. **The Nijinsky's** – a hivatalos elne-

vezése annak a táncdíjnak, amelyet – a **december 12-16-ig** tartó rendezvénysorozat záróakkordjaként – az idén először adnak át Monte

Architectes : F. Notari / F. Genin.

Kedves Táncpedagógusok! Tisztelt Iskolaigazgatók! Tisztelt Művelődési Ház-Igazgatók!

A 2000/2001-es tanév kezdetén a TÁNCMŰVÉSZET egy vadonatúj kezdeményezéssel szeretné még pezsgőbbé tenni a hazai táncéletet!

A vezető nyugat-európai és amerikai szakmagazinok példáját továbbfejlesztve – a TÁNCMŰVÉSZET szeretné összegyűjteni és ágazatonként, minden egyes lapszámban, állandó rendszerességgel közzétenni az ország területén működő balett-, néptánc-, társastánc- és modern tánc-stúdiók, a táncot oktató művészeti iskolák, valamint a művelődési házakban vagy más kulturális centrumokban működő táncklubok lényeges adatait

a) egy **Országos Szakmai Címjegyzékben** és b) esztétikus **hirdetések** formájában.

Tehát egyrészt egy szakmai címlistában való részvételt kínálunk Önöknek, másrészt olyan megjelenést, amely az Önök által vezetett intézmény arculatáról máris sokat elárul!

Ezt a két kiadói szolgáltatást – a mai piacorientált körülmények között –, természetesen nem nyújthatjuk ingyen. De – a közös célt szem előtt tartva –, valamennyi intézménynek igen kedvező áron, **speciális szakmai kedvezményel (!)** szeretnénk biztosítani.

Mi vállaljuk, hogy

- az Ön(ök) által kitöltött s szerkesztőségünkbe elküldött egy-egy ADATLAP alapján
  - a) az Ön(ök) adatait elhelyezzük a címjegyzékben,
  - b) elkészítjük hirdetéseiket (amelyben – ha elküldik –, megjelenhet az Ön(ök) logója, városuk címe, emblémája stb. is),
- már a 2000. 5. számtól kezdve
  - a) Önök bekerülnek a címlistába,
  - b) az Ön(ök) hirdetése megjelenik a lapban, továbbá olvasható lesz az interneten is. Ezáltal az Ön(ök) hirdetésével nemcsak az egész országban, de az egész világon találkozhatnak!

web-címünk: vizion.euroweb.hu/danceart

- Így az Ön(ök)nél folyó táncoktatásról még biztosabban tudomást szereznek mindazok, akik a professzionális táncképzés felé vezető útra akarnak lépni, vagy akiknek régi vágya, hogy önmaguk, gyermekük, unokájuk mielőbb megismerkedhessenek kedvenc táncjaikkal.
- Így még biztosabb, hogy az Ön(ök) által vezetett oktatási központ, művészeti csoport, műhely rangja és népszerűsége a jelenlegi növendékek (szüleik, barátaik, ismerőseik) szemében is növekedni fog.

Ön(ök)től azt kérjük, hogy

- az ADATLAP fénymásolatát kitöltve küldjék vissza a Szerkesztőségbe (1035 Budapest, Kerék u. 34.)
- a Szakmai Címjegyzékbe való bekerülés és/vagy a hirdetés díját (ÁFÁval együtt) az általunk megküldött postai csekket vagy számla alapján szíveskedjenek befizetni a kiadó bankszámlájára,
- keressék meg iskolájukat, klubjukat stb. a címlistában,
- keressék meg hirdetésüket, vagy fedezzék fel az interneten, a TÁNCMŰVÉSZET

web-címén: vizion.euroweb.hu/danceart

- a címlistára, a hirdetésre és a folyóiratra rendszeresen hívják fel kollégáik és/vagy növendékeik figyelmét, mert
- valamennyiük számára kedvezményes előfizetést biztosítunk, ha a lapban elhelyezett MEGRENDELŐ nyomtatványt rajtuk kívül – az Ön(ök) hirdetést elhelyező intézménye is hitelesíti (lásd: a 8. oldalon).

Tisztelt Táncpedagógusok!

Ha szeretnék,
hogy szakmai presztizsük növekedjen,
és minél több növendékük legyen...

Tisztelt Iskolaigazgatók! Művelődési Ház Igazgatók!

Ha fontosnak tartják, hogy az Önök által vezetett intézményben folyó táncoktatásról kerületük, városuk, megyéjük, sőt, ország-világ is tudomást szerezzen...

...akkor mielőbb kerüljenek be az **Országos Szakmai Címjegyzékbe** és/vagy **hirdessenek a TÁNCMŰVÉSZET hasábjain!**

ADATLAP az Országos Szakmai Címjegyzékhez:

Név (iskola, csoport stb.): _____ Telefon: _____

Cím: _____

Táncfajták: _____

Vállalom, hogy az 1 évre (6 számmra) szóló megjelenés árát:
4800,- Ft + ÁFA = 6000,- Ft összeget befizetem. Csekket kérek. Számlát kérek _____ hiteles aláírás

Országos Szakmai Címjegyzék

BUDAPEST

I. kerület

?

II. kerület

?

III. kerület

?

IV. kerület

?

V. kerület

?

VI. kerület

?

VII. kerület

?

VIII. kerület

?

IX. kerület

?

X. kerület

?

XI. kerület

?

XII. kerület

?

XIII. kerület

?

XIV. kerület

?

XV. kerület

?

XVI. kerület

?

XVII. kerület

?

XVIII. kerület

?

XIX. kerület

?

XX. kerület

?

XXI. kerület

?

XXII. kerület

?

XXIII. kerület

?

Baranya megye

?

Bács-Kiskun megye

?

Békés megye

?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

?

Csongrád megye

?

Fejér megye

?

Győr-Moson-Sopron megye

?

Heves megye

?

Hajdú-Bihar megye

?

Jász-Nagykun-Szolnok megye

?

Komárom-Esztergom megye

?

Nógrád megye

?

Pest megye

?

Szabolcs-Szatmár megye

?

Somogy megye

?

Tolna megye

?

Vas megye

?

Veszprém megye

?

Zala megye

?

ADATLAP a szakmai hirdetéshez:

A csoport neve: _____
 Intézmény neve: _____
 Címe: _____
 Telefon: _____ Fax: _____ e-mail: _____
 Mester/nő(k) neve: _____
 Táncfajták: _____
 Szint:* kezdő, haladó, professzionális   Korhatár (tól-ig) _____ év   Korosztály:* gyerek, ifjúsági, felnőtt
*A megfelelőt kérjük aláhúzni!
 Az intézmény igazgatójának/vezetőjének neve: _____

Vállalom, hogy a hirdetés díját

- 1 alkalomra bruttó 5000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 1x ingyen felkerül az internetre is
- 3 alkalomra bruttó 15000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 3x ingyen felkerül az internetre is + 50%-kal olcsóbban, 3000 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe is
- 6 alkalomra bruttó 30000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 6x ingyen felkerül az internetre is + 100%-kal olcsóbban, 0 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe!

P. H.

hivatalos aláírás

II. Rákóczi Ferenc Általános és Művészeti Iskola
 3200 Gyöngyös, Petőfi u. 2.

Mesterek:
Delbóné Kalocsai Edit,
Ombódi András, Bódis Bea,
Berhész Ildikó

Balet, néptánc, modern tánc, történelmi társastánc

Kezdő és haladó szinten, heti 6 órában

Az iskolaigazgató neve: **Bágyi Ferencné**

CSILLAGSZEMŰ
 GYERMEKTÁNCGYŰTTES

Virányosi Községi Ház
 Budapest, XII. Szarvas Gábor út 6.

Művészeti igazgató:
 * **Timár Sándor** *
 * **Timár Böske** *

Néptáncoktatás
 3 éves kortól
 professzionális szintig

Tel./fax: 394-5046 • Mobil: 06-309-509 137

ATTITUDE
 TÁNCGYŰTTES
 4027 Debrecen, Sinay Miklós u. 6.

Vénkert Általános Iskola és Művészeti Intézmény

Mesterek:
VOLLAY ENIKŐ
ÁRENDÁS MIKLÓS

Balet, dzsessztánc, művészi torna
 Gyermek-, ifjúsági és felnőttoktatás 3 éves kortól

Telefon (mobil): **06-309-637-667** (Vollay Enikő)
 Az iskolaigazgató neve: **Juhász Sándorné**

Kedvezményes előfizetés

minden iskolának, táncoktatóknak, diáknak és növendéknek!

HA az intézmény, ahol táncot tanítanak, hirdetését elhelyezi a TÁNCMŰVÉSZET-ben!

Megrendelem a TÁNCMŰVÉSZET című folyóiratot ..... példányban a következő (2000. 5) számtól kezdve 1 évre. Vállalom, hogy a kedvezményes előfizetés árát: 1500 Ft-ot + a postaköltséget befizetem.

Intézmény neve: _____
 Előfizető neve: _____
 Címe: _____

előfizető aláírása   az intézmény, iskola cégszerű aláírása

Ne vágja ki! A szelvényt fénymásolás után kitöltve is elfogadjuk. – A Szerkesztőség

A Budapesti Operabarát Egyesület és Alapítvány
 2000. november 18-án,
Magyarország 2000. Millenniumi Gálakoncertet
 rendez a Magyar Állami Operaházban.

Meggyőződésünk, hogy a rendezvény méltó folytatása lesz az immár hagyományos budapesti operagáláinknak. Egyesületünk szervezte az Amerikai-Magyar (1992), az Osztrák-Magyar (1993), a Német-Magyar (1994), az Olasz-Magyar (1995) Operagálát, 1996-ban a Millecentenáriumi Gálakoncertet, 1997-ben a Francia-Magyar, 1998-ban az Orosz-Magyar, 1999-ben a Spanyol-Magyar Operagálát. A Budapesti Operabarátok Egyesülete büszke arra, hogy operagálái ma már nemcsak rendkívül magas színvonalú koncertek, hanem egyben fontos közéleti események is, amelyeket a magyar és külföldi politikai, gazdasági, művészeti élet számos neves személyisége is megtisztel. Ezen estek védnökei minden esetben a külföldi országok nagykövetei voltak, és a fővédnökséget az utóbbi években az államfők feleségei vállalták.

Az idei gálakoncerten – szándékaink szerint – a legkiválóbb magyar művészek lépnek fel: *Melis György, Ilosfalvy Róbert, Tokody Ilona*, valamint olyanok is, akik külföldön élnek, mint *Pitti Katalin, Palló Imre* (az USA-ból), *Törzs Iván* (Németországból), *Halász Mihály* és mások.

Az est fővédnökei: *Mádl Ferenc* köztársasági elnök és felesége, *Mádl Dalma*. Védnökei a kulturális, pénzügyi, gazdasági, külügyi tárca miniszterei, Budapest Város Főpolgármestere és az Operaház Főigazgatója.

A műsort követően két részben magas szintű protokoll rendezvényt tartunk. Közvetlenül a gála után az Operaház emeleti büféjében 30 perces fogadás lesz, majd az Operaház Nagyszínpadán terített asztaloknál a Gundel Étterem pincérei vacsorát szolgálnak fel. Az első osztályú jegyek ára fogadással és pezsgős vacsorával egybekötve személyenként 50 000,- Ft. Ez az összeg az adóalapból leírható.

Az eseményen reményeink szerint részt vesznek ismét *Madame Jaques Chirac, Madame és Monsieur Raymond Barre*. Vendégeink között üdvözölhetjük *Felix Rohatin* urat, a párizsi amerikai nagykövetet, *Paul Poudade* nagykövet urat, *Alain Griotteray* urat, a Figaro magazin igazgatóját, *Guy de Rothschild* bárót, *Andre Grove* urat, az Intel elnökét, továbbá az eddigi gálakoncerteken résztvevő országok magas rangú képviselőit, valamint a magyar és nemzetközi politikai, gazdasági és társadalmi élet kiváló ágait.

Külkey László
 érdemes művész
 a Budapesti Operabarát Egyesület és Alapítvány elnöke

Bretus Mária és Hetényi János

„...Akkora kincs gyűlt össze tarsolyukban, hogy mostanáig s a jövőben is kitart...

A szakma iránt hozzám hasonlóképp érdeklődő ember azt talán sejtí, hol találja meg a táncos pályát színpadon már nem gyakorló, ám attól, míg él, minden bizonnyal el nem szakadó művészpárt: a Magyar Táncművészeti Főiskolán. Ám ennél sokkal többet életükről, tevékenységükről nemigen lehet hallani, olvasni.

A Színházi Intézet Táncarchívuma jókora paksméta újságcikkét őriz viszont az indulásról, amikor színházi életünkbe Eck Imre vezetésével berobbant egy új mozgásvilágot hozó társulat: a Pécsi Balett. Nemcsak a balett szigorúan vett klasszikus útjáról letérő táncstílus, de a darabok mondanivalója, a látvány és a zene is új szint, új hangzást hozott az akkor még tiltásokkal teli, szabályozott világunkba.

A Pécsi Balett itthon és külföldön csakhamar magas rangot vívott ki magának. A társulat vezető szólistapárja és a pécsiek kedvence: Bretus Mária és Hetényi János is gyönyörű színpadi sikereket ért meg, és az évek folyamán több hivatalos elismerést, kitüntetést kapott.

Azután 1985-ben, emlékezetes előadásban negyedszázados művészi pályától búcsúztak Uhrik Dóra táncos társukkal együtt.

E két ember, aki nemcsak a szakmában, de a magánéletben is társa egymásnak, jóllehet szemléletben ugyancsak realista, mégsem tűnik csalódottnak. Merthogy akkora kincs gyűlt össze tarsolyukban, hogy mostanáig s a jövőben is még jó sokáig kitart.

– Másfél évtized telt el azóta. Ma már nem is időszzerű a kérdés, mit éreztek akkor, a búcsúestén, a színpadról lelépve.

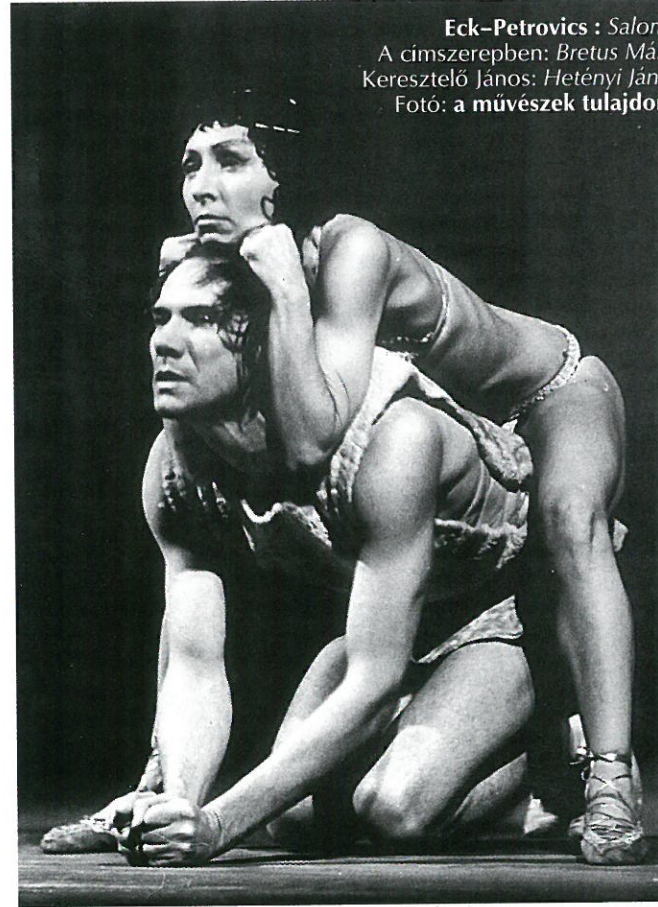
– Természetesnek tartom, hogy amint megszűnt nyilvános szereplésünk, némiképp háttérbe kerültünk, nem írnak rólunk a lapok – mondja Bretus Mária. – Túléltek a váltást. 1987-től négyéves pedagógiai képzésen vettem részt a főiskolán. 90-től kezdve már folyamatosan tanítottam. Bevalom, míg táncoltam, azt gondoltam, hogy én bizony nem tudnék tanítani. Miközben kollégáim, köztük férjem, János is, meg Dóri például párhuzam tanítottak, én meg azt hangoztattam nekik: nem, nem, nekem nincs türelmem a gyerekekhez. Most pedig nyakig benne vagyok, s meglehetősen komolyan veszem

a dolgot. Felfogva, milyen hihetetlenül nehéz a növendékekkel elérni azt, amit annak idején én csináltam. Mennyivel könnyebb volt magamat legyőzni; nekem magamnak megcsinálni.

– A minap, teljesen véletlenül, egy anyuka mesélte nekem, hogy az intézetben a lányát Bretus Mária tanítja. A mesternő igen szigorú, de nagyon szeretik a gyerekek. Tőle megtudják, hol tartanak valójában.

– Szigorú vagyok, tényleg. De remélem, egyben következő is. Ugyanis nem lehet külső szem nélkül táncolni! Kell néhány ember, aki elmondja, hol tartasz. Nekem is szükségem volt rá, hogy Imre és János időről időre helyre tegyen.

Bretus ránéz művésztársára: erősítse meg, ez mennyire így

Eck–Petrovics: Salome
A címszerepben: Bretus Mária
Keresztelő János: Hetényi János
Fotó: a művészek tulajdonában

volt. Hetényi türelmes, mosollyal kapcsolódik be párbeszédünkbe:

– Kétségtelen, hogy Mari szigorú kritikusa voltam. Időnként Imrével közösen a világból is kizekíroztuk.

– Próba közben kölcsönösen nyúztuk egymást – szólt meg ismét Mária. – Míg a mozdulatok technikája és mozgató rugója nem vált tökéletessé, egyértelművé.

– A Csodálatos mandarinban, képzelve, Mari kérte, hogy igazibb, komolyabb pofont adjak neki, amikor meg kellett ütönnöm a Lányt. Megkapta Mari a pofonját. Elkönnyveltük, hogy ez „nevelési” pofon – most már mindketten jóízűen nevetnek –, nem ártott neki se, a darabnak se. De tudja, mi az, ami minden darabnak árt? Ha az látszik a művészen, hogy be-

leizzad az erőfeszítésben. próbateremben rendeztem és ott szakadjon róla a verítéknéző pedig már csak azt látta, milyen az a személy, aki megjelenítettünk. Ezt csak úgy lehet elérni, ha színpadra lépés előtt a maximum fölött teljesítünk.

Az hiszem, most érkeztem el a lényeghez, ami e két művészemberben közös. Az igazság, hogy ne csak a maximum, de a maximum fölött teljesítsenek.

Ezt követően, egymás szemébe nézve vágva mesélnek pécsi balettos emlékeikről.

B. M.: Eck Imre olyan dolgokat talált ki nekem, hogy egy hosszabb jelenet során alig voltam a földön.

H. J.: Érdemes lett volna számolni, hogy egy duett alatt – még ha Mari testsúlya neven kiló körül mozgott – mindössze – összesen vaj-

ány kilót kellett megemelnem...

Egy biztos: megfelelő korán éltünk, mert a jószerecsénk összehozott minket Imrével. Olyan ember köré csoportosult a Pécsi Balett, akik a személyisége vonzotta többi művészeti ág, a képzőművészet és a zene legjelebb képviselőit. A különböző tiltások fenyegetettsége lején valahogy a mi produkcióinkat talán nem mindig érte meg a hatalom, s szabadszázást kaptunk.

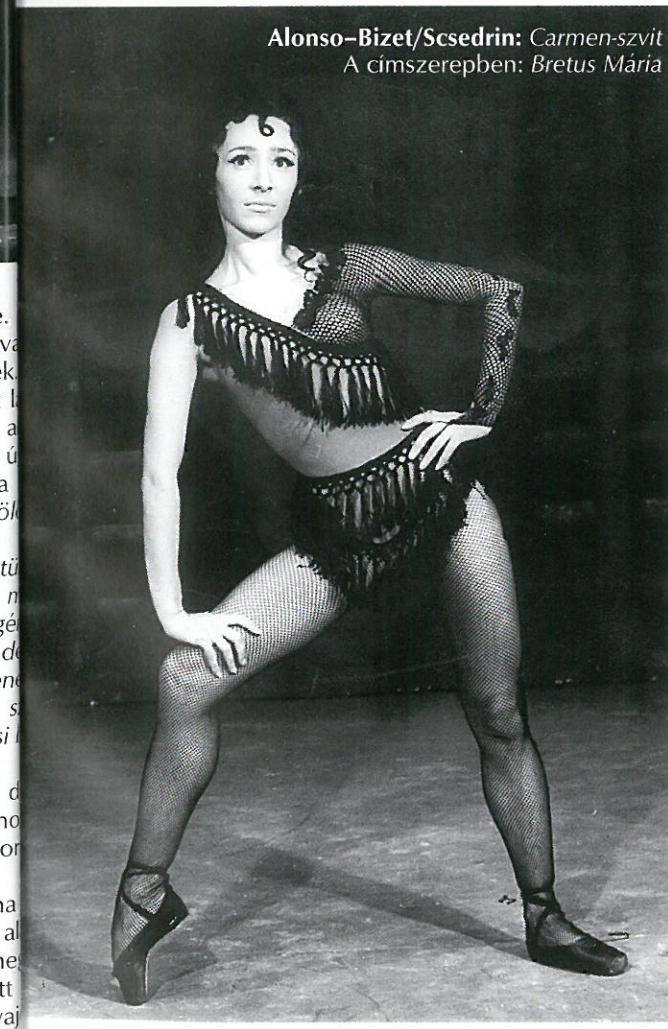
B. M.: Elsőként jutottunk ki a világba. Imre ontotta a gondolatait, az ötleteit. A kortárs zenészerzők szinte mindegyike irt Imrének balettzenét.

A pécsi színházban a színpad alatt volt a balett-terem, s nemcsak a takarító néni renek kávéja miatt gyűltek oda rendszeresen a színészek. A munkánk nyitott ajtaján be-beérezett oda Spányik Éva, Martittai Ági, Vári Éva, Vallai Péter. Csak kérdezd meg őket,

milyen szeretettel idézik föl a balettosokkal való közös, kávé melletti beszélgetéseket.

H. J.: A kisvárosi élet óriási előnye, hogy nem vonta el semmi a figyelmünket a munkától. Gyakran előfordult, hogy csak úgy, a kedvünkre fogtunk bele valamibe. Ilyenkor megtörtént, hogy reggeltől estig dolgoztunk.

Az aktív táncolás befejeztével – 1985 és 98 között – magam is készítettem néhány koreográfiát. Nem sokat, mert valahogy nem éreztem szükségét, hogy kieroszakoljam a lehetőségeket. Két éven át emeléstani tanítottam itt a balettintézetben. Marival együtt egy ideig manökeneket tanítottunk Komlói Gábor iskolájában. Aztán ez megszűnt – talán annak is köszönhetően, hogy bizony, az igényességünket nem adtuk alább... Egyszer egy gyerekdarabot is rendeztem, ez így együtt kitöltötte az elmúlt tizenvalahány évet.

Alonso–Bizet/Scsedin: Carmen-szvit
A címszerepben: Bretus Mária

Eck–Monteverdi: Magnificat
Fehér ruhás: Bretus Mária
Kék ruhás: Hetényi János
Fotók: Körtvélyesi László

Egy ideje viszont fő tevékenységem, hogy – amennyire csak lehetséges – mentegessem a múlt anyagait. A főiskolán a technikailag igen silány minőségű táncfelvételeket igyekszem javíttatni, hogy aztán átkerüljenek legalább egy közepes minőségű videószalagra. Leginkább a felvételek megszerzése nehéz. Például a Magyar Televíziótól. Különbőféle „kiskapukkal” is kísérletezem, mert az archiv felvételekhez természetesen csak pénzért lehet hozzájutni, hiába indokolom, hogy nem magánszenvédelem vezérel. Sok anyag elveszett, mert időközben kidobták, vagy mást vettek fel rá. Mindazt, amit eddig sikerült összeszednem, leadtam a Színházi Intézetnek. De a főiskola számára is gyűjtögetek. „Kis tolvaj” lett belőlem az idők során.

– Almatokban nem foglalkoztok esetleg saját iskola indításával?

– Attól mentsen az Isten! – kiáltanak fel egyszerre. – Ha tényleg minőségi munkát szeretnénk, ahhoz irtatlan sok pénzre volna szükség. Ha viszont le kellene adni az igényeinkből, akkor meg nem adnánk a nevünket hozzá.

– Mari viszont annyira belemerült – úgy tűnik – a tanításba, hogy még a nyári szünidőben sem pihen...

Jálics Kinga

Egerházi Attila

„...Az operaházi kortárs balett jelen van a világban...”

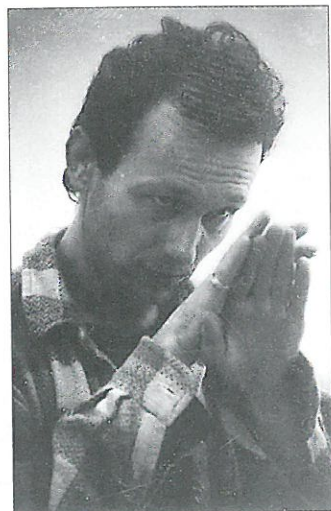
Az első lépéseket **Jeszzenszky Endrétől** tanulta (1980), a tánc szeretetét is tőle kapta. Később évekig Németországban, majd Bécsben, az **Ismael Ivo**-vezette bécsi Dance Laboratory-ban képezte tovább magát (1986–88). 1989-től már darabszerződések kötik a **Magyar Állami Operaházhoz**, és a **Keveházi-Pongor-féle** balettvezetés alatt státuszba is kerül.

Miközben a repertoárt tanulja, tanít és koreografál is; külföldi szakmai tapasztalatait pedig – a **Budapest Táncszínház** egyik alapítójaként – ebben az újonnan alakult fiatal társulatban tudja továbbadni (1990).

Pályája új szakaszához érkezik, amikor – **Harangozó Gyula** balettigazgató segítségével – 1997-ben elnyeri a dán székhelyű **Albert Gaubier** Alapítvány ösztöndíját, és tanulmányúton vehet részt a **Holland Táncszínháznál**. Ekkor derül ki, hogy a társulat vezető **Jiří Kylian** stílusa és módszere nemcsak nagy hatással van rá, de szerencsésen össze is cseng saját alkotói egyéniségével.

Miután a **Magyar Táncművészeti Főiskola** balettpedagógus-képző szakát is elvégzi (1999), máris a növendékek modern tánc-oktatója lesz (az 1999/2000. tanévben).

Egerházi Attila mostanáig nemcsak hazai színpadokon (az Operaházban, Pécsen, továbbá a Budapest Táncszínház vagy a Közép-Európa Táncszínház előadásain) mutatkozott be sikeres kamaraművekkel. Külföldre is hívták, s nem is akárhová: a Prágai Kamara Baletthez (2000), a Virginia Táncszínházhoz (2000) és legújabbban a **Balletto Argentino** együtteséhez, Dél-Amerika e híres utazótársulatához is, amely június óta szintén műsorán tartja egy alkotását.

Egerházi Attila – a Balletto Argentino próbáján

– Ehhez a viszonylag friss munkához már egy sztori is tartozik, amelyet a Magyar Nemzeti Balett társulatának legutóbbi nyári portugáliai turnéján a színház hangosítója éppen Önnek mesélt el.

– „Ismerős ez a név, ez az Egerházi” – szólta oda a próbán, épp hozzám, a hangosító –.

„Maguk előtt vendégszerepelt nálunk a Balletto Argentino társulata, ők is játszottak egy Egerházi-koreográfiát. Annak volt a legnagyobb sikere... Nem ismeri? Ugy hallottam, ő is egy magyar...!” Óriási volt! Innen tudtam meg, hogy **Julio Bocca**, a Balletto Argentino igazgatója és szólótáncosa jelenleg is játszza a darabomat...!

– A világsztár **Julio Bocca** világhírű társulatával, táncosaival dolgozni, igazi világkarriert jelent. Akivel ez megtörténik, az már joggal úgy érezheti, hogy befutott. Biztosan ennek a közös munkának is megvan a maga története...

– Így igaz. Az UNESCO finanszírozásával született egy olyan pályázat, amelyet 54 országba küldtek el, s amelyre 2200-an jelentkeztek. Közülük viszont mindössze tíz főt választott ki egy párizsi zsűri – kritikusok, esztéták. Videóval kellett pályázni – egy-egy kész darabbal. Jomagam a **Porcelán bölcső** című, három párra készített kortárs kompozíciót küldtem el, és – még ma sem hiszem el, hogy bekerültem a közé a bizonyos tíz közé.

– S mivel díjazták ezeket a kiválasztottakat?

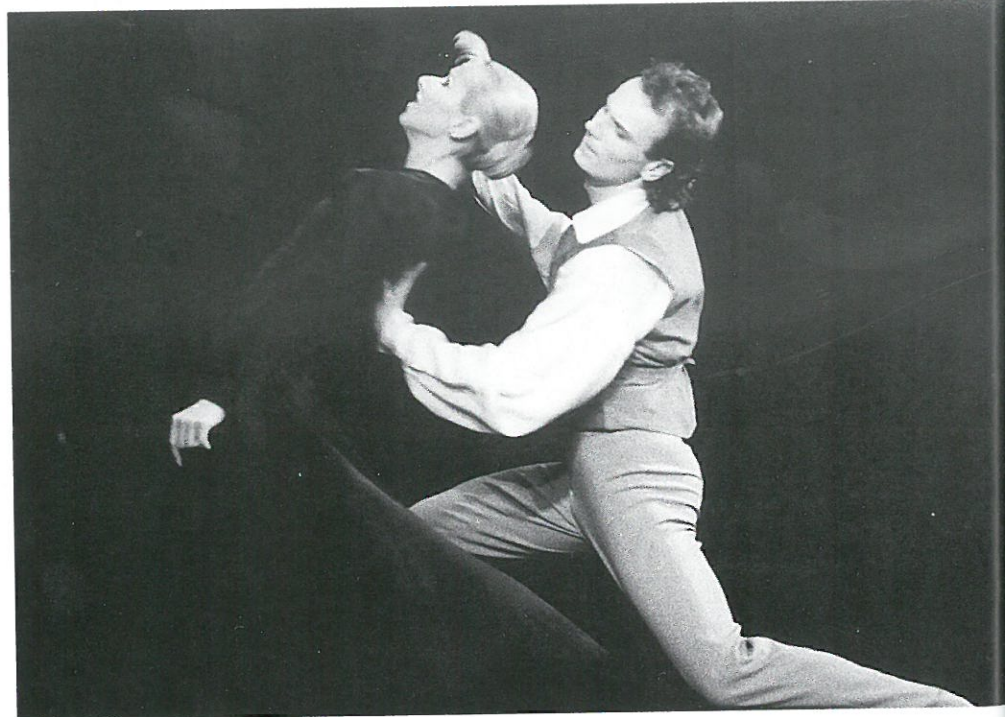
– Mindnyájan eltölthettünk néhány hetet egy-egy világhírű társulatnál, és eközben el kellett készítenünk számukra egy új koreográfiát. Nekem a **Balletto Argentino** „jutott” – mon-

danom sem kell, mekkora lehetőségnek éreztem. Szakítottam. Úgy érzem, őszintén kezet kaptunk, a zeneszerzők deklodtek irántam, foglaltattam őket. Nem kis meg, sőt, a táncosokat is megöltük ki, mi kértük fel őket. Mivel az UNESCO a harmadik világ gyermekeit is támogatja, úgy éreztem, nekik, az utáéhezőknek, a gyermekkorukül felnövekednek kell ajánlam és a darabról is írtak. mélem, egyszer eljutok oda, hogy idehaza is bemutassam. Nagy örömmel, szívesen tanítanám be a Magyar Nemzeti Balett szólistáinak. S ez ténem is a pénzen múlik; de szándék és a megfelelő alom kérdése.

– Magyarországról koreográfus még nem járt Dél-Amerikában. Milyen „szakmai bámmódban” volt része?

– Legalább hat TV-állomás vendége voltam, interjúkat adtam. Az ő szaklapjuk, te a TÁNCMŰVÉSZET test-

Hammadi-Janak
Brontë növe
Szabó H
és Egerházi A
Fotó: Papp De

jának címlapjára is felkerültem. Úgy érzem, őszintén deklodtek irántam, foglaltattam őket. Nem kis meg, sőt, a táncosokat is megöltük ki, mi kértük fel őket. Mivel az UNESCO a harmadik világ gyermekeit is támogatja, úgy éreztem, nekik, az utáéhezőknek, a gyermekkorukül felnövekednek kell ajánlam és a darabról is írtak. mélem, egyszer eljutok oda, hogy idehaza is bemutassam. Nagy örömmel, szívesen tanítanám be a Magyar Nemzeti Balett szólistáinak. S ez ténem is a pénzen múlik; de szándék és a megfelelő alom kérdése.

Egerházi-Caetano:
A Estampa
pova Aleszja
Bajári Levente
tő: **Kanyó Béla**

diójáról van szó. Ott, mint kezdettől fogva megbízott vezető, nemcsak saját új kompozícióért felel, de a táncos kollégák alkotói kezdeményezéseit is.

– Szívesen vállaltam ezt a megbízatást, mert a stúdió létét nagyon fontosnak tartom. Igazi lázas műhelymunka folyik ilyenkor az együttesben. Hisz épp azért, mert nem a megszokott szerepkörben láthatja a táncost a néző, lesz számunkra különösképp izgalmas feladat eltáncolni egy-egy feladatot egymás új kreációiban. Ez a stúdiómunka a szó legszorosabb értelmében megpezdíti az operaházi táncéletet. Ezt mindenki „önként és dalolva” vállalja, a szo-

kás repertoárpróbák után is, ha kell, akár este 10 óráig.

– Hogyan tudja megoldani ezeket a teendőket operaházi szerepei mellett? Hiszen évente rendeznek egy estét, az idén már a harmadikat, amelyre új műveket lehet komponálni. Ezeket pedig segíteni is, zsűrízni is kell, mielőtt a közönség elé kerülnek.

– Harminchat éves vagyok. A jövő évadtól kezdve nem szeretnék előadóművészi feladatokat vállalni. Annál szívesebben tenném magam hasznossá kollégáim és a stúdió érdekében. Végül is, ha kell, még menedzselni is tudnám őket abban a meggyőződésben, hogy táncosként és művészként valamennyien pro-

fik. Szakmai tudásuk, felkészültségük és az operaházi közeg, amelyben élnek, mindenképp megóvják őket attól, hogy a dilettantizmus csapdájába essenek.

– És mi a véleménye a többi jelenkori próbálkozóról?

– Vannak divathullámok, amelyek külföldről hozzánk is eljutottak, s amelyek minden bizonnyal a divat sorsára fognak jutni. Mert hiszem ugyan, hogy a táncnak nagyon sok arca van, s hogy a tánc „egén” sok mindenki elfér. De hogy kinek a csillaga meddig ragyog, és hogy melyik az, amelyik majd kikristályosodik, azt – remélem –, mégiscsak az érték dönti el.

Kaán Zsuzsa

Kis néger mesék

Francia utcaszínház a Felvonulási téren

Budapesten, a Felvonulási téren üttötte fel tanyáját a francia nemzeti ünnep alkalmából a Royal de Luxe társulat utcaszínháza. Különös sikertörténet áll mögöttük. A hetvenes évek végén az Aix en Provence-i

Royal de Luxe: Kis néger mesék
Fotó: Jordi Bover

egyetem színházi szemináriumának egyik lázadó hallgatója, Jean-Luc Courcoult úgy döntött, hogy elveti az ott tanult színházi ismereteket, és a hozzá hasonló, a 68-as diáklázadás szellemétől megérintett társával másfajta színházat teremt. Valóságos használati tárgyakból készített kellékekkel és maguk barkácsolta, meglepetést keltő „csodagépezetekkel”. Egy tanyára költöztek, és ázva-fázva, teherautón berendezett színházukkal, ingyene-lőadásaikkal járták a vidéket.

(A színházuk ma is elvszert ingyenes.) Ám a nehéz in-lást sikerek sora követte. E egyik csúcspontja avign-bemutakozásuk, ahol 19-ben óriási méretű történeli-könyv lapozásával hívták magukra a figyelmet. 19-óta állami támogatással N-tesban telepedtek le. A Fel-nulás téren féléves kamer-tanulmányútjuk tapasztala-ról Kis néger mesék. Idei-nes cím elnevezésű műso-ka adtak számot. Sárgás-mokból döngölt föld, és e-két kunyhó emlékeztetett afrikai falvakra. Az európa-nak szánt kilenc néger m-korántsem néger eredetű-ját szemléletük terméke. A-iraton látható kilenc cím-zül, mint A szamuráj és a-nős, A bigamiáról, A gye-aki Afrikáról álmodott, A-dogság folyosói... a közön-találomra választja ki a sor-det. Ilyenformán, állításuk-rint, 362 800 különböző-adást tudnak rögtönözni-nézöt megragadja a vancia vásári színház Polichinelle-bábuja

gyorsan pergetett játékszi-ki. Több személy mozgat-val előadott mesék és me-Amikor földet ér, szakasz-petések felszabadult fantá-ian olyan lebegő mozdu-laja, játékos bája. Nagy kal lépeget, mint az eredeg-onddal és profizmussal e. Legbájosabb marionett-szített „csodagépezetek”-ujuk a gyermek, aki Afriká-bábuk, kifogyhatatlan ötlálm-dott. Felkel és elindul, sora követi egymást. Vagy birtokba vegye az álmát. minden. Költészetté varáz-sodálkozik a világra és beh-asználati tárgyak: lámpás avatkozik; hozzányúl a nyő-szoknyás, vasaló-lyakhoz. Létrára mászik. Tí-táncoló marionettek, önál-ban hátulról megpöcköli, lépegető szék; konzer-zeugrasztja a halfogás leg-boz-szerű, pléhből ké-riatalkozó, a fiatal és öreg néger halászt-lovaggá. A két hatalmas, A néger szereplők – egyéb-kodó rongybábút az, it profi tudás mellett – meg-mozgató négy-négy főből-adó természetességgel, csoport olyan izgalom-nak. Olykor ékes francia-hergeli, uszítja egymás-gal, máskor mulatságos-gal, er tájszólással folytatnak-kakasviadalok közön-ber beszédek. A meséket elvá-Óriás tojás nő ki a föld-tó mulatságos közzjátékok-szétréped és eleven csirke-még spanyoltánc-paródi-rik ki belőle. Érdekesekek a s-látunk. A látszólagos egy-ember által mozgatott, ki-úséggel, jól kifundált „cso-féle lépegető marione”-bemutatása közben a mint a kék-zöld óriás Zári színház szabadszajú, fa-vagy a hatalmas, hernyósír-humorával mondanak ki-ijesztgető sárkány. etlen véleményt a gyarma-

De a népmese szörnytá-sról, a fehér emberek vi-a vásári állatmutogatók e-edéséről Afrikában. A ze-kei mellett ott vannak mo-aláfestést hol remek néger-világunk „csodái” is. O-ok, hol meg harsány géphordóba betüzelnek, és e-e, filmzenék, vagy akár szálló rakéta gomolygó fúraslágerek adják.ből kis úrhajós bábu boni * * *

A Royal de Luxe húszéves fennállása alatt kipróbálta és megtapasztalta az utcaszín-ház minden lehető változatát; a közép-kori vásári színház mutatóványosainak, a commedia dell' arte hagyományainak és Kelet-Ázsia nagy rituális felvonulásainak a módszereit. Színház és közönség ősi, köz-vetlen kapcsolatát keresik. Kameruni tanulmány-útjuk során gigantikus méretű Gulliver-bá-bukkal járva a fal-vakat, azt figyel-ték, hogyan működik a színházuk ebben a teljesen idegen kultúrájú, v i l á g-szemléle-tű közeg-ben.

A tár-s u l a t húsz év előtt indulása egybee-sett az utcaszínház nemzetkő-zi kibontakozásának áramlatá-val. A hatvanas évek elején Amerikába letelepedett poz-nani származású szobrász,

Peter Schumann volt az irány-zat egyik legjelesebb elindító-ja. Hatalmas méretű Bread and Puppet Theatre-bábui poli-tikai jellegű megmozdulások-ban, békefelvonulásokban is szerepeltek. Ám úgy tűnik, ez a nemzetközi áramlat különö-sen termékeny talajra lelt Franciaországban, ahol az utolsó évtizedekben a kulturá-lis minisztérium támogatásá-val a „Falon kívül” elnevezésű színjátszás páratlan fellendü-lésnek indult. A középkori vá-sári színházak és a nemzet-közi vándorkomédiás világ-nak Franciaországban különö-sen mélyek a gyökerei. Így tal-lán az sem véletlen, hogy úgy hírlik, a „Falon kívül” színhá-zak nemzetközi világában a francia utcaszínházak élenjár-nak sokszínűségben, kreativi-tásban. Páratlanul gazdag a hagyomány. Van mire építeni. A mára virágzó vásári színház a 17. század végén veszélyes konkurenciát jelentett a hiva-tásos színház számára. Oly-annyira, hogy 1698-ban a „Guerre de la commedie” (a színházi háború) néven is-mertté vált eseményekben rendelet korlátozta a commedia dell' arte örökébe lépő vá-sári színházak tevékenységét. A rendeletek leleményes kiját-

szása új művészi kifejezési formákat hozott létre. A pár-beszéd tiltása pantomimot és felíratos színjátszást eredmé-nyezett.

A hagyományok és szoká-sok tovább élnek. Nem szak-dt meg a folyamat. A kö-zépkori vásári színház egyik központjában, a St. Germain des Prées-templom előteré-ben még néhány éve ott lát-tam a létrára mászó, feldíszí-tett, csengető kecskét (a Ro-yal de Luxe mutatványában a marionett mászott a létrára) és a gépiesen mozgó panto-mimtáncost egymás mellé tányérozni. Számomra talán az tette annyira vonzóvá a Royal de Luxe társulat produk-cióját, hogy játékos természete-sséggel keveri a nemzetközi komédiás és mutatványos ha-gyományt a század polgár-pukkasztó dadaizmusának és az ezredvég színházi kontesz-tációs áramlatainak szellemi-ségével.

A Royal de Luxe nemzetkő-zi és félreismerhetetlenül fran-cia.

Pór Anna

Bread and Puppet Theatre az amerikai béke-ünnepen

Néptánckultúrák párbeszéde

Nemzetközi néptáncfesztivál Szegeden
VII. 28–29.

A fővárosi szabadtéri színpadok nem szűkölködtek kulturális eseményekben az idén. Ha az érdeklődők csak a Hősök tere, a Városmajori Parksínpad vagy a Pepsi Sziget Színház- és Táncsátorának műsorajánlatát kísérték figyelemmel, máris a bőség zavarával küszködhetnek.

A táncművészeteket kedvelők egyébként országszerte is választhattak a balett-, néptánc-, modern és mozdulatszínházi produkciókból. Közülük ismét kiemelkedett az immár hagyománnyá vált, nagy formátumú Szegedi Nemzetközi Néptáncgála.

Valószínűleg nem véletlen, hogy Diószegi László rendező-koreográfus nem az államalapítás millenniumát választotta az *Ezredvégi leltár* címet viselő est tartalmául. Szándéka, s főleg annak impozáns megvalósítása ettől még telitalálat. *Kiss Ferenc* zeneszerzővel ugyanis olyan látványos produkciót hozott létre a Dóm téren, amelyben – a 30 éves hagyományra visszatekintő Szegedi Nemzetközi Néptáncfesztivál alkalmából – a fesztiválon résztvevő 150 hazai táncossal és zenésszel együtt nem kevesebb, mint 400 külföldi (török, portugál, olasz, lengyel, norvég és görög) előadót is szerepeltetett az est folyamán.

A kétrészes programban a földrajzi sokféleséget reprezentáló táncfűzérben a hazai együttesek közül a Jászszági Népi Együttes, a Nyírségi Táncegyüttes, a Válaszút Táncegyüttes, a Színvavölgyi Néptáncegyüttes és a Szászorszép Gyermekház Babszem Csoportja szerepelt.

Diószegi műsorszerkesztési megoldásként e táncsoportok sorba rendezése helyett az előadókat egységes, rokonszenves társulattá formálta, és velük nagy létszámú, hangulatos esz-közös táncokat (üvegest, pásztor- és cigány botlót), illetve kárpát-medencei (gyimesi, székelgyődi, szatmári és rábaközi) verbunkokat alkotott.

A szlavóniai körtáncnál és a gyermekjátékoknál is a színpad szinte minden járását használta, különleges alakzatokat és térformákat teremtve.

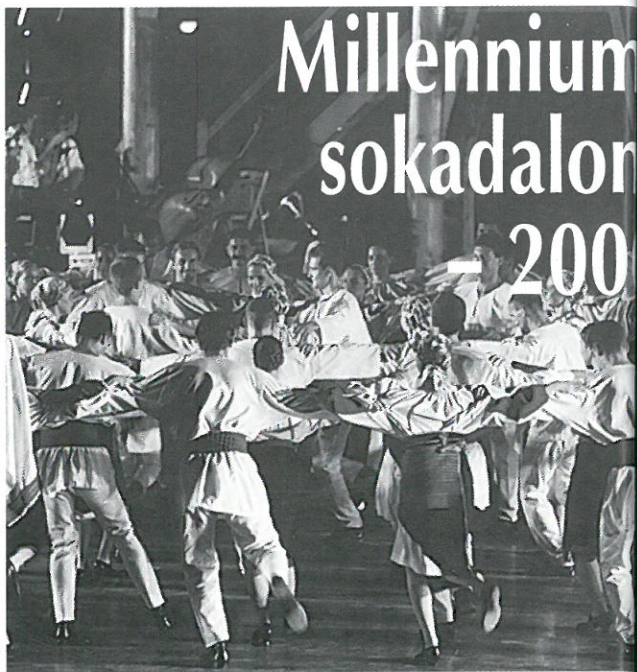
A műsor talán legemlékezetesebb fejezetének – az alaphangulatot megteremtő kezdő szám, a *mezőségi forgató* mellett –, mégis a zárószámként választott *szatmári táncok* bizonyultak, amelyet szintén teljes létszámú és fergeteges jókedvvel adtak elő.

A meghívott nemzetiségi együttesek is izgalmas produkciókkal mutatkoztak be, mégis elfogódottság nélkül állíthatom, hogy az igazi, fergeteges hangulatot a magyar közreműködők varázsolták a színpadra, így megmutatva különösen gazdag táncgyományunk értékeit.

A látványt fokozta Zeke Edit diszletterve – a Dóm óratornyának adott részletét ügyesen ötvözve saját ötleteivel –. A „több-rétegű” színpadkép térben, síkban és szintben egyaránt eltolódott, ezáltal egy nagyobb és két kisebb színpadteret kínált fel a rendezői elképzelések megvalósításához. Ezt kihasználva Diószegi a táncstílusok egymáshoz kötését fáziskéséssel tette érdekessé: a *zenekarokat és táncosokat élő díszletként használta* egymás produkciója közben.

Hatásos keretet adott az összeállításnak, hogy a műsor kezdeténél és befejezésénél a nemzetek képviselői hazájuk zászlóival köszöntötték a nézőket. És ahogyan – a változatos, pergő ritmusú képek során – a nemzetek és népek legjellemzőbb táncformái (somogyi ugrós, szicíliai szartarella, mezőségi forgató, a norvég hegyvidék asszimmetrikus ritmusú páros táncai stb.) megelevenedtek a színpadon, még a néptáncban kevésbé járatos nézők számára is egyértelműen kirajzolódott az *Ezredvégi leltár* igazi koncepciója: megmutatni, hogy ma még mennyire gazdag a különböző kultúrák sajátos folklór-kincsé.

Nagy Tünde

Az idei nyár egyik nagyszabású eseményfolyama, a *Millennium sokadalom* augusztus 18–20 között Budapesten kiteljesedő rendezvénye előtt – minden hétvégén – máshol lehettek részei a millenniumi ünnepségeknek az ottlakók és az odalátogató turisták. Az alapgondolat szerint a rendezvény a régi vásárokhöz, ünnepségekhez hasonlóan komplex szórakozást nyújtott mindenkinek az ország hat különböző régiójában, majd Budapesten. A szép történelmi helyszíneken a hagyományos mesterségeket folytató kézművesek bemutatói és kirakodóvására mellett a helyi ételek, borok, s nem utolsósorban a helyi néptáncok, népszokások illusztráltak az ezeréves Magyarország régióinak sokszínűségét, a magyar kultúra külön arculattal rendelkező, mégis egységben összeolvadó részeit. Ezt szimbolizálták a minden helyszínre külön elkészített, felállított, megszentelt és megszólaltatott, különböző méretű *harangok* – *Combos Miklós* harangöntő mester munkái – amelyek végül Budapesten, a Hősök terei nagyszínpadon *Szentes Anikó* szép harangtornyaiában jelentek meg, és lettek részei a műsornak. A három estén át bemutatott néptáncgálaműsor címe: *Harangok kondulnak* innen származott.

Az estét Novák Eszter rendezte, akire eddigi színházi munkái alapján lehetett és kellett figyelni, új szint hozott hagyományos és megszokott néptáncos ünnepi műsorok sorába. Bár rendezéseinek szer-

ves dramatikus része volt, szor a tánc, többségében cos szereplőkkel műsora nem rendezett (kivéve ban Gyulán az 1848-ról megemlékezést).

A négy hivatásos négy együttest egy csokorban nultató est már önmagában kuriózum lehetett volna, nagyon kevés alkalom adódna nézőknek együtt látni őket. Novák Eszter üdítő rendezői szemlélete az augusztusi egyik legszebb eseményé varázsoltta ezt a program sokszereplős, kétrészes *aratóünnep* látványos és *féltő megjelenítése* mellett szerre volt szórakoztató, varó, őszinte, és dinamikus robbanó. Novák jó érzégyúrta össze az együttes jobb repertoárszámait és kat a nagy létszámú új, táncszámokat, amelyeket rosvásárhelyi végzős szvendékek vers- és prózatei fűszereztek. A több kóráfus alkotásából építkező sor ugyanolyan egység mult, mint a sokadalom henei: Diósgyőr, Gyula, Pécelozsvár, Tata-Komárom-Krom és Marosvásárhely: ges magyar nyelvterületételem során.

A Duna Televízió stábjáden helyszínen filmet kész a háromnapos rendezvé. És élő közvetítése rév egész ország láthatta a h sos együttesek impozáns műsorát.

Truppel Ma

2000. ÉV JEGYÉBEN

METAL-ART RT.

az Állami Pénzverő jogutódja

Metal-Art Nemesfémipari Rt. – melynek jogelődjét az Állami Pénzverőt 1926-ban alapították – világszerte ismert különlegesen igényes díszmű és érmék készítéséről. Cégünk a legnagyobb nemesfémipari gyártó cég. E remekművek alkotói – immár 45 éve – azok a mestergenerációk, akik nagy hozzájárulással hozzájárultak a magyar kultúra megőrzéséhez és a magyar népművészet fejlődéséhez. Munkatársaink szakértelmű dicsérettel dicsekednek a magas művészi és technikai színvonal amellyel érméket, plaketteket, kitüntetőket, jelvényeket, ajándéktárgyakat készítenek.

Budapest, Üllői út 102. Tel.: 459-1720 Fax: 314-1777 E-mail: kereskedelem@metal-art.hu

Harangok kondulnak

A Duna TV ünnepi műsoráról

2000. augusztus 20-án Budapesten, a Hősök téri rendezték meg a *Millenniumi sokadalom* záróműsorát, e programsorozat hetedik állomásként. A megélt kétezzer év és az új kenyér ünnepe különös aktualitást adott a *Harangok kondulnak* című szép estnek.

Novák Eszter rendező e gondolatok köré fűzte egybe

a négy hivatásos együttes által előadott koreográfiákat. Az összeállítást Veress Miklós, Csokonai Vitéz Mihály, Kormos István, József Attila és Nagy László versei irodalmi nézőt egyik életképből vagy tájegységből a másikba. Hangulatteremtő indításként nem találhattak volna jobbat, mint a harangzúgás. Ahány harang – ez volt a díszlet alapja is –, annyi hangzás. Ahány érzélem, annyiféle információ; és persze, az sem véletlen, hogy Veress Miklós: *Szózat a harangöntökhöz* című versének részletét választották az est mottójául.

Harangozzunk! – szölt a felhívás is a játékra Szabadi Mihály: *Bim-bam* című koreográfiájában, ebben a bájos esőhivogató, búzanövelő varázslásban (Bihari Gyermektáncgyűjtés, Martonvásári gyermekcsoport, Villő gyermekcsoport).

Diószegi László: *Csángó öves és havaigatás* című koreográfiája az összetartozás, az együtt sodródás élményét sugallta. A körből kitérni lehetetlen; csak egyet lehet: fergeteges iramban, egymásba kapaszkodva együtt haladni ebben a táncban, s a közös sorsban, az életben...

Szlovák furulyások, majd Szvorák Katalin és Agócs Gergely éneke után Foltin Jolán a májusi király- és királynéválasztást vitte színpadra.

Baranyai német lány láttunk igazi „magy temperamentummal” tár Vincze Zsuzsa koreográfiájában; míg a Bartók-gyűjtemény csodaszarvas-legenda hálata a méhkeréki tapsmán férfitantra rimelt.

Csokonai verse (Dorina a toponári zsidókat énekel meg). Az ő kultúrájuk Odessza Klezmer Bandi a színpadra.

Sárközt, illetve Dél-Dunántúlt a *madoccai szögénydás és mártogatás* képv. Mihályi Gábor koreográfus igazi tetőpontot teremtett: a felkötött tempót nem lehetett elhagyni, nem is tudna kitancolni. A tavasz, a felvirágzás, a felfokozott szenvedély csak a szer-

hez, annak lírájához vezethetett bennünket. Így is történt.

„Háromnapja szívemen hintázik a szerelem...” – hallottuk. Kormos István verssorát tucatszor mondták el a színészek, nem tudván elszakadni ettől az édes érzéstől. Makovinyi Tibor és Truppel Mariann forgatós tance Román Sándor koreográfiájában pedig maga volt a játék, a szerelem, az életigenlés. Látottunk, kifejező életelemük a tánc, amelyet igen magas fokon űznek.

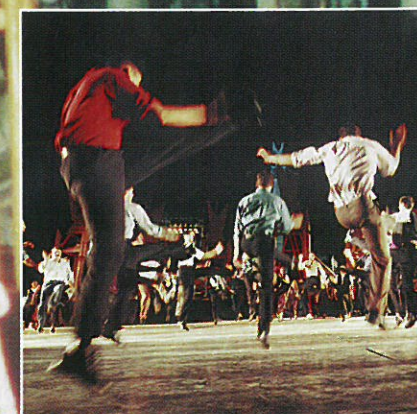
A *Tánc házi képek* című koreográfia, amelyet József Attila: *Hetedik* című verse indította, *Sebők* maig legnépszerűbb, már klasszikus korszakát, a megzenésített verseket idézte fel az első rész méltó lezárásaként.

A II. részben új tájegységek, népcsoportok folklórja gazdagította a skálát. Elsőként Mihályi Gábortól egy gyönyörű, elegáns *kalotaszegi legényes, csárdás és szapora*, Nagy László rigmusai, a *Tánc-*

béli táncszók teremtettek magas főfokot, hogy azután elidőzzünk az est talán legszébb szakaszán.

Kormos István verse, az *El-tűntek az égen*, kedvesen írja el a lakodalmazni induló, kimosakodott cigányokat, akik három szekéren olyan gyorsan eltűntek a szem elől, hogy csak az ámulat maradt utánuk... *Micura Mónika* cigányénekes hangján, előadasmódján ugyancsak ámulni tudtunk. Hatásából csak az öt követő összevont férfi-*kar botolója* (koreográfus: Mihályi Gábor) tudott visszazökkenteni a korábbi „mulató” hangulatunkba. Jól ideillett az érett s virtuóz *karika-tánc és csárdás* (Foltin Jolán–Zsuráfszki Zoltán). A *Felcsiki táncok* után a *Vujicsics Együttes* képviselte a magyarországi szerb népszerűséget. Kricskovics Antal: *Igraj kolo* című horvát lánytáncát pedig a felvidék dalai követték Herzki Ágnes és a *Hegedős Együttes* tolmácsolásában. József Attila: *Aratás előtt* című verse vezette be *Stoller Antal Aratőünnepét*. S miután „learátták már a gabonát”, azaz elvégezték a tán legjelentősebb mezőgazdasági munkát, s így „biztosították az életet”, Nagy László: *Adjon az Isten* című verse azt sugallta, hogy a boldogulásért bármennyire is meg kell küzdenünk önmagunkkal, s a világgal, ám ez így is van rendjén! Az életöröm kifejezésére – mindezek után – aligha lehetne hatásosabb záróképet elképzelni, mint a *Fergetegest*, Zsuráfszki Zoltán koreográfiáját. A szatmári táncanyagból készült kompozíció, főleg, hogy a négy hivatásos együttes egyszerre ropt a táncot, igazi örömméppé vált. Olyannyira, hogy hűfoka – a Duna Televízió segítségével – a képernyőn is átsugárzott, s közös élményévé lett táncosnak s nézőnek egyaránt.

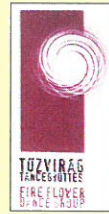
Leipold Erzsébet

Fotók: Kiseri-Nagy Ferenc

Tűzvirág

Paks néptáncegyüttese
a Városmajorban

Keveházi Gábornak köszönhetem, hogy felfedeztem őket. Mialatt koreográfusként és címszereplőként jegyezte a Zorba margitszigeti bemutatóját, menedzserként megszervezte a Nyári Táncfesztivált (a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon és a Városmajorban), s csupa jószándékból – a Magyar Nemzeti Balett kortárs baletttestjével és a BM Duna Művészegyüttes folklórgálájával egyazon programsorozatba – a paksi székhelyű, általam sose látott-hallott Tűzvirág Táncegyüttest is beválasztotta. Rádásul nem is egy, de mindjárt három egymást követő estére.

Nem értem, hogyan lehetséges, hogy húsz éve működnek, s „hivatalosan” mégis csak az idén nyáron kaptak először meghívást egy szakmai fórumra. Művészeti vezetőjük és koreográfusuk a kezdetektől fogva Mádi Magdolna, akiről ezidáig ugyancsak semmit nem tudtunk. S akiről kiderült: igényesen komponál, menedzsel és – makacs következetességgel – táncosokat (és többszáznyi utánpótlást) nevel. Vallja – s ez az egész társulat táncmodorán, belső

Doytchinov – bolgár népzene:
Shopski
Rabocski Anikó,
Appelshoffer János,
Pukli Gabriella

tartásán is meglátszik –, hogy a profi táncstudás nem azonos az egyéniség elvesztésével. Gyanítom, hogy ezért is vették-vitték-hívták őket rendszeresen, és nem is akárhová: hol Mubarah elnök születésnapjára, Kairóba, hol a dublini National Concert Hallba, vagy Ciprusra, s persze a Kongresszusi Központba is, Budapestre.

Mégis érthető, ha életükben az augusztus 3-i szakmai debütálás – a Városmajori Szabadtéri Színpad nem épp a legkorszerűbb színpadtechnikai körülményei ellenére is –, kétségtelenül fontos állomásnak számított. Következésképp a budapesti vendégjáték (a Csurgó Zenekar lelkes közreműködésével) a „mutassunk meg mindenkől egy keveset” szándékával készült. Meglehet, kétrészes estjük tizenöt száma talán többféle stílust és műfajt rejtett magában a kelle-ténél, de legalább valódi bepillantást nyújtott a társulat tartalékaiba.

Végül is csak így derülhetett ki, hogy a zenei cselekményű, csak belső koreográfiai humorral rendelkező, vagy pusztán az előadók személyiségétől színes néptáncszámok mellett a drámai töltésű, expresszív stílusú táncelőadások előadása sem áll tőlük távol (Intés az őrzőkhöz). Továbbá, hogy a magyar néptáncfel-

dolgozások mellett más népek, nemzetek táncait is birtokolják. A koreográfusnő ugyanis – saját színpadi művei mellett – másokat is felkért már egy-két betanításra. Például a kortárs néptáncművészet ifjú titánját, Román Sándort (Román táncok), vagy a Honvéd Táncszínház táncosából magát lassan koreográfussá is átnevelő Horváth Zsófiát (Románc). Külföldről pedig a bolgár hagyományörző Dimitur Nikolov Doytchinovot, az India-kutató holland

Therese Laurantot, vagy az ír Tracey Taffeyt, az elhíresült Riverdance-társulat egykori tagját. Mert csak így lehetett biztos abban, hogy az értékes magyar, bolgár, indiai stb. néptáncfeldolgozást, vagy a manapság oly divatos ír néptánc színpadra vitt motívumait valóban „első kézből” kapta, s adathatta át táncosainak.

Élükön – a helyi szólisták mellett (és plusz meglepetésként) – Bozár Lászlónak, a Honvéd Táncszínház egyik kitűnő szólistájának, aki (ez is most derült ki!) hatéves kora óta Mádi Magdolna neveltje, és – e mester/tanítvány-kapcsolat okán – a Tűzvirág Táncegyüttes állandó vendégzólistája. Vendégszót is írhatnak,

hiszen Bozár – mint a bolgár táncblokk kacskalábú öregje, a Kalotaszegi legényes című férfiszóló elegánsan virtuóz tolmácsolója, vagy az ír táncfantáziák délceg előtáncosa – szerény s mégis sugárzóan szuggesztív táncmodorával ebben a rokonszenves csapatban igazi sztártáncos-szá lépett elő. Harmonikusan együttműködve az egész társulattal, s közben szakmai kollegialitásból is jótékonyan példát mutatva.

Georgio Morandi
karnagy

Anatolij Fokanov

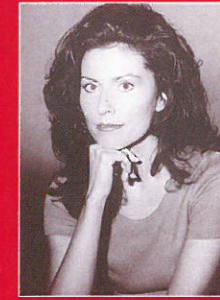

Fekete Veronika

Taffey/Mádi – m...
Double & Single J...
Pukli Gabriella és Ujvár...

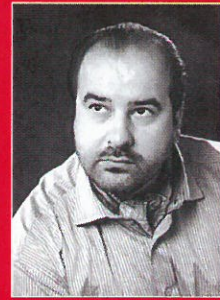
Egy okkal több, hogy a virág vastapsos közönsé arató műsorát – végsősor paksi táncosok összetelje nye alapján – igazi szak kernek könyvelhessük el.

Laurant – klasszikus indiai
Indiai leg...
Gosztola Katalin, Pukli Ga...
Rabocski...
Fotók: Szamos...

Miklósa Erika

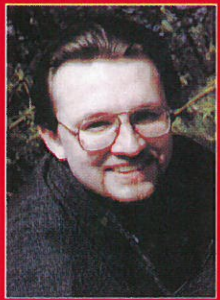
BUDAPEST- operagála

Roumen Chterionov

Felber Gabriella

Fekete Attila

Massanyi Viktor

vallom, nem kedvelem gosan az operakoncer...
A kiragadott részek...
nasmellettisége, a szer...
összeterelése ritkán kelt, n kelthet igazi hatást.

A kivételnek, mint ami az Operaház augusztusi ragalája volt, csak őszin-örvendeni lehet...
ez est két szerző, Verdi és...
cini műveire koncentrált, színvonalú művészek...
epeltetésével. A zeneka...
Giorgio Morandi erős...
el tartotta össze a Buda...
Filharmoniai Társaság...
ttesét. A zenekari részek...
az érzelmek teljes skálá...
játszatta a művészeket, fukarkodva a valódi pik...
kal és a legharsányabb...
ssimókkal sem. Morandi...
eli színházi karmester.

Pontosan tudja, mit vár a közönség egy operaesttől, és már a Nabucco-nyitány hatásos és erőteljes megszólaltatásával megadta a gála alap-hangulatát.

A szólisták közül elsőként Fekete Veronika lépett pódiumra Abigél rendkívüli hang adottságokat követelő áriájának előadásával. Az egykori Ejkirálynő, aki néhány éve a Turandottal átütő sikert aratva „fachot váltott”, már verbeli drámai szopránna érett. Nincsenek üres hangjai, az alsó regiszterben éppoly telítetten szól, mint középtű, magasságai pedig átütő erejűek. A koncert zárószámaként Turandot-áriájával az est kimagaslóan legnagyobb közönségikerét aratta, jogosan.

A jórészt külföldi közönség nagyra értékelte a budapesti operalátogatók nagy kedven-

cét, az immáron magyar állampolgár Anatolij Fokanovot, aki ezúttal a Rigoletto két részletével jeleskedett. Előadókészége, zenei jellemformálása „civilben” is magával ragadó. Partnereként a Rigoletto II. felvonásbeli bosszú duettjében Miklósa Erikát hallhattuk. A fiatal művésznő dekoratív megjelenése, szép színű, lírai koloratúr szopránja különösen A szicíliai vécsernye Bolerójában érvényesült.

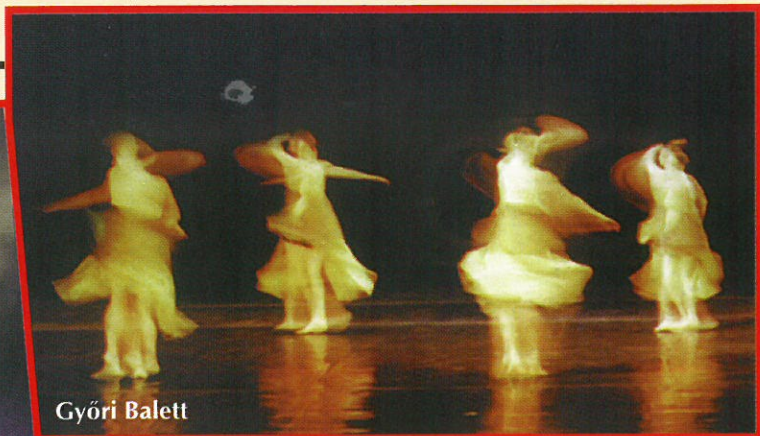
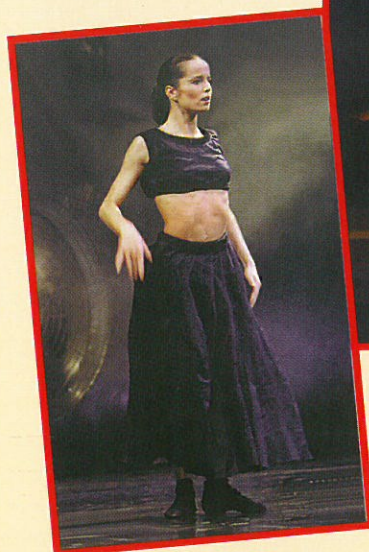
Felber Gabriella Puccini Toscájának imájával mutatkozott be. Előadásának nagy erénye a bensőségesség. Az álarcsobál szerelmi kettősében, Roumen Chterionovval az oldalán, az áradó érzelmek gazdag kifejezésével igazolta, hogy koncertpódiumon is teljes átéléssel közelíti a muzsikát. Chterionov, aki gyakori vendége a ma-

gyar operaéletnek, „igazolt” bel canto énekes.

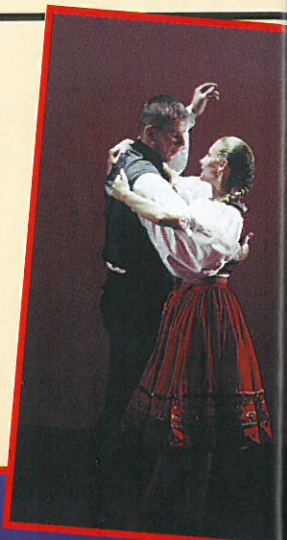
Fekete Attilától ezúttal is örömmel hallottam a Bohémélet Rodolphe-áriáját, annál is inkább, mert az elmúlt években mérhetően sokat fejlődött. Hangja kiteljesedett, testesebb lett, miközben mit sem veszített lírai adottságából és nemességéből. Puccini alig ismert, A villik című operájának Robert-áriájával még inkább igazolta tehetségét, muzikalitását. Massanyi Viktor nemes baritonja, gazdag kifejező skálája, frazirozása A végzet hatalma Don Carlos-áriájában érte el teljét.

A koncertzáró is igen hatásosra sikeredett. Az „elhíresült” három tenor modorában két olasz dal csendült fel, majd az O sole mio, ez utóbbi „kórussá”, tapsos ünnepléssé szélesült.

Mátai Györgyi

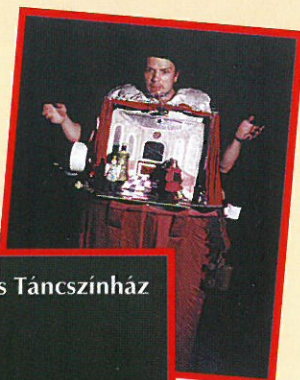
Győri Balett

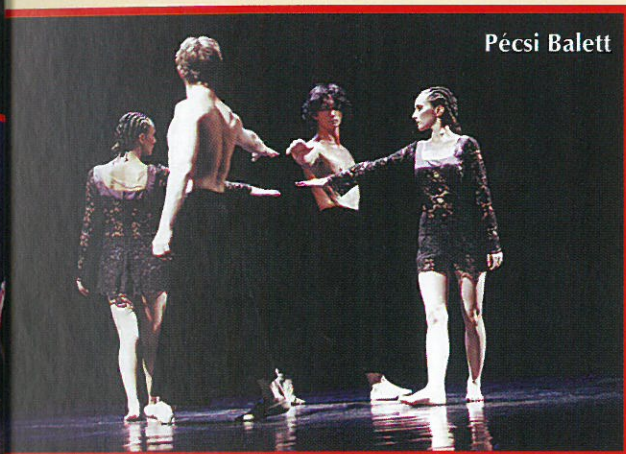
szép-Európa
ncszínház

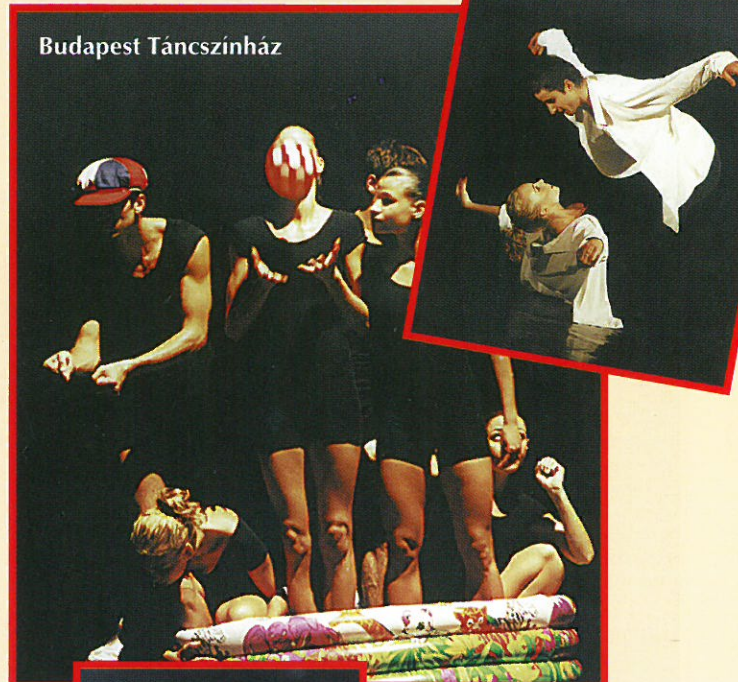
Szegedi Kortárs Balett

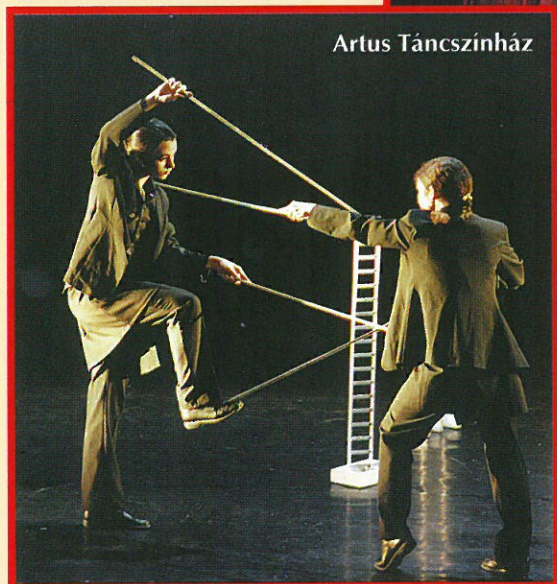
Budapest Táncgyűttes

Pécsi Balett

Budapest Táncszínház

Artus Táncszínház

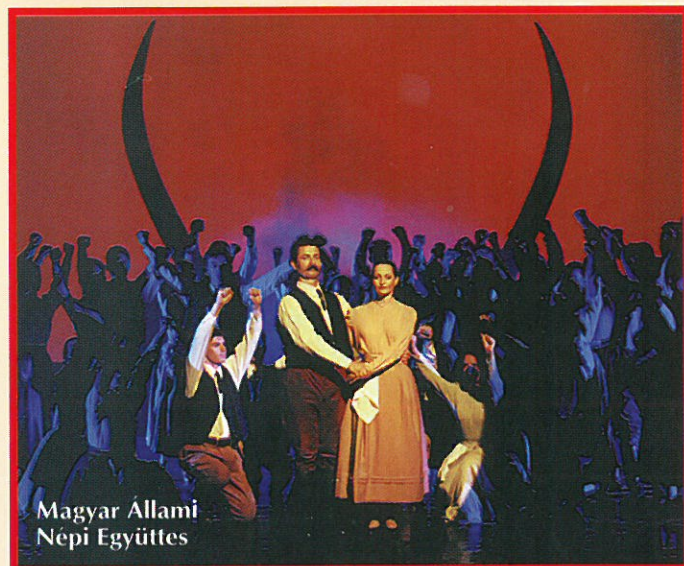
Győr
VI. 29-VII. 6.

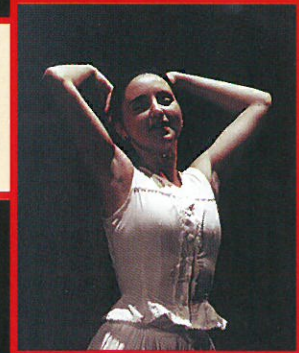
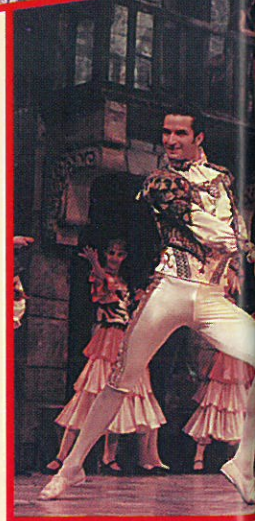
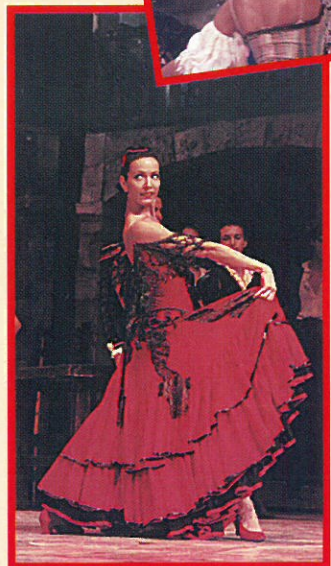
Magyar Nemzeti Balett

ebreceni Csokonai Színház Táncgyűttese

Magyar Állami Népi Együttes

Kanyó Béla képriortja

Honvéd Táncszínház

II. Magyar Táncművészeti Fesztiv

A romantika a német „Roman” (regény) szóból származik. S akárcsak az irodalomban, ez a korszak a színpadon is a regényest, a kalandost, a mesészerűt kedveli. A balettromantika első, máig fennmaradt műve 1832-ben keletkezett francia balett: A Szilfid. Cselekményében a földi és a tündéri, a valódi élet és a mesebeli egy valóságos és egy képzeletbeli világ keveredik egymással.
I. felvonás: James, a skót halászegy és menyasszonya, Effie, a skót parasztlány tökéletesen összeillenek. Csak

SZEGÉNY SZILFID...

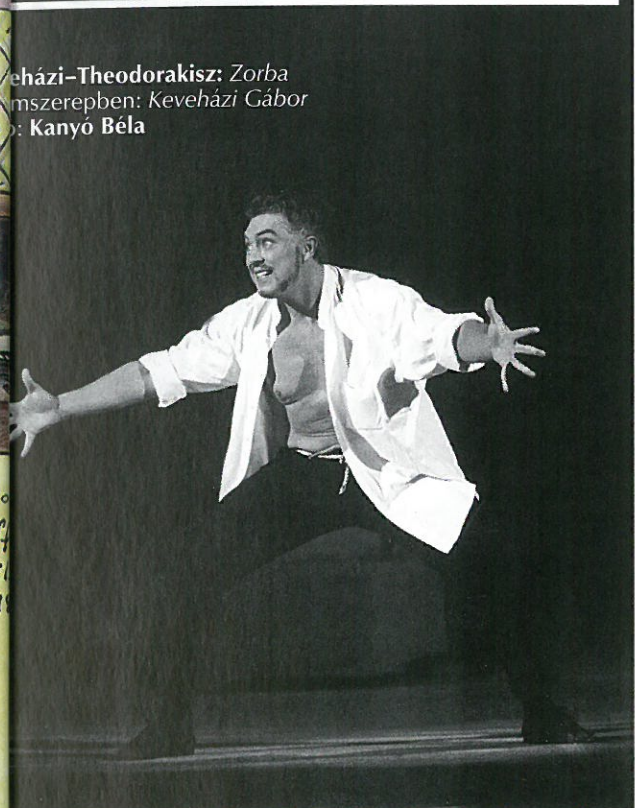
esküvőjük hajnalán James-t otthonában egy erdei tündér: a Szilfid látogatja meg s ébreszti fel. A legény szempillantás alatt a tündér csabítóan bájos lényének hatása alá kerül: vonzástól, finom szépségtől többé nem is tud szabadulni. Amikor Effie és a fiatalság vidám csapat megerkezik a halászházba, szinte egy új James fogadja őket. Kedves a menyasszonyához, de állandóan a Szilfidre gondol, aki – úgy, hogy senki más, csak James látja –, időről időre a halászok között terem. Hol a keményen repül be a szobába, hol az ablakon. James egyre zavartabb, a jósnőt pedig, aki Effie-nek és neki nem jóslat közös boldog jövőt, büntudatában dühösen ki is zavarja a házból. Lassan esteledik. ám a gyűrűváltáskor hihetetlen dolog történik: amikor James Effie ujjára akarja húzni az eljegyzési gyűrűt, ott terem a Szilfid, kikapja a fiú kezéből, és a saját ujjára húzza. A legény ekkor – otthagya a menyasszonyt s az egész násznépet – utánarohan az erdőbe.

Maria Taglioni
Joseph Mazilier

II. felvonás: Az éjszakai erdő a tündér tanyája. Ide érkezik James, a halász fiú, aki zavarlaton találkozik a tündérral. Szerelmüket azonban megakadályozza a jósnő, akiről kiderül, hogy az erdő szörnye, a boszorkány, nem térhet ki a szobájából. Amikor James arra kéri, hogy engedje a tündérnek, hogy elvett sálat ad a fiúnak, aki azt a tündérnek adja a Szilfid vállára. A tündérnek a szörnynek a szárnyai, de az erdőben meg is hal. James – szerelmét elvesztéséről –, majd nem hal bánatába. Amikor magához tér, már újra süt a nap, és az erdőben a halászigazda esküvői menete halad: James barátja, Gurn épp akkor felelségül. James számára tehát az esküvő a boldogság. Amikor a jósnő mondja: „két szék között a szerelem esett...”

Köszöntő

Keveházi-Theodorakis: Zorba
szerepben: Keveházi Gábor
Könyv: Kanyó Béla

es Gábor!
Az elmúlt hónapokban betettted, hogy a Zorba két előadásával előadást hoztál. Tegnap ma, ez a két csodálatos este egyértelműen arról szólt meg minket, hogy elárkodott döntést hoztál. A képekben gazdag művészeti előadásod majd még az elmúlt években, egy közös produkcióban, melyben is együttműködtél. De én ezúttal hangsúlyoztam csak egy nézőt: lenni, aki felhangosítja a szörny óhaját, akik most szemben ülnek a nézőkkel. Amikor James arra kéri, hogy engedje a tündérnek, hogy elvett sálat ad a fiúnak, aki azt a tündérnek adja a Szilfid vállára. A tündérnek a szörnynek a szárnyai, de az erdőben meg is hal. James – szerelmét elvesztéséről –, majd nem hal bánatába. Amikor magához tér, már újra süt a nap, és az erdőben a halászigazda esküvői menete halad: James barátja, Gurn épp akkor felelségül. James számára tehát az esküvő a boldogság. Amikor a jósnő mondja: „két szék között a szerelem esett...”
feledd: Theodorakis én kívül, a mai produkció, az emlékeztetés, szép film világhírű főszereplője, Anthony Quinn – kö-

zel a kilencedik X-hez – még mindig kamera elé áll.

Kedves Gábor!
Hol vagy Te még ettől?
Köszönjük eddigi pályafutásodat, nagyszerű alakításaidat. Bizunk abban, hogy a közönség szeretete és hívó szava megváltoztatja elhatározásodat.
Addig is koreográfusként, pedagógusként és producerként tovább öregbíted majd a magyar táncművészet világhírét és átadod az új nemzedékeknek tapasztalataidat, hogy ők is tovább gyarapíthassák azt.
A búcsúfellépésednek helyet biztosító Szabad Tér Színház és hűséges közönség szeretettel köszönt Téged ezen az emlékeztető napon.
Isten áldjon!

Koltay Gábor
Koltay Gábor

(Elhangzott a 2000. július 22-i Zorba előadás végén, a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon.)

Szöttes a Duna két partjáról

Esztergom az idei évben kétszerte a kultúr- és turizmusközponttá vált. A millenniumi év jegyében fesztivál fesztivált követett Szent István ezeréves városában.
Szeptember 15-én például a Nagycsaládosok találkozóján a Várban fellépett a párkányi Kisbojtár együttes és a bényi hagyományörző táncscsoport. Mindkét együttes elsősorban felvidéki, tehát hazai programmal jelentkezett.
Másnap, 16-án rendezték meg első ízben az újkori történelem folyamán az úgynevezett vármegyei fesztivált, amely az egykori Esztergom vármegyei folklórjából adott ízelítőt. Még előző este a Békes Banda és a Jánosi Együttes nagy sikert aratott a békesiek énekesnője, az Erdélyből áttelepült János Hajnalka, valamint Maczkó Mária, akit szintén a királyvárosban üdvözölhettünk ezen a húsvétkor, a korábbi hétvégén.
A kétnapos fesztivált, amelyen ezúttal 22 együttes lépett fel, jövőre megismétlik. Akkor a „szomszéd vár” Párkány lesz a házigazda, majd két év múlva, a híd várható megépülése után ismét Esztergom!

Dezső László

TAYLORDANCE

TÁNC - SPORT - SHOW

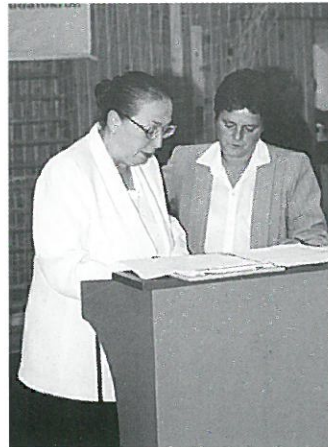
TÁNCRUHA ANYAGOK, FLITTEREK, DÍSZÍTŐ BORTNIK, ROJTKOK, STRASSZOK, ÉKKÖVEK, TOLLAK, TOLLBOÁK, VERSENYTÁNC-CIPŐK, KARAKTER-CIPŐK, DZSESSZ-CIPŐK, GRISHKO BALETT CIPŐK (GYAKORLÓ ÉS SPICC) DANSKIN, CAPEZIO HARISNYÁK

NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG: 9-19 ÓRÁIG
SZOMBATON: 9-18 ÓRÁIG
1074 BUDAPEST, HÁRSFA U. 5. / BARÁT U. SAROK
Telefon: 342-1114, 321-7838 • Fax: 352-7032

TAYLORDANCE

Bottyán Mariann-Kaán Zsuzsa

Gyermek- és Ifjúsági Táncfesztivál Zánkán

Benkő Zsófia, a Zánkai Táncfesztivál szakmai vezetője és Tatai Irén főszerző

Július 10-16 között hatodik születésnapját ünnepelte a zánkai Gyermek- és Ifjúsági Táncfesztivál, amely nagyon népszerű a hazai fiatal táncosok körében. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a nevezők évről évre növekvő létszáma. Idén 61 táncklub ezeregyszáz táncosa élt az indulás lehetőségével a gyermek, junior és ifjúsági korosztályokban. A

A latin szuper győztesek: Szűcs Gábor és Lovász Vivien

pontszerző versenyekre E-, D-, C-, B-osztályokban került sor standard és latin táncokban. 22 versenyszámban hirdettek eredményt.

Most első ízben külföldiek, szlovákiai (érsekújvári) táncosok is részt vettek a táncfesztiválon, amelyet már hatodik éve Benkő Zsófia fővárosi, Bessenyei György-díjas táncpedagógus vezet.

Most is a g a s színvonalon látta el a fesztivál szakmai irányítását, a versenyek vezetését és konferálását.

Az egyhetes táncverseny eseményeit mindig élénk érdeklődés kísérte a Zánkai Sportcsarnokban, ahol összeségében több ezer néző drukkolhatott kedvenceinek. Számos korcsoportban, osztályban, kategóriában hirdettek győzteseket, és a döntők résztvevői ünnepélyes keretek között vették át értékes díjait.

Gyermek II. latin verseny győztesei: Osvárt András és Závodszi Rita (Happy Dance, Budapest)

kat. A szakmai testület szinte valamennyi tagja, így a zsűri is becsülettel helytállt és jól látta el nem könnyű feladatát.

A zárónapon rendezték meg a fesztivál fénypontját: a már hagyományos gálaműsort. Az ünnepi eseményre megtelt a Zánkai Sportcsar-

B Junior II. standard győztes: Tóth Gábor és Móricz Zsófia

A standard szuper győztes: Herczeg Attila és Herczeg Krisztina

C Junior II. Standard győztes: Szántó Tamás és Asztalos Gina

nok. Helyi találmány, specialitás, hogy a bajnokok a „szuper bajnoki” címért együtt táncolnak a már nem pontszerző, úgynevezett szuper verseny keretében, mindkét kategóriában.

A standard szuper győztes a Herczeg Attila-Herczeg Krisztina páros lett, a szombathelyi Savaria Táncklub versenyzői. A latin szuper győzelmét, nem kis meglepetésre, de megérdemelten, idősebb társait is legyőzve, a junior korosztályú Szűcs Gábor-Lovász

Vivien szerezte meg, okégedi Pro Art táncosai. programjában az izi szuper versenyek mellett Váradi fővárosi kettős szerepelt. Ugyancsak e győzelmet aratott. Idén a érdemel a Zánkai Gyermek Ifjúsági Centrum valamellé ezen a napon begyűjértintett dolgozója, élük a standard bajnoki címet is! go Ágnes főigazgatózó ötből 4 táncot (angol ke-Tatai Irén főszerző, tangó, bécsi keringő, slow akiknek a hibátlan és fölényesen nyerve szere megérdemelten a baj-címét. Jó technikai alapok-átványos figurákkal, erőtél is segítette a rendezvényt, nagy lendülettel mutatták kö Zsófia vezetésével nyrodukciónkat. Mindketten caik, bemutatóik, nyitórégóta táncolnak, de róképeik nemcsak a díszít csak két éve. Standardretet biztosították, de a János László a táncanárunk. sok - szüleikkel együtt - a magyar bajnokságra kédezői munkából is alapok. A közelgő decemberi kivetették a részüket.

Rollinger

Ifjúsági Standard Táncok Magyar Bajnoksága Szegeden

nok Hiltonékra emlékeztetett! Érzésem szerint a dobogón lett volna a helyük.

A verseny mellett a Pro Art Táncstúdió fiatal, tehetséges tagjai latin-amerikai táncokból adtak ízelítőt. A bemutatóprogram keretében ugyancsak fellépett Kovács László és Rácz Jenny, a

september 9-én, Szegeden ak Ferenc Gimnázium mo-sportcsarnokában mintegy 0 néző előtt került sor az If-i Standard Táncok Magyar okságára. Az eredeti rendezéssel kapcsolatát követően a zést a kisteleki Pro Art stúdió vállalta el, Török-zy József táncpedagógus tésével.

ivel csak 12 páros nevezett, az elődöntő után közvetlen finálé következett a program. A zsűri a következő fel-yan értelte a látottakat: öné Akkermann Éva, Bíró a, Földházi Péter, Futó Ká-Limp Sándor, Rimányiné Kiss ö és Törökgyörgy Melinda. sok, egymáshoz közel álló ítmény miatt nehéz dolga a zsűrinek, bár 2-3 páros az elődöntőben is kitűnt jó ítményével. A végsősoron onalás döntő az alábbi redménnyel zárult:

ovács Máté-Váradí Martina ifjúsági Standard Magyar Bajnokpár, 1. helyezett

Kovács Máté-Váradí Martina Ifjúsági Standard Magyar Bajnokpár, 1. helyezett

Angyal András-Teleki Szilvia, 2. helyezett

séges optimizmussal - a tavalyi 35. helyüket szeretnék kijavítani, és most az első 24 közé szeretnének bekerülni.

Az Angyal-Teleki páros bár quick stepben - a zsűri szerint - a legjobbnak bizonyult, a többi négy táncban (és összességében) mégsem tudta háttérbe szorítani a győztes duót. Ők is

jó technikával, jó programot mutattak be, de a dinamikát s az átütőerőt illetően még elmaradtak Máté és Martina mögött.

A dobogó harmadik foka körül nagy volt a tolongás, végül ide a Belucz-Csikota kettős jutott, némi szerencsével. Sajnos a zsűri figyelmét elkerülte a rendkívül könnyed, laza mozgású, elegáns szombathelyi testvérpár, Herczeg Attila és Herczeg Krisztina, akik csak a hatodikok lettek. Mozgásuk a többszörös profi standard világbaj-

felnőtt Standard Magyar Bajnokság döntős párosa. A mértéktartó, kifogástalan rendezésnek köszönhetően egy ígéretes ifjúsági bajnokságot láttunk, értékes bemutatók kíséretében. Rollinger Károly

Az Ifjúsági Standard Táncok Magyar Bajnokságának döntősei Fotók: Rollinger Károly

...Jekatyerina Makszimovát,

a moszkvai Nagy Színház egykori primabalerináját

a balettversenyekről és a jelenkori balettművészet helyzetéről Oroszországban

- Szeretettel köszöntöm Önt, Jekatyerina Szergejevna, Budapesten. Számos magyar tisztelője nevében is, akik jól emlékeznek itteni, nagy visszhangot és csodálattal kiváltó fellépéseire. S akik 1993-as vendégszereplését sem felejtik Vlagyimir Vasziljevvel, a „Világsztárok az Operában” első gálakoncertjén.

Ön az idén márciusban a IV. Nemzetközi Nurejev Balettverseny zsűrijében figyelte és értékelte a fiatal külhoni táncosok szereplését, erőfeszítéseit. Önkéntelenül adódik a kérdés: mit gondol a versenyekről. Annál is inkább, hiszen Önök, férjével, Vasziljevvel a Permben, Oroszország e jelentős vidéki balettközpontjában tartott versenyt évek óta nevével fémjelzik.

- Köszönöm a kedves szavakat. Tudja, én azt tartom: mindig kellemes dolog visszatérni oda, ahol már jártál. Mindig jó dolog találkozni azokkal, akiket már ismeresz.

Ami a kérdést illeti, az idén már tizedik évébe lépő permi balettverseny ügyét Vasziljevvel együtt valóban a szívünkön viseljük. Persze, ennek a versenynek a balettvilágban talán még nincs nagy tekintélye, mégis jó volna, ha megmaradna.

Oroszország hatalmas, rengeteg vidéki színház van, s ezekben a színvonal nem mindig extra. Sok művész dolgozik, alkot itt, és vágyik arra, hogy megmutassa magát, és másokat is megnézzen. Mégpedig nem a saját színházában, hanem máshol. S szívesen nézik meg a külföldről érkezőket is.

A versenyek általában egyazon elv szerint működnek, ugyanakkor mindegyik-

nek megvan a maga sajátossága. Van ilyen is, mint a budapesti Nurejev-verseny.

A permi verseny például Csajkovszkij jegyében folyik. Így a második fordulón kötelezően egy pas de deux-t kell táncolni valamelyik Csajkovszkij-balettből. (Az első és a harmadik fordulón ilyen kikötés nincs.) Ez nem nagy eltérés, hiszen a versenyeken egyébként is kedveltek a Csajkovszkij-ballettek.

Azután még a zsűri összetétele tekintetében is lehet különbség. A permi verseny zsűrije is nemzetközi; a hazai zsűritagok mellett voltak már benne Angliából, Franciaországból, Jugoszláviából, az USA-ból és máshonnan. A „mi” versenyünk az „Arabeszk” nevet viseli; állandó művészeti vezetője Vlagyimir Vasziljev, a zsűri elnöke pedig folyamatosan én vagyok.

Az idei versenyzők, csaknem nyolcvan, 26 éves korig bezárólag Oroszországból, Dél-Koreából és Japánból érkeznek, a Grand Prix, valamint a megszokott első, második és harmadik díj mellett pedig ebben az évben olyan művészek által felajánlott díjakat is kiosztunk, mint Mihail Barisnyikov, Natalia Makarova és Nyina Ananiasvili. Az idén is

lesz közönség-díj, a sajtózsűri díja, a legjobb modern koreográfia díja, valamint a Csajkovszkij-zenére legjobban előadott szám díja.

A versenyekről általában szólván az is elmondható, hogy természetesen mindig előfordulnak fogyatékoságok, hiányosságok, de vannak egy-egy versenynek előnyös oldalai is. Ahány ember, annyi vélemény. Az egyik szeretőm több modernet, a másik csak klasszikusat szerepeltetne. Ez jórészt a zsűri összetételétől függ. Az is megeshet, hogy nem teljesen egyforma követelményt állítanak a résztvevők elé. Az egyik zsűritag jobban szereti, ha sok trükköt, szinte akrobatikát láthat, mások a művészi megjelenítést kéri számon. Az előzőek elvárják a versenyzőktől, hogy minél többet forogjanak, ugorjanak stb., vagyis a legtöbbet mutassák be a balett fegyvertárából. Ami engem illet, én híve vagyok a technikának, de azt sem tagadom, hogy a balettnak, művészetként is megvannak a maga kritériumai. Ezért nem tudom elfogadni, ha csak a láb dolgozik, s az arc kifejezéstelen marad. Az eszményi az, ha minden együtt van. Mindenesetre az a jó, ha a versenyző muzikális, ha szépen táncol, és magával ragadó a színpadon.

Ezek a követelmények egyformán elvárhatók a klasszikus és modern balettnél. Ha én – tegyük fel – néző vagyok, élményt szeretnék kapni. Teljesen mindegy, mi az, amit a művész előad, klasszikus vagy modern balett. A lényeg belül van, és az a fontos, hogy a táncos hogyan teszi mindazt, amit csinál. S mivel művészetről van szó, az egyik szakember ezt, a másik szakember azt

mondja. Nincsenek abszolút mércék, az értéket nem lehet centikkel, vagy a gyorsasággal mérni. Eppen ezért a versenyen nem szanak meghatározó szerepet a zsűriktől, hanem a balett művészei. Természetesen a tükrosoknak is joguk van arra, hogy véleményüket kifejtjen a versenyekről, akár csak a balett adásokról.

- Az „Arabeszk” balettverseny zsűrijéről mit kell megfordultak Magyarországon. A mi táncosaink is szerepeltek a Szovjetunióban. Milyenek értékelték az orosz-magyar balettművészeti kapcsolatokat?

A magyar-orosz balettművészet kapcsolatokat, ahogy erről már írtunk, korábban valószínűleg szorosak és gyűjtőszövegek voltak. Sajnos ez a helyzet megváltozott. De hát ilyen az élet. Először, hogy valamitől elhatá-

rolódunk, ám később ez a helyzet megváltozik, és visszatérünk a korábbi állapothoz. Az igazság az, hogy a társadalmi változásoknak negatív vonzatai is vannak. Én magam is jól emlékszem a mi magyarországi vendégszerepléseinkre Vlagyimir Vasziljevvel, például a legutóbbira 1993-ban, de a korábbiakról is sok kedves emléket őrzök magamban.

- Mi történt azóta Önnel, Jekatyerina Szergejevna? Milyen állapotok uralkodnak a mai orosz balettművészetben a végbement változásokat követően?

- Akármilyen furcsának is tűnik, a balettművészek zöme otthon maradt. Vagyis nem lehetetlenült el a hazai balettművészet. Ez elsősorban a moszkvai Nagy Színházra vonatkozik. Természetesen vannak problémák, el-

sősorban anyagiak, kevés a pénz. Ennek ellenére jelentős egyéniségek is feltűntek, s a nehézségeken is igyekeznek úrrá lenni. Erről persze Vasziljev, mint a „Bolsoj” művészeti vezetője tudna többet mondani. Például nemrég volt egy jelentős bemutató, Borisz Ejjman munkája Pál orosz cárról, Orosz Hamlet címmel. Véleményem szerint sikeres az előadás. Ejjmant nálunk mint a modern balett egyik jelentős koreográfusát tartják számon. Egy újabb balettpremiere is készül a társulat: A fáraó lánya című balettet Pierre Lacotte rekonstruálta a Nagy Színház színpadára. Ez a klasszikus balett – Mariusz Petipa munkája – utoljára a 17-es forradalom előtt volt műsoron.

Ami engem illet, én jó ideje a Kreml Balettgépezeténél dolgozom próbavezető ba-

lettmeisterként, egyébként ez az együttes most ünnepelte megalakulásának tizedik évfordulóját. Emellett a Nagy Színházban is ugyanebben a minőségben dolgozom. Ezen kívül a Színházművészeti Főiskola balettmeister-képző szakán tanítok.

A régebbi együttesek általában jelenleg is működnek. Közülük jól ismert a Kaszatkina és Vasziljev vezette Moszkvai Klasszikus Balett. De mostanában szinte naponta alakulnak új balettgépezetek is, egyébként számon se lehet tartani őket még Moszkvában sem, hát még országosan! Ugyanez a helyzet a balettkolákkal is: rengeteg alakult belőlük az utóbbi években. Vegyük például Perm városát, ahol jelenleg is kitűnő a balettkolá, és a színházban nagy múltú balettgépezet működik. Még itt is alakult egy új, modern műveket bemutató együttes, Panfilov vezetésével. Jellegzetes stílusjegyeket alakítottak ki, sokat vendégszerepelnek más városokban.

Új koreográfusok is jelentkeztek új formanyelvvel. Megemlíteném például a moszkvai Jelena Bogdanovicsot. Ami pedig a volt szovjet köztársaságokban létező balettgépezeteket és műhelyeket illeti, az együttműködés természetesen meglazult, nehezebbé vált a vendégszereplés, de azért barátainkkal különböző módon tartjuk a kapcsolatokat.

Mindehhez természetesen szponzorok szükségesek, akár vendégszereplésről, akár versenyrendezésről van szó. Számunkra is minden alkalommal külön izgalmat jelent, hogy a permi balettversenyt meg tudjuk-e rendezni, megkapjuk-e hozzá a megfelelő anyagi támogatást. Sikerült eddig még mindig sikerült.

- Mennyire vesz részt az állam a balettművészet működtetésében?

- A színházak állami dotációjáról szólva, amennyire én ismerem, az állam csak a fizetésekhez szükséges pénzt biztosítja. A művészek fizetése ma már összehasonlítha-

Rigorovics-Prokofjev: Kóvirág
Jekatyerina Makszimova
anyila: Vlagyimir Vasziljev

tatlanul jobb a korábbiakhoz képest. Most szerződéses rendszer van a színházaknál. Ez nagyobb szabadságot biztosít a művészeknek, mert a meghatározott számú fellépésen túl saját maga rendelkezik az idejével (utazhat külföldre), míg korábban minden kérdésben helyette döntöttek, és állandóan rendelkezésre kellett állnia. Ennek vonzataként *impreszariós vállalkozások* jelentek meg, és megszűnt a *Goszkonzert* monopóliuma. A bemutatókhoz szükséges pénzügyi fedezetet viszont már a színháznak kell előteremtenie. Ez még a Nagy Színház tekintetében is így van, de erről ugyancsak Vasziljev tudna többet mondani.

- És mi a helyzet a fiatal balettművészekkel?

- Korábban a fiatalokat semmi nem vonta el a tánctól. Nap mint nap a gyakorlóteremben kezdtek, majd próbáltak, este pedig előadások voltak. Semmi nem vonta el a figyelmüket, nem voltak kitéve „csábításoknak”. Mostanára a helyzet teljesen megváltozott. Sok minden áll rendelkezésükre, ami közül választhatnak. Szerencsére azonban nemcsak Oroszországban, hanem a FÁK más országaiban is megmaradt az évszázados orosz iskola, ennek hagyományai, az egyes színházakban kialakult tradíciók. Mindezeket a művészek tartják fent, nekik pedig a táncpedagógusok tanítják meg, akik ezt a tudományt, ezt a hagyományt kézről kézre, azaz, hogy stilszerű legyenek, „láb-

ról lábra” adják egymásnak. S mindez tovább él addig, amíg mi, akik a táncművészettel foglalkozunk, odaadással és lelkiismeretesen plántáljuk át tanítványainkba, a fiatal táncművészekbe nemcsak a táncudást, hanem mindazt, ami ezzel jár. Képletesen szólva, nemcsak az ötödik pozíciót követeljük meg a tanítványainktól, ha-

nem ennél sokkal többet: a magatartást, az egész életvitelt, a világlátást.

- Mivel magyarázható az, hogy a különböző versenyeken az orosz versenyzők és más FÁK országbeliek előkelő helyet foglalnak el?

- Azzal, hogy szerencsére azelőtt is, most is szép számmal vannak, akik csak a művészetnek élnek, akiknek a

tánc tölti be az életét.

Más értékrend szerint akkor is így van, ha a táncművészei is egészen mákat sok tekintetben elmozdítottak, amiért ezt valójában természetesnek lehet tartani. De úgy gondolom, ezt is mindig is volt, emlékezünk, nekünk is ezt mondták. Amikor mi fiatalok vagyunk, nagyon jól emlékszikünk Vajon igaz-e, hogy Ugyanakkor be kell látni, hogy a mai ifjúság választódna ki nagyszerűen más, mint a művészek?

Valóban, Oroszországban nagyon sok városban van balettkola, rengeteg iskolák kezdik a balett-tanulást, de azt hiszem, nem a létszám a fontos. Úgy gondolom, hogy ezek a gyerekek korábban is, a jövőben is annak alapján tudnak megérteni az értéket, az igazi értéket, ha sok minőségűek, és így alakul ki bennük az igazi érték. Ez elsősorban a klasszikus balettművészetre vonatkozik. A 13-14 éves gyerekek ebben a tekintetben nem sokat lehet várni. Maiban is sokan beszélnek arról, hogy a klasszikus balett elvesztette vonzerejét, nem tud ma már értéket közvetíteni. Ezek az értékek nem feltétlenül megmaradtak, de természetesen vannak a korral.

Együk például Mariusz Petipa esetét. Sokan ámuldoznak, hogy ezt is, azt is ő koreografálta, de azért ez nem felel meg a valóságnak. Mert az évtizedek során mit valamikor Petipa létezett, mára már nagyon változott. Alkalmazkodva csak a táncosok lehetőségéhez, hanem a kor követelvényeihez is. Hogy ezek a változások - egészen a kosztig bezárólag - végbejárnak, teljesen természetes, artható, hiszen a balett az nem múzeum, állandóan változik és fejlődik. Vagy az esztétika, ugyanúgy, például változik a divat. Maiban, akár a *Don Quijote*, akár a *Csiperósika* - ő volt az eredeti koreográfus, napjainkban azonban ezeket a baletteket természetesen már nem úgy állítják elő, ahogy annak ide-

Kaszatkina-Vasziljev-Petrov:
A világ teremtése (1978.)
Éva: Jekatyerina Makszimova
Ádám: Sztanyiszlav Iszajev
Fotó: Balet - 1995. 4-5. szám

jén. Az évek során az előadások egésze is nagymértékben módosult, hiszen fejlődött a tánctechnika, változtak a kosztümök, és a különböző korok szokásai, ízlése meghagyták lenyomatukat. A lényeg az, hogy megmaradjon az előadás légköre, az eredeti elgondolás. Természetesen lehetetlen volna felsorolni mindazok nevét, akik a hosszú évek során valamit hoztáttek ezekhez a „klasszikus” előadásokhoz.

- Azt látjuk, hogy a távolkeleti országokban, Japánban és Koreában nagy az érdeklődés az európai művészetek iránt, így a balettművészet tekintetében is ezt figyelhetjük meg. A balettversenyeken is számos versenyző jelenik meg ezekből az országokból. Mi a véleménye, a balettművészet fejlődésének melyik stádiumához kapcsolódnak?

- Először is meg kell állapítani, hogy nagy erőket fektetnek a tanulásba, s hogy

sok valóban magas színvonalú iskola működik ezekben az országokban. Amint látjuk, művészeik nagyon szép eredményeket érnek el. Természetesen a balettkörökben nem az európai balettművészet kezdeti szintjéről indulnak el, hanem a mostani, a kezdetektől nagyon különböző állapotból. Tehát a mai színvonalhoz kapcsolódnak, és ennek alapján érik el nagyszerű eredményeiket. Ez viszont azért lehetséges, mert ezekben az iskolákban olyanok tanítják a távolkeleti fiatalokat, akik maguk is művelői, fejlesztői voltak a balettnak. Én a magam tapasztalatából tudom, hiszen a Nagy Színházban és a Kreml Színházban, valamint a Főiskolán a fiatal művészeknek mindazt átadom, amit én személy szerint a pályám során elértem, amit megtanultam az engem tanító balettmesterektől és a szakirodalomból. Mindebben benne van persze az is, hogy Vasziljevvel együtt tehetséges balettmesterekkel dolgozhattam pályafutásom alatt. Hazaiakkal, külföldiekkel egyaránt.

Csak példaként szeretném megemlíteni Maurice Béjart nevét, akivel emlékezetes munkánk volt a *Rómeó és Júlia* című baletten.

- Milyen a kritika helyzete jelenleg Oroszországban?

- A korábbi helyzethez képest, amikor lényegében csak a *Szovjetszkij Balet* című folyóirat közölt elemzéseket, kritikákat az előadásokról, jelenleg a napilapok is aktívan foglalkoznak a balettelőadásokkal. Persze nem egyszer az az érzésem, jobb lenne, ha nem írnának, mert elsősorban nem szakmai kérdéseket taglálnak, hanem valamit mást. Olyan dolgokat, ami esetleg botrányszagú vagy egyéb szenzációt sejtet. De hát mit tegyünk, ilyen időkben élünk. Ami a jelenlegi szaklapot: a *Balet* című folyóiratot illeti, ott mindeztől a szempontoktól mentesen írunk a balettművészetről.

- A szovjet korszakban a balett és a balettművészek a csodálat tárgyai voltak, és a vezetők részéről ez nem egyszer megnyilvánult. Most mi a helyzet?

- Ilyesmi most is megfigyelhető, nemcsak a balett, hanem az opera vonatkozásában is. Ami a Nagy Színházat illeti, továbbra sincs probléma a nézettség szempontjából. Továbbra is előkelő dolog „A” Nagy Színházba járni, ez alól nem kivételek az „új oroszok” (*novorichkek*) sem, akik a legdrágább helyekbe vásárolják fel. Egyébként továbbra is szinte lehetetlen jegyet szerezni ebbe a színházba.

Ami pedig a hivatalos állami szervekkel, például a Kulturális Minisztériummal való kapcsolatot illeti, nos ez, nagymértékben különbözik a szovjet korszakétól! Megszűnt a korábbi alárendeltség, a színházak önállóan működnek, repertoárjukat maguk alakítják ki. A színházi élet új színfoltja viszont a magán-színházak megjelenése. Ezeknél a támogatók, akik a pénzt adják, határozzák meg nemcsak az előadandó darabot, hanem még azt is, hogy ki játsszon az előadásban.

Kéri József

Vlagyimir Vasziljev és Jekatyerina Makszimova
Valerij Koszorukov rajza
(A szerk. tulajdona)

Az amerikai film és a tánc

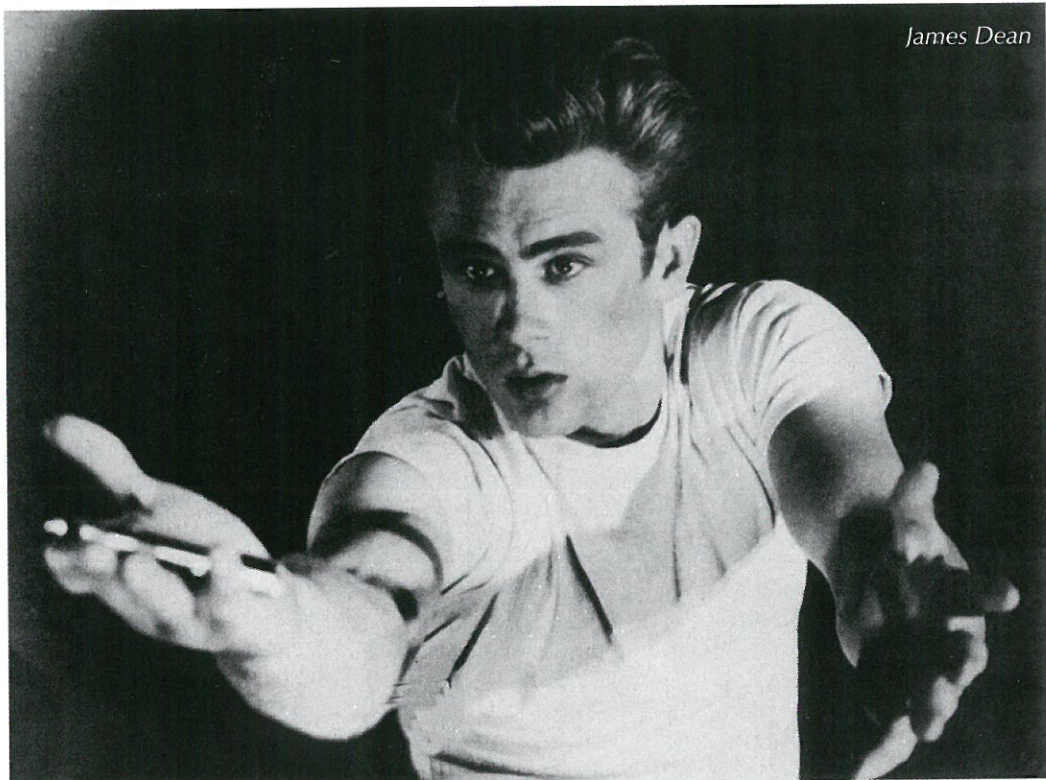
II. rész: Fordulópont

A rózsaszínű musical-világ hollywoodi aranykorának letűntével néhány évre idejétmúlttá válik a filmes tánc. A mozik hemzsegnek a neurotikus főszereplőktől, a társadalomban mélyreható változások zajlanak, a filmnyelv (francia) újhullámos forradalmát éli. Nemso-kára azonban a mozi új szemmel közelíti a tánc felé: a társadalmi erők és csoportdinamikák mozgékony ábrázolásának kitűnő eszkö-zét fedezi fel benne.

A testbeszéd forradalma

Az 1950-es évek elején te-tőzik a Sztanyiszlavszkij módszerén alapuló színész-képző hagyomány divatja, a Lee Strassberg és Elia Kazan vezette New York-i Actor Stú-dió körüli felhajtás: a „method acting” ezekben az években olyan színészeket ad a film-nek, mint Marlon Brando (A vágy villamosa, 1951), James Dean (Édentől Keletre, 1955), Paul Newman (Valaki oda-

fenn szeret engem, 1956). A fent említett színészek újdonságszámba menően hozzák be a hollywoodi álomgyárba a problematikus karaktereket, kiemelkedő teljesítményük egyik alapköve a karakter „testi létének” intenzív ábrá-zolása. Köztudott, hogy a módszer-színjátszásban köz-ponti szerepet foglal el a testi átlényegülés, a mozgáskultúra alkalmazása (a színészi gyá-korlatok között például a „fá-vá változni” helyzetgyakorlata is szerepelt). Fontos állomás

James Dean

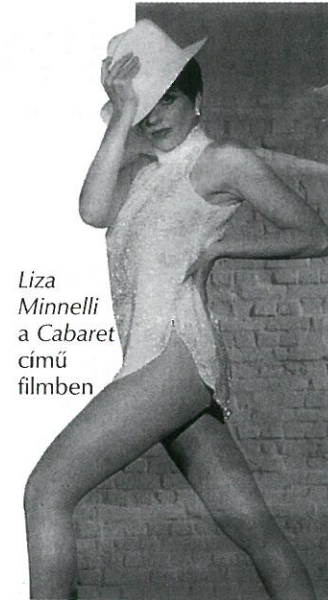
A realista filmmusical

Az időközben polgá-nyert összetett, vagy marginális figurák önké-nül is megjelentek a m-lekben. Azonban néhá-múlva belendül az új tr-klaszikus filmmusical -írás első részében már-tett - kettőssége a való-rázolásban végül eltűnik darabok levetkőzik az i-zó tétováságot, végké-lusbéli homogenitásba-nak: a történetek kilép-veszélyekkel teli való-v a táncfilmek problémá-sa, vizuális világa és kor-fiája együttesen toldó-realizmus felé.

A filmmusicalok az-sorsok és love story-k-esse és Liza Minnelli-elmozdulnak a csor-néprétegek társadalmi-tusainak ábrázolásai fel-hippi rajcsúroznak a- azt is jelenti, hogy a f-ál Park közepén (Hair).-lők ezentúl inkább furc- már nemcsak az öröm-dák, közös sors-börtör-án kifejeződése, hanem- vergődő emberek öss- teljesítmény-orientált tár-dótt csapata, semmint- metaforájává is válik- koló táncospárok. A vakat lelovik, ugye? -musical szinte teljesen nagyon megváltozott. módon éli meg (vagy r- be) a szerelmet is. Sentablószersűség és a társ- variakodás, vagy lassú aspektusok előtérbe he- ledés, sokkal inkább pe a táncarra kompo- latlan érzelmek, túlfü- oreográfiák dominánssá- gyak, s a szerelmen ában csapódik le. De itt- külső akadályok. szó sincs a régi filmek- annyi furcsa, bogaras, arainak engedelmes egy- is megható figura tár- mozgásáról. A szétvá- énekel a filmvászon- r- ségesülő-felelgető cso- dig még soha. Csóró á- namikák, a tömeges ká- lelencek küzdenek sz- és rendbe történő foly- gukért (Oliver!), zsidó- változás ábrázolása- pe táncol klezmer zené- teret. A legmarkánsab- gedús a háztetőn), hip- ez a Fame-ben jelenik- venitük meg passiójáté- Alan Parker (sz.: 1944)- en Jézus élettörténeté- ben, akit kevésbé tán- Krisztus szupersztár, Go- nkább zenés filmjeiben- a háború kitörése előt- enken foglalkoztatott a- lalmi lendület, a láza- kel életre (Cabaret), Jo- rálatlan dinamizmusa- (sz.: 1932) és Liza M- arálatlan dinamizmusa- (sz.: 1946) viháncol ké- arafrázis csupa gyerek- télyban extrém figurá- plóvel, A fal, The Com- nak (ez elég enyhe ki- ants). Parker a Fame-ben- egy odatévedt házasp- e, majd ismét rendet- gatva (Rocky Horror - be zuhanó - fiatal za- Show), a trauma köv- anságot mutatja be; - pillanatról pillanatra ér- etően, hogyan rende- k össze az energiák- alakká, kvázi táncka- (a legemlékezetesebb

Liza Minnelli a Cabaret című filmben

kínálta kihívást (értsd: elsajátítani, aztán villogni vele) (3). E filmek dramaturgiája persze semmi újat nem hozott, a musicalaranykor bevált fogásait fazonírozta korszerűvé, egy-részt a már jól ismert szemé-lyiségfelszabadító történetív révén (Dirty Dancing), más-részt a polgárjogot nyert ban-daszerű táncfilmek egyfajta kollektív táncos felszabadulá-sába kulmináltan (Footlose).

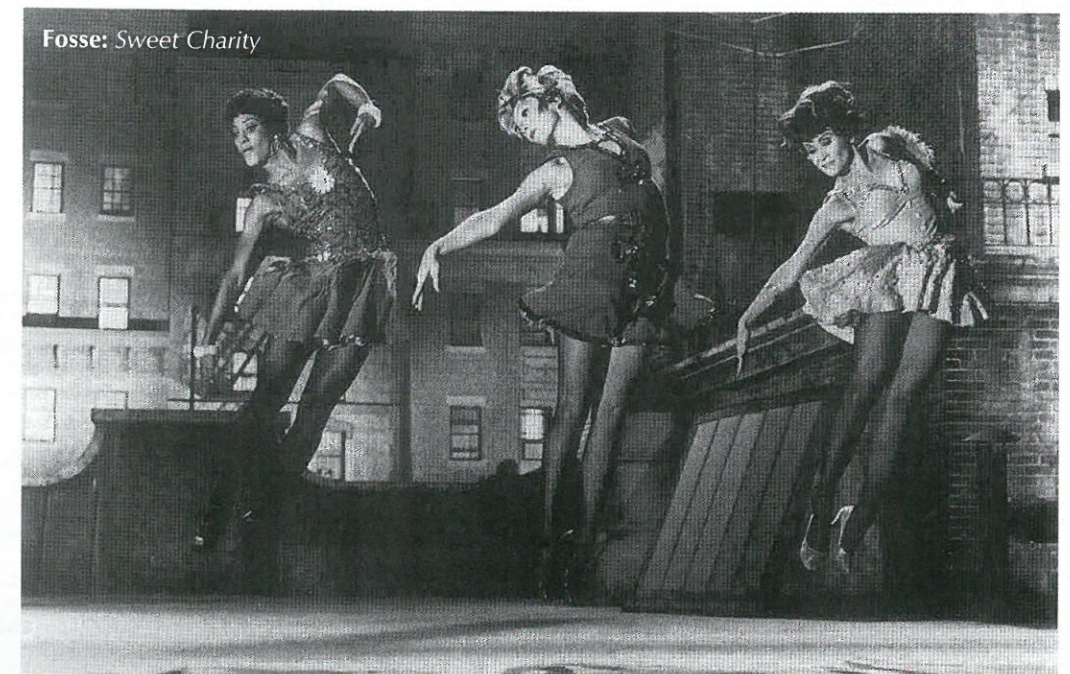
All That Fosse

A másik forradalom kétség-telenül Bob Fosse (1927-1987) nevéhez fűződik. Ah-hoz a Fosse-hoz, aki kisebb musicalszerepekben kezdte filmes pályáját (a Csókolj meg Katámban az egyik kérés tánc-olta), és természetesen ő is koreografált a Broadway-n, majd Hollywoodban [Donen: A pizzasamajáték című vigjáté-kát, Doris Day-jel (sz.: 1944)]. Alkotói géniusza a 70-es években teljesedett ki igazán a mozivászonon, a saját maga által rendezett és koreografált filmekkel: a Sweet Charity Shirley MaLaaine (sz.: 1934) főszereplésével prózai film, külső helyszíneken forgatva megütözte a kuriózszerű, teátrálisabb táncbetétek-vel (vagyis még itt is érvénye-sül a filmmusical realitások-hoz fűződő kettőssége - MaLaaine például a Wall

pillanatok: örömmelés az is- kolai étkezőben, örömtánc a manhattani utcán).

Tinédzserek: táncos (polgári) engedetlenség

A zene változását követi a tánc is. A rock and roll örü-letet Elvis Presley (1935-1977) zenés játékfilmjei és az 1955-ös Palatábla dzsungel hozták be a mozikba. A 70-es évek- ben aztán a Grease folytatta a hagyományt, majd a Szombat esti láz biztosította az új stílus, a disco-tánc megjelenését. És

Fosse: Sweet Charity

Fosse: *All That Jazz*
A koreográfus szerepében:
Roy Scheider

Street hatalmas háztömbjei közötti üres utcán táncol a kórossal).

Charity és Sally Bowles (*Cabaret*) jóindulatú, de „boldogságot” megtalálni képtelen karakterek, nem-konvencionális nők, akik mégis hagyományos eszményekkel rendelkeznek (férj, gyerek, normalitás). Kirírnak a sorból, mégis a sorba vágnak. A beteljesületlen figurák által a modern ember frusztráltsága jelenik meg Fosse munkásságában – mindez az erőteljes szexuális aspektus nyílt vállalásával együtt. Ez persze fényévekre van a klasszikus filmmusical öröm-árnyalataitól. A szereplők viszonylagos számkivettségét tükrözi maga a táncnyelv is. Pontosabban annak pozíciója az „elfogadott”, „hagyományos” táncstílusokkal szemben. Ezért panaszkodott viccelődve Fosse utolsó éveiben arról, hogy infarktusi után nehéz már betanítania – sőt a valós, fizikai létbe hoznia – táncait, mert képzeletében ugyan minden lehetséges, ám a próbateremben igazán körülményes elmagyarázni, milyen forgást, ugrást kíván táncosaitól, mivel a dzsesszbalett nem nyugszik tudományosan lefektetett alapokon, mint a klasszikus balett. Kevés-

bé körvonalazott, jóval fésületlenebb és képlekenyebb stílus, amely kitér az őt megfogó (definiálni, katalogizálni stb.) próbáló törekvések elől. Fosse táncnyelvét is nehéz megragadni. Idézhetjük a furcsán kéjes kézmozdulatokat, a táncszámait belengő meghökkenítő – ám olykor ironikus – szexuális dekadenciát, mégis a fent említett gondolati koncepcióban rejlik a lényeg (és a koreográfia is ennek érvényre jutását segíti). Fosse munkásságában az őszinteség idővel egyre fontosabbá válik: „karakter univerzuma” tele van őszinte emberekkel. Akik ugyan eleinte nem tudnak mit kezdeni különlegességükkel, de mégsem képesek a színlelésre. Később ez fordul át a konvencióktól való eltérés megszálott hajszolásába és a (nem öncé-

lúan) sokkoló szexuális kendőzetlenség ábrázolásába. Ezt szolgálja a filmnyelv sajátos használata is. Ez fejeződik ki a legkiválóbban az *All That Jazz*-ben (*Mindhalálíg zene*, 1979), ebben a cannes-i Arany Pálma-díjat nyert alkotásban. Az alkotói válság, a túlhasználtság, a megfogyatkozó szexuális képességek, a gyerekkorból eredő gátlások árnyékában láthatjuk a főszereplőt: Fosse alteregóját, a tökéletes táncos-koreográfus illúzióját keltő **Roy Scheider** (sz.: 1932), aki már a „létbe” emelten, az élet közeledő végső pillanatának tudatában szembesül problémáival. A legelső, *halálról* szóló zenés-táncos filmben Fosse *filmkészítői* képességeinek legjavát nyújtja. Mégis az *All That Jazz* témáit, s főképp

Jegyzet:

1. A filmmusical változását, az elegánsan emelkedettből a drámai valóságba, néhány apró momentumon keresztül láthatjuk: Woody Allen *Everybody Say I Love You* (Varázsige: I Love You) című 96-os filmjében érhetjük tetten: a ban terhes anyák lejtének táncot – el tudna képzelni valaki ilyet Astaire vagy Kelly bármelyik filmjében? A végén pedig maga Allen táncol kettőt a Szajna partján **Goldie Hawn**-nal, aki a férfi emeléseinek a lejtésénél a lejtés felé a rózsaszín-szemüvegű régi zenés-táncos filmeket idézné.
2. Az úgynevezett „glitz and glamour” világa (csillogó patinájú sztorik elegáns hösnökkel) fokozatosan elcsúszott, bár még a 70-es évek elején **Julie Andrews** sikeres a vígjátéki és mesészerű-komikus musicaljeiben (*Mary Poppins*, *A muzsika hangja*, *Izig-érig modern Millie*, *Darling Lili*, *Star*), és **Barbra Streisand** is hordozta a stílust ebből a „feelingből” a maga módján (*Hello Dolly*, *Funny Lady*, *Funny Girl*). De eme utolsó darabján a stílus jórészt ki is hal. A „glitz and glamour” ma már csak az Oscar-gálák alkalmával kerül felemlítésre a sztárok öltözködési versengésének kapcsán.
3. A *Rocky Horror Picture Show* ugyan nem ebbe az ifjúsági tematikába tartozik, mégis példaértékű. Míg a klasszikus balett a színpadon látható, a modern balett a színpadon látható, a modern balett a színpadon látható, a modern balett a színpadon látható.

* lásd még az *Amerikai táncpanoráma* c. cikkünket (A szerk.)

Interscape (2000)

Merce Cunningham-ősbemutató a Kennedy Centerben

meghatározó táncszár „Airotica”-dalra a próbán) alighanem a filmlegerotikusabb táncként tarthatjuk számunk képi megoldásai ugyan gyelmet érdemelne nemcsak azért, mert Fosse reográfiája újszerű te megközelítésben a korszor olyannyira bravúr, hogy és a marginális figyelem, ám bizarrnak érez indulatú, mégis esélyes, hogy nemigen tudtam itélt állapotát is megfogolni. De nem vitás: Hanem, mert ezen a területen az immár „nagykorú” megdöbbenett, eltitulált filmművészet alkotott, felkavart és tánc-megjelenítési technikáit használja: a montázs-technika tovább fogok rá emlékezni, mint számos más ba- „Airotica” burjánzóan, amelyet nagyon szetos kamerabeállításait lehetne, de méginkább a koreográfusok Nagy szemzőgek ritmusa, je, *Merce Cunningham* táncmozdulatokhoz *Interscape (2000)* című mo- montázs-technikáját. balettjének az ősbem- következtében egy ilyen vetnél válik egyértelműen. Április 7-én az amerikai Center Eisenhower

Center Eisenhower

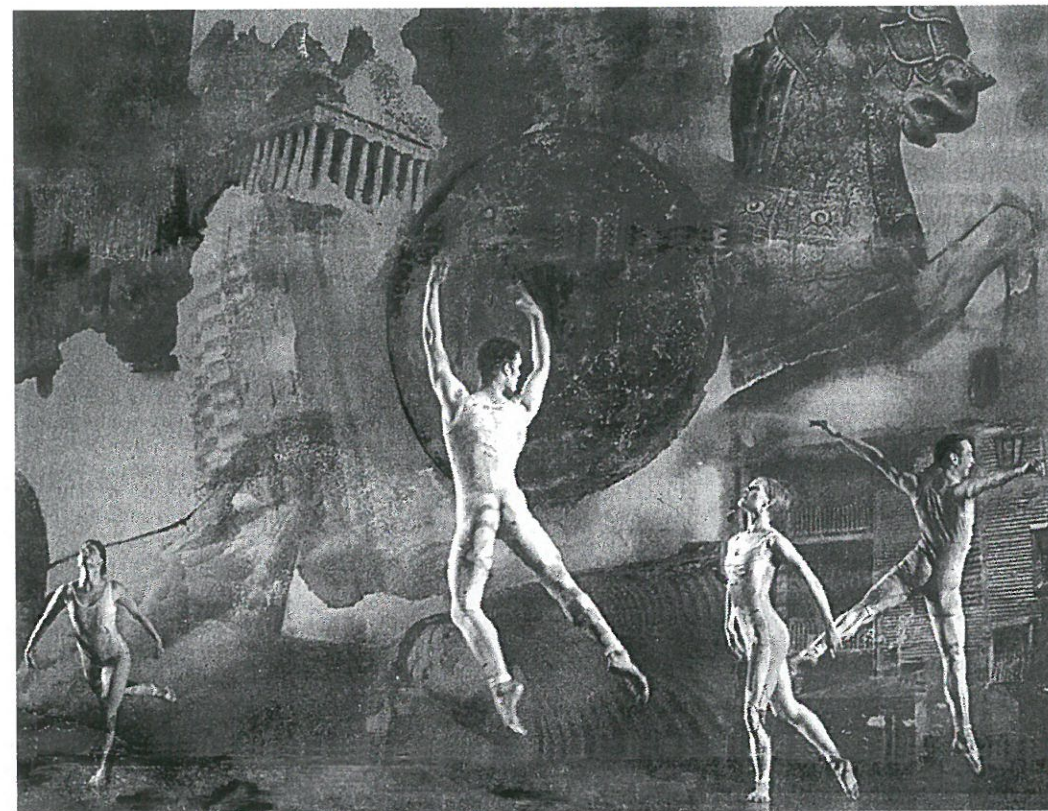
egy robot: gyakran ismétlődő, fantasztkikus precíz, nehéz, de látszólag könnyedén kivitelezett mozgások szaggatott egymásutánjában. Tetejébe Cunningham színpadot megtöltő táncosai a legkritikábban kerülnek egymással emberi interakcióba: egymástól függetlenül mozognak, mint egy bonyolult szerkezet alkatrészei. A hatás lenyűgöző: a térben keresztül-kasul futkosó-ugró táncosok, akárcsak egy precíziós svájci óra fogaskerekei, milliméterekre közelítik meg egymást, de sosem ütköznek.

A látvány gépies hangulatát a kezdetkor a színpad elé feszített transzparens függöny oldja fel, amelynek fehér-feketése fotómontázst idéz. Majd amikor felhúzódik, ugyanezt *színesben* megismétli a teljesen üres szín mögé húzott háttérfüg-

göny. E két „kulissza” a 60-as években szinte egyik napról a másikra világhírűvé lett amerikai festő, **Robert Rauschenberg** munkája: függönyén a táncosokéhoz hasonló nagy kavarodásban az ember földi életét, a civilizációt jelképező elemek tolnak egymás mellé, fölé, alá: antik görög templomromtól falusi körhinta falovány, autószertráda szalagjától régi vitorlászajától régi vitorlászajától régi vitorlászajától régi vitorlászajától...
„Nem tömegszórakoztatásra való. Ez a koreográfia figyelmes nézőket igényel. A tónus végig azonos, ám itt-ott meglepő pillanatok tarkítják.” *Anna Kisselgoff*, a *The New York Times* neves tánckritikusa mégis megkísérelti az elemzését, és arra a megállapításra jut, hogy Cunningham színes trikós táncosai, „ezek a csodálatos teremtmények a kék, zöld, rózsaszín és narancs, vagy a vörös árnyalataiban” a vállak, karok, háta legfinomabb mozdulataiból alkotják meg Cunningham konvenciók nélküli, markáns imázsát.

és a zene! A minimalista irányzat talán legnagyobb mestere, **John Cage** szóló-csellóra komponált műve adta *Cunningham: Interscape* című balettje washingtoni ősbemutatójához az audió-háttérret, de valódi Cage-tradícióhoz híven, a kotta nagyfokú szabadságra adott lehetőséget a csellistának: játszhatott ezt is, azt is. Vagyis a táncosoknak nem volt könnyű dolga a precíziós mutatványok kivitelezésekor, mivel az egyes lépések időzítésénél nem támaszkodhattak a zene megszokott hangjaira: a kettősöknek, a szólótáncosnak, a női szeptettnek vagy a teljes tár-

Cunningham-Cage:
Interscape (2000)
Fotó: **Susana Raab**

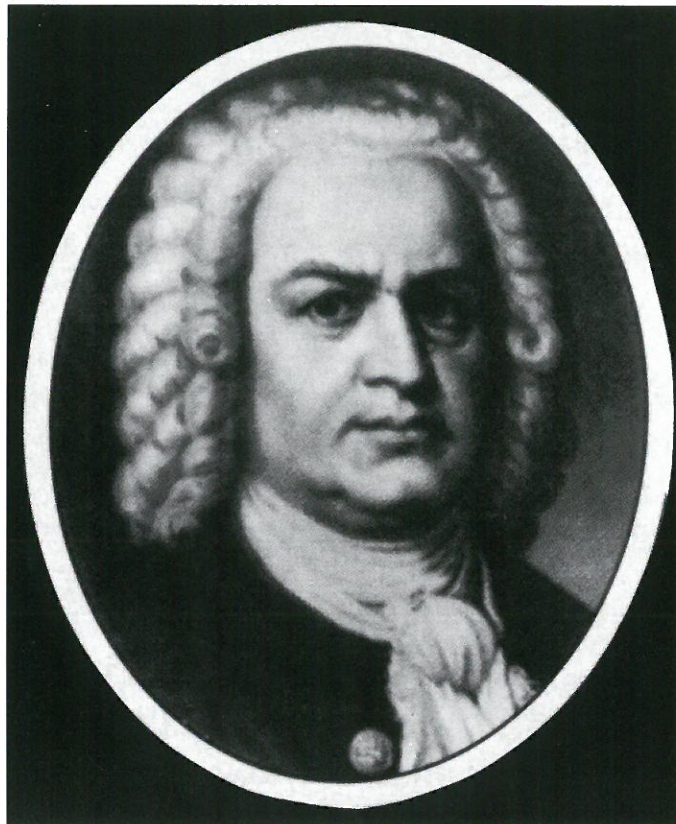
Bach + Tánc

Visszatekintés a zeneszerző halálának 250. évfordulójáról

A zenei világ az idén emlékezik meg Johann Sebastian Bach (1685. március 21–1750. július 28.) halálának 250. éves évfordulójáról, ez az év tehát „Bach-év”.

A koncerttermekben még a szokásosnál is több Bach-mű hallható. Rendeznek Bach-konferenciákat, ahol a Bach-specialista muzikológusok minden aspektusból újból nagyító alá veszik a klasszikus zene titánjának hatalmas munkásságát; könyvek és CD-k végeleáthatatlan sora kerül (újra)kiadásra.

Miután a zenei lobby szinte teljesen – majdnem joggal – magának vindikálja J. S. Bach életművét, aligha hihető, hogy a „vájtfülűek” közül valakinek is eszébe jut megvizsgálni Bach és a tánc kapcsolatát. Ez a kis esszé nem szándékozik e témában tudományos, elemző igénnyel fellépni, inkább csak rövid áttekintést kíván adni, hogy ki mindenkit inspirált Bach oeuvre-je táncművek készítésére.

Bach és a balett igazán oly távol állnának egymástól? Hiszen a barokk és a rokokó világában nyugszik nagyrészt az az udvari táncanyag, amelyből fokozatosan kikristályosodott az, amit ma balettnek nevezünk. Bach majdnem minden zenéje tánczene, még ha ez szentségtörés is egyesek szemében vagy még inkább fülében... Annyi gavotte, menuett, gigue vagy a Velencéből származó furlana szinte egyetlen zenei kortársnál sem található oly gyakran, mint J. S. Bachnál. Igaz, a nagy mennyiségű táncszvitet, sarabande-ot Bach elsősorban hallgatásra szánta, és nem a bál termekbe, rizsposos-parókás, finomkodó, frivol arisztokraták tánciskoláinak, vagy a német hercegségek kastély-Operaházaiba, az udvari-barokk pompával előadott balettekhez. De ennek ellenére bőséges adat áll rendelkezésre arról, hogy különböző táncmesterek hogyan használták Bach-zenéket színpadi tánciskoláik gyanánt. Bach, akinek személyes baráti társaságába nem is egy „Tanzmeister” tartozott... Szigorú és vallásos templomi orgonistaként és kántorként sem tudott ellentmondani, hiszen a mecénás és a rendelő fél – ha úgy tesszük, a „gazda” – mind a zene „nagy” mestere, mind a tánc „kis” mesterei számára ugyanaz a személy volt. Sok kis német fejedelemség és udvar (Bach esetében a szász választófejedelemsé) importálta az akkoriban már egyre pontosabban kodifikált baletteket Itáliából és Franciaországból. Egy 1701-es lipcsei szakönyv három francia táncmestert is számba vesz. [1736-ban már tizenkettő az ott tanító (és gyakran előadó) táncmesterek száma.] Bach tudta, hogy zenéjét is három francia táncmester használja. Egyikük Johannes Pasch (1653–1710), másikuk Pantaleon Heebenstreit (1667–1750), aki ugyanabban az évben halt meg, mint Bach és 1708-tól, Bach szülőhelyén,

az Eisenach-i udvarba lendült: „Hogy zel egy koreográfus, aki már Drezdában működött, azaz még nő is, balettra kötött barátságot a zenei világba. És a harmadik, azaz a Baptiste Volumier (ca. 1728), aki bár vallásos, de az időkben kezdett Leo-assine, az egyik „poszt-udvari társastáncok tevényt” – Beethoven, Sőt maga is kitűnő táncművész és koncertmesterként balettenre komint zenésztárs, ugáfiákat készíteni. A He-Bach zenéjének hatása a Szimfónia, a Choreartikerült. Világos tehát, az előjelek a zenekritika-Bachnak elég alkalom volt még mindig avertett látni, hallani, táncolni, nyögve-nyelve lettek nyozni a kor divatos táncművészei, míg a banei irányzatait. A 19. század megalapítójának” tekintette a maga baletten műveket. tétikáját és voltak saját igazi áttörés nem Európónistái. Az 1830-as években Amerikában, Bach-revival-je, minte Yorkban történt, ahol zenei standardját ben látott színpadi napnyen örízve, kifejezett George Balanchine: alantastnak tartotta a Barocco-ja, ami va-Bach zenéjéhez a balüleg a mai napig nem-gából bárki is hozza maga nemében, ha-volna nyulni. Természetesen tekintve is, a a tetemes mennyiségű Bach-balett. Balanchine zenei mű színpadi szeméjében egy igazi hazása szóba se jöhet inspirálódott, hogy Csak a 20. századiét, a zene struktúráját lik Bach zenéje fokozódóan „látta”. A a táncszínpad zenei int és díszes jelmez nél-ójának jelentős forrású (a kosztümök csu-felbőrdülés a zenei logyszerű gyakorló ba-széről is a 20. századnak) vizuálisan fel tudta dődött, amikor a refő Bach zenéjének fenn-reográfusok úttörője, gét, játékoságát és Fokin először „merésűségét: és mindezt Bach-műre koreogult táncossággal. Köztudott, hogy a párizsi Ballets zsinzskij is foglalkozott a hamps Elysée együtte-pedig eléggé komoly Roland Petit készítet „Bach-balett” tervévéselekményes balettot A xander Benois (Gyagyamber és a halál címmel, vészeti tanácsadója és majdnem a premier he-turgja) ösztönzésére. z akkoriban egyre diva-zenéket is kiválasztott dzsessz-zenére készült, fényes kiállítású udvar bemutató előtt egy lett-remiszencenciáról pappal „álltak át” az alko-na szó, amiből sajnos librettóíró Jean Cocteau lett semmi. Talán ez az utolsó, aki a tánc-átára) Bach C-dúr fű-totta Nizsinszkij és Passacagliája haszná-Bronislava Nijinszkát eg Jean Babilee és Natha-fonikus balett alkotás illipart „pas de deux”-je tételben, Szent Etűd az első igazi 20. száza-mel (1925), amelyet dtern balett, amelynek vel később a Párizsi szisztencializmust drá-ban saját maga és az idők nagy balettsztárja szisztencializmust drá-ban saját maga és az idők nagy balettsztárja magát. Ez a mű a sokat sok nagy része volt Sartre-i filozófia

egyetlen, ma is elevenen ha-tó mintadarabja. Az „Euró Táncalapítvány” által rendezett Nurejev-balettverseny gáláján a magyar közönség is láthatta filmen Rudolf Nurejev és Zizi Jeanmaire főszereplésével. Aki ezt az óriás-vászonra kivetített alkotást látta, felfoghatta, hogy mi-csoda balettmérföldkönek lehetett váratlan szemtanúja. Bach logikus kompozíciós konstrukciói, egyedülálló mű-vei egyre több koreográfust ihlettek táncalkotásra Magyarországon és a nemzetközi balettvilágban egyaránt. A hazai balettel a 60-as években fedezhetett fel először magyar koreográfus által készített Bach-balettet: Imre Zoltán, a sajnos túlságosan is korán elhunyt, fiatal, nagy tehetségű koreográfus és páratlan színházi ember, első sze-gedi korszakában két ízben is készített Bach-zenére balettet: 1964-ben a IV. Brandenburgi versenyt, majd 1968-ban, a Formák viadala címűt (pedig akkor még aligha lát-hatott Balanchine-baletteket). Seregi László Air című, gyönyörű modern balettkettőse (többet is szerepelhetne a repertoáron) ugyancsak nemes és természetes folytatása a sornak. Majd Fodor Antallal és 1974-es E-dúr hegedűversenyével zárul a hazai „Bach-koreográfusok” és alkotásaik feltűnően rövid 20. századi sora. Külföldön Jerome Robbins (a New York City Ballet számára) készített Goldberg Variációkja (1971) bizonyosan egyike a legfontosabb Bach-baletteknek. Hiszen Bach zenéje mindent elárul a koreográfus zenei szenzibilitásáról, fantáziájáról, a balett-tradíciót nem eldobó kultúrájáról. Bach zenéje táncol és táncoltat: így érthető, hogy a 20. század utolsó évtizedeinek egyik legizgalmasabb koreográfusa, az amerikai John Neumeier a Hamburgi Balett igazgató-koreográfusaként még Bach monumentális passióit is balettszínpadra vitte. A Máté passió 1981-es

első verziója még csak koreográfiai vázlat, ami később fejlődött ki balettoratórium-má, Neumeier zsenialitására jellemzően ügyesen elkerülve a „bibliai illusztráció” buktatóit. Ez a négyórás mű epikus himnusz Krisztushoz és az emberhez. Krisztust leg-többször Neumeier maga táncolta. Nem sokkal ezután a 2. és 3. Bach-szvitből is táncműveket készített, és néhány éve a János passióra is sor került: balett egy hamburgi templomban, mint a világ legtermészetesebb dolga. 1987-ben a Párizsi Opera páratlan táncosainak Magnificat címmel alkotott óriási táncművet. Neumeier kisebb lé-gzetű, kamarabalett jellegű legzetű, kamarabalett jellegű Vaclav című művében Neumeier a mai két francia balettsztárja a Nizsinszkij által kiválasztott Bach-zenékre táncol, a zenei és táncos intimitás gyönyörű példájaként. Nem csoda, hogy Neumeier a mai két francia balettsztár számára újra betanította. Manuel Legris és Nicolas Le Riche való-ságos iskolát teremtettek a Bach-zenére táncolás példájaként. A másik, zeneileg is alapo-san képzett amerikai koreográfus, Mark Morris, aki nem-egyszer partitúrával kezében kreál táncot. Így Yo-Yo-Ma-val, a kiváló csellistával közösen vizualizálták és táncosították meg J. S. Bachot. A két éve készült 3. Szvit csellósólóra című mű újszerű mozdu-latkompozíció, valóságos zenei megidézése Bach muzsikájának, Dalcroze-szerű, „euritmikái” kézhasználatával. A modern tánc első nagy amerikai pionírjainak egyike, Doris Humphrey szintén szeretettel alkotott Bach-művekre. Így híres Waterstudy (Vízitanulmány) című művét, ami tulajdonképpen Humphrey „esés és felemelkedés” bázisú mozdu-latanyagán alapul. Az öt női táncos egy óriási selyemsalat manipulál, és szokatlanul finom feminin vizuális emlékeket hagy a nézőben. De más Bach-balett-

jeiben, mint a Gigue, a Bourrée, a IV. Brandenburgi Verseny, a C-moll Partita vagy a C-moll Passacaglia és fuga, Bach zenéjének tökéletes értését és saját mozdu-latnyelvét ugyancsak soha nem látott szimbiózisba hozta. És a felsorolás korántsem teljes, mert amint látjuk, Bach és a tánc mint egy work in progress, végtelen. Nem maradhat ki Maurice Béjart, akinek Koreográfiai Ajánlás című műve Paolo Bortoluzzival még barokk pompa nélkül is emelkedett hangulatot tudott teremteni a nézőkben. A Németországban dolgozó William Forsythe 1984-es Artifact (művészi vagy művi „tény”) című kompozícióját szintén Bach-zene inspirálta. Ez azonban épp a maga kifejezetten zeneellen-es, végsőkig absztraháló módján nyitott új utakat. A Holland Táncszínház jelentős modern táncműhelyének két koreográfusa, Jiří Kylian és Hans van Manen szintén Bachot vette elő, gyakran vitatható táncműveik alapjául. Kylian 1988-as Sarabandja és Van Manen 1999-es Fantasia-ja a koreográfus és zeneszerző között rejtőző minden előnyt és buktatót is magában hordozta. Kylian szerint: „Egy koreográfus akár fát is vágthat táncosaival Bach zenéjére, de mindig Bach győz.” Vajon Balanchine vagy Robbins esetében is ugyanilyen egyoldalú volt a győzelem? Végül zárjuk a sort két hazánkban teljesen ismeretlen koreográfussal: a svájci Heinz Spoerlivel, aki gyakran készít Bach-zenékre szintén figyelemreméltó baletteket és a lipcsei balettigazgató-koreográfus Uwe Scholz-cal, aki a III. Brandenburgi verseny 1996-os szimfonikus-táncos megoldásával viszont épp a Balanchine-i balettesztétika egyik európai folytatója. Ezt tapasztaltuk ismét, idei leg-újabb, Bach-kreációk című balettestjén, nem messze a lipcsei Tamás-templomtól... Hézsó István

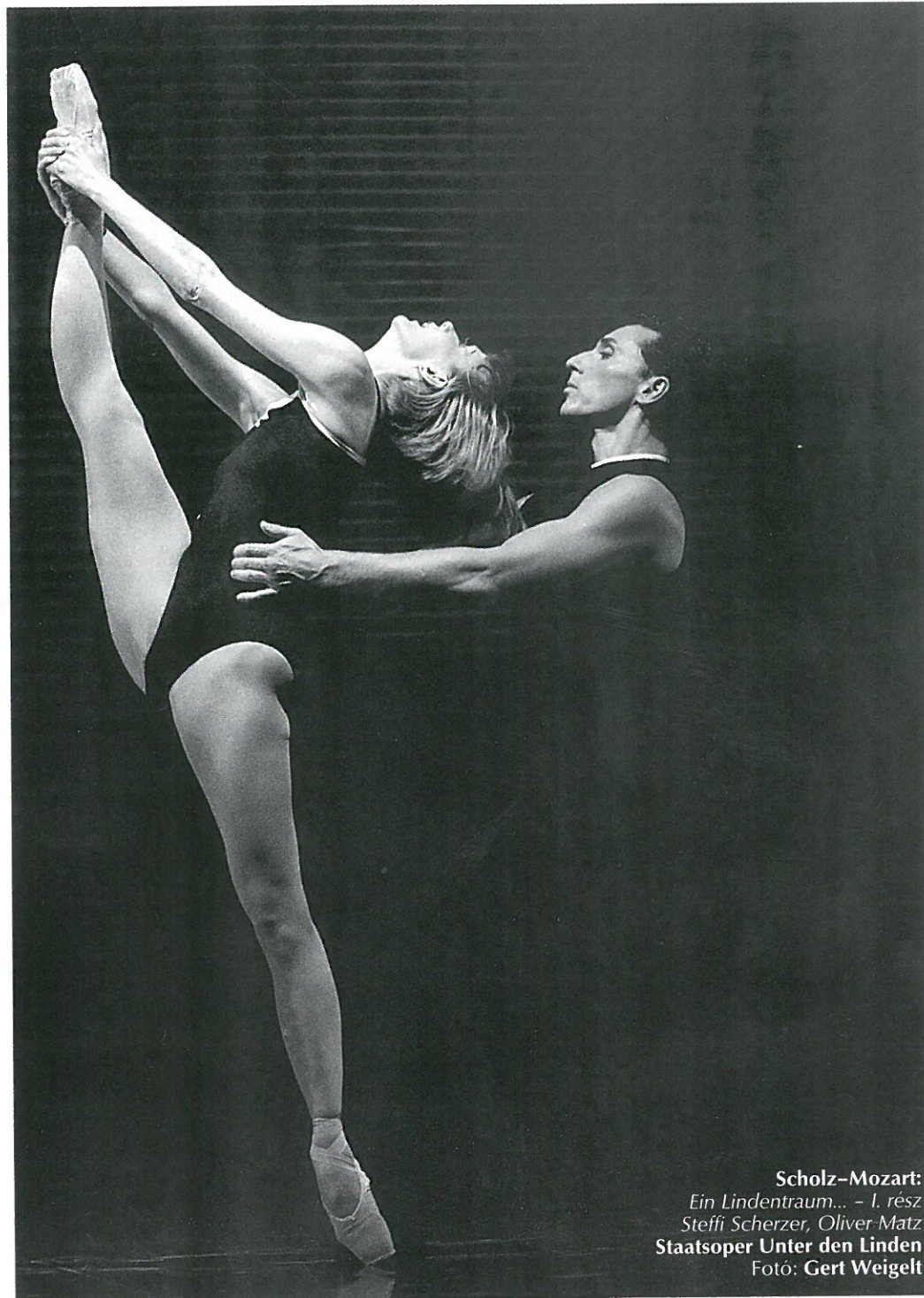
Linden-álom, álom-párral...

Uve Scholz koreográfiája Berlinben

Őszintén bevallom, kissé kételkedve olvastam német kollégáim lelkendező kritikáit az Unter der Linden híres hársfá-során székelő operaház nyári

szezont záró balettpremierjéről. Nem mintha a vendégként közreműködő lipcsei balettigazgató Uwe Scholz tehetségében kételkedtem volna,

hiszen ez, stuttgarti pályakezdése óta (a hetvenes évek végétől, huszonévesen) evidencia a szakmában. Azóta pedig csak öregbítette saját jó

Scholz-Mozart:
Ein Lindentraum... - I. rész
Steffi Scherzer, Oliver Matz
Staatsoper Unter den Linden
Fotó: Gert Weigelt

hírnevét Európa-szerte úgy, mint New York városi közönsége előtt. A Linden-álom (Ein Lindentraum) összefoglaló címmel mutatott, kétrészes, szíves balettest első felét már ször 1986-ban komponálta Les Ballets de Monte-Carlo számára, ahol Ghislain de Mar és Paul Chalmer szabta a nagy pas de deux. A második rész pedig született Zürichben ottani társulat részére, akkoriban Uwe Scholz az együttes élén. A Linden-álom Berlinben is kiállta próbáját - ezzel is bizonyítván, hogy a koreográfus múltó divathullámnak és megvalósítja azt az ambíciót, amely egyaránt képes sikert aratni a kritikusok közönség körében.

A klasszicizmus tisztaságát az est első felében fiatal Mozart esz-dúr zongoraversenye (KV 271) hangzott a színpadra, élő előadást vezényelt Wolfgang Manz zongoristával. Gyerekkorában tanulta Uwe Scholz zongorázni, majd gitározni, hegedülni, mielőtt - tizenhárom évesen - végleg a balett mellett kötelezte el magát, és úgy tűnt, a nyári sors szinte jelképes előtetés nem tett feltétlenül se szerint, Cranko balett szinkronmozgásnak. Lájában, a nagy koreográfus alakításbeli, hanem halálának havában... I különbségek is zavartak

Közhelyszámba mostani, nemzetközi balettmár, mégis, unos-unlat esetében, és titkon méltani kell: Uwe Scholz a hajdani NDK-telenül muzikális, olyaház zárt rendszerét az től értetődő természeti duralkodó orosz-szovjetgel, ahogy a néző lélek-klasszikával, amely a bateremben, vagy a táncszínpadon, belterjes világgal a színpadon. Így annak idején pozitív elő-Mozart gyöngyöző volt.

A világszerte ismert iskolát képviselő minden egyes harminc évvel ezelő óta, mindmáig az álom-párral „megszemélyesíti”. Így Steffi Scherzer és Oliver Matz szimfonikus komponisták a Linden-Opera színpadán már-már „cselekményes” és szerte a világon, ahová lett! A tiszta klasszikus balett meghívást kapnak. Tesztelve kiváló alap (a vonalainak szépsége öndelölő hölgy neve alapján, mozgásuk, vagy nehomme-koncertnek mozdulatlanságuk esztétizált) zongoraversenyt mind-mind érvényre juttatja újratemetésére. A lehető legmagasabb szinten Uwe Scholz koreográfus szerűt hoz létre, sőt, a technikájuk tökélyét van tehetsége, hogy a grammatika, milliméter-tisztaságot némi finomsággal erre kiegyensúlyozott az és, korrekt a forgás, pekerkritikák egybehangzóan könnyű az ugrás, végtelecsérték a társulat összesség a nyitás, átszemlélt ményét is. En viszont alakítás, mintha csak ma-szezonzáró egyik táncosnő is csinálnák, csak ketten

Scholz-Schumann:
Ein Lindentraum... - II. rész
Staatsoper Unter den Linden
Fotó: Gert Weigelt

lennének a színpadon, de közben együtt lélegzik velük a néző, magukkal ragadják az egész közönséget - sőt, a harmadik tételben még a teljes társulatot is, amelyre átragad alázatos, a legjobb értelemben porosz precizitásuk... A szünni nem akaró tapsvihar megérdemelten hálálta meg az álom-páros nagy kettősének feledhetetlen élményét. Ezek után szinte keveselltem is német kollégáim cikkovációit, mert ezt nem lehet szavakkal leírni, ezt a táncot látni kell! (Amúgy magányos lenne, mégis szorosan idetartozik: egész éjszakai utazás és egész napi lőtás-futás után „estem be” az előadásra, amely elejétől végig lebilincselte, felhangolt.)

A második rész romantikusan áradó alaptónusát Schumann Második szimfóniája adta. A szenvedélyek szélsőséges kavalkádját a háttérrel felhők bársonyos szelídsége vagy viharos tornyosulása fokozta, míg az előadás első felében nyitható-csukható műanyag redőnyök zsaluzatára festett kotta-rend-

szet, vagy fény-csík és sötétség ellentéte nyújtott puritán keretet. A testhezálló jelmezek kissé pop-artos, asszimmetrikus vonalai a Pécsi Balett korai periódusát juttatták az eszembe, tudva-tudván, hogy az akkori divat mára visszavért az utcai öltözködésben is, visszafogott idézetekkel. Az érzelmi kitöréseket az „iker-páros” Nicole Siepert és Corinne Verdeil abszolválta nagy lendülettel, izzó intenzitással, Uwe Krottil, valamint Martin Szymanski oldalán, már-már egyenrangúan állva meg a helyüket a nagy elődök és példaképek mellett. Mindenesetre a kritikusok elismerésében és a közönség szeretetében szinte egyenlő félként osztozhattak a babérok. A női kar már az első részben is homogénebb volt a férfiakénál, mind alkatukat, mind a mozgásukat illetően, de a második részben végleg „összerázódott” a társulat, és az ország első balettszínpadán joggal elvárható teljesítményt nyújtott. Ebben pedig évek óta részes - mindig magas szinten - a magyar Gom-

bos Annamária megbízható teljesítménye is...

Uwe Scholzot joggal tekintik a szakirodalom és a táncsajtó Balanchine utódának, a neoklasszikus-szimfonikus hagyomány továbbfejlesztőjének. Azzal a különbséggel, hogy Scholz szívesen és azonos sikerrel foglalkozik cselekményes balettekkel is. A lipcsei vendég mindenesetre most meghódította a berliniek szívét, és e sorok írójának régóta áhított művészi élményt nyújtott. Befejezésül egy csokornyí kiragadott mondat a német kritikákból: „Alig emlékszünk ennyire ünnepelelt balettpremierre”. „Rég volt a Staatsoper társulata ennyire oldott, könnyed”. „Scholz nem vész el divatos attitűdökben, kizárólag a nagy zenében bízik”. „Egymást gazdagító adokkapok a szólisták, kettősök, quartettek és az együttes között”. „Steffi Scherzer és Oliver Matz kettőse a klasszikus tánc magasiskolája. Mit kívánhatunk még?”

Valóban, ennél többet mit is kívánhatnánk még...

Wagner István

Egri Zsuzsa jubileumi gálája Torinóban

„...Oh, quante stelle!” – Ó, mennyi csillag! – volt a címe annak a gálának, amellyel szeptember 9-én tánciskolám 50 éves fennállását ünnepeltük meg a torinói nagy operaház színpadán, amelyet Torino városa bocsátott rendelkezésére. Az előadás azzal kezdődött, hogy a színpadon felsorakoztak növendékeim: a mostaniak kezdve a 6 éves gyermekektől a végzősökhöz, majd a proficsoporthoz, továbbá az Università della Danza hallgatói; végül azok, akik az 50 év alatt ebből az iskolából kikerültek és világsztárok lettek. Meghívásomra jöttek erre az estre, hogy jelenlétükkel tanúskodjanak arról, amit egy *magániskola* tud pro-

dukálni: legtöbbjük ma a nagy európai együttesekben táncol Lisszabontól Helsinkig.

Ezek a még aktív szolisták az esten táncoltak is. De eljöttek azok is, akik már mesterek vagy koreográfusok és már nem lépnek fel. Így egy *ballagás* keletkezett a színpadon a piciktől kezdve a legidősebbig, aki most 78 éves; ő *Alberto Testa*, az olasz tánckritikusok doyenje. Zenére vonultak fel kézen fogva, és lassan az egész színpad tele lett velük, amitől a ballagók és a közönség is mélyen meghatódott, mert saját szemükkel látták, hogy több generáción át ez az iskola hány táncost adott a színpadnak.

Maga az előadás, amely ebben a meleg hangulatban in-

dult, három részből állt. Az első rész az iskolát mutatta be, évfolyamonként először klasszikus rúd- és középgyakorlatok rövid pillanatképeivel, majd a modern rész következett. Iskolámnak mindig az volt a jellege, hogy részben a klasszikus technikát, mint alapot tanítottam, részben a modern technikákat, amelyek persze állandóan változnak és fejlődnek. Nálam a kiindulópont a balettből *Nádasi mester* volt, a modernben pedig *Berczik Sári*. Persze az idők folyamán ehhez sok minden hozzáadódott, hiszen jártam a világot, új dolgokat tanultam. És amit tanultam, most is mint mindig beépítettem a tanításomba. Az első rész befejező balettje az *Armonie e contrasti* volt, profi együttesem évtizedes repertoárjából, amelyet most növendékek adtak elő, szolistaként egy tehetséges fiatal pár, 15 évesen. Ez épp a két-féle technika különbözőségét és összehangolását jelezte.

A második részből szerepeltek a volt növendékek, akik ma már sztárok és saját repertoár-

jukból hoztak egy-két híres koreográfusoktól, például *Nacho Duato*, nyolc nemzetiségű együttesvel meg a lisszaboni Gullone Együttesből, Helsinkiből, Nemzeti Balettből. Közülük *Luigi Bonino*, aki a Világ budapesti gáláján is szerepelt (szeptember 16-án) Rolando tit két koreográfiai győzelmével, a Chaplin-balett két szemelvényével.*

A fő cél azonban az, hogy bemutassuk Torino zónájának újjáéledt legkisebbektől a legnagyobbakig – Egri Zsuzsa növendékeit sem alkotásait. Ennél több 30 éven át vezettem egy látogatást *I balletti di Susanna* men, egész Olaszországot fél-Európán keresztül, megszünttettem, és egyéni pitottam meg az *Egribianca* nevűt, amely ugyanúgy felé ágazik, mint minden csináltam. Attól „Bianco” társigazgatóm egy volt dékém: *Raphael Bianco*, tal táncos-koreográfus, a 10. évi külföldi szereplés visszajött Torinóba, együtt létesítsünk egy táncot. Célunk, hogy megmutassuk azokat a műveimet, amelyek az idő erre érdemesnek találják, ő pedig az új irányzatot viseli. Szóval én vagyok a jelen, ő pedig a jövő, és hát így a jelenben közünk.

A 10 tagú társulat bevezető, videóvetítéses balettel *Túl az időn* címmel, örökös fogadta, és ez ragyogó kiindulópont lett a további lépéseknek a harmadik rész.

De van itt még valami fontos. Az előadás előtt felhívta a színpadra Torino város főtanácsosát, akinek a kezességére keletkezett ez az est és megköszöntem neki a lehetőséget. Mondván, hogy érzem magam, mint egy pipóke, aki a bálnak, amikor ott találja magát, ahol volt a „bolygó”-társulat vagyunk egy színház, ahova tartó hacsak nem jön egy helyettes főtanácsos a nagy nyilvánosság előtt kijelentette, hogy Torinóban egy színház az év vége előtt. Szóval örült, hogy ő a herceg, a demes volt ötven évig.

Egri Zsuzsa és Raphael Bianco a gálaesten
(Telefonbeszélgetés lejegyezte Dienes György)

*A világsztárgála kritikáját a 5. számban közöljük. (A szeptemberi számban.)

Egri Zsuzsa
Fotók: a művésznő tulajdona

MEGJELENT

az

CÍMLAPSZTORI
Kovács Zoltán & Keleti Andrea

ÉLET & MOZDULAT

Fűzőtánc – Táncfúzió
Vendégségben: a TORNÁSZDA háziasszonyánál
Harmincötödik szám is: SAVARIA
Versenynaptár

ISSN 1586-390X
Ár: 196 Ft

MAGAZIN MINDENKINEK, AKI ÉL ÉS MOZOG
Az aerobiktól a versenytáncig

a komplex mozgáskultúra-magazin 2. száma!

- Éremeső az aerobik világbajnokságon
- Magyar lányok ostromolják Las Vegaszt
- Módszerem a DANCEFUSION
- Az élet: mozgás, a mozgás: élet!
- Engem a zene mozgásra inspirál!
- A táncosok tragédiája, hogy csak táncolni tudnak
- Biztos tartással
- Lett egyszer egy SAVARIA

Kapható az újságárusoknál!

Néptáncnyelven nemzeti kultúránk

Beszámoló a Timár Kamara Táncgyűttes és a Csillagszemű Gyermektáncgyűttes nyári utazásáról

A 2000. év nyara gazdag programot hozott Timár Sándor két társulata számára: a Csillagszemű Gyermektáncgyűttes és a Timár Kamara Táncgyűttes az itthoni szereplések és edzőtáborok mellett több külföldi városban is fellépett.

A gyermekek párizsi, prágai, billinghami és londoni meghívásoknak tettek eleget, mi felnőttek pedig Osakába és Londonba látogattunk.

A Timár Kamara Táncgyűttes osakai és londoni szerepléseiről saját élményeim alapján tudok beszámolni.

A japánok által rendezett „WASSHOI 2000” elnevezésű fesztiválon hetven ország között mi képviselhettük Magyarországot, amit nagy megtiszteltetésnek és nagy felelősséggel járó feladatként éreztük. Hat különböző, rövid műsorral készültünk, öt nap alatt nyolc előadásunk volt. Nehéz leírni a hatalmas sikert – amelynek magam is részese voltam –, ezért egy tárgyszerű ténnyel szeretném érzékeltetni: a pontos kezdéshez és befejezéshez szigorúan ragaszkodó ja-

Osakai csoportkép
Timár Sándorral és Böskével

pán szervezők az első műsor sikerét látván kifejezetten kérték tőlünk a korábban tiltott ráadását.

Egy, a fesztiváltól független előadást is tartottunk a Timár házaspár japán tanítványai részére, akik az ország legkülönbözőbb pontjairól gyűltek össze, és kibéreltek egy színháztermet erre az alkalomra. A műsor után a táncházba több száz gyermek és felnőtt jött el.

A fogadtatás okozta örömmön túl rengeteg tanulsággal szolgált számunkra ez az utazás. Megismerkedhettünk az azzal a szervezethez és fe-

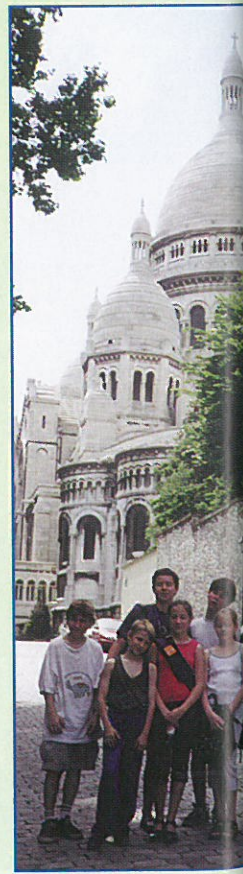
gyelemmel, amely ebben az országban uralkodik, amelyről közhangsúlyos sokat lehet hallani, de a személyes tapasztalat ennél jóval több. Az pedig külön meglepetéssé vált számunkra, hogy együttesünk meg tud felelni az ottani elvárásoknak a szervezethez és pontosság terén is. Mindezt a lehető legkisebb apparátussal értük el: a hat pár táncoson és a kísérő *Kolompos zenekaron* kívül csak a vezetés, Timár Sándor és Böske szerepelt az utazólistán.

A Timár Kamara Táncgyűttes másik fontos nyári programján, Londonban a millennium alkalmából épült *Dome*-ben léptünk fel *augusztus 19-én és 20-án*. A *Dome* hatalmas sátorzerű építmény, éttermekkel és üzletekkel kiegészítve. Alapterületét a Budapest Sportcsarnok két-háromszorosára becsültük. A látogatókat szórakoztató, tudományos ismeretterjesztő és művészeti programok várják. A kupola alatt külön, zárt rész az *Our Town Stage* nevű kitűnő színpad, jó rálátást biztosító nézőterrel. Ez

Timár Táncgyűttes táncosai készült fotók a japán műsorfüzetből

A „Csillagszemű Gyermektáncgyűttes” előadása Párizsban, a Sacré-Cœur templom előtt

Wonderful world of folk

Olvastam egyszer az együttesről egy kritikát, amely kifogásolta, hogy nem gyermek-táncokat mutatnak be, hanem felnőttek számára készült koreográfiákat. Tény, hogy Timár Sándor magas követelményeket támaszt a gyermek-táncokkal szemben, amikor nekik koreografál, és szívesen lát tőlük felnőtteknek készült táncokat is. Mi a Csillagszemű sike-
rénék egyik legfontosabb okát látjuk ebben. Ugyanis – az említett kritika szemléletmódjával szemben – állítjuk, hogy az előadás gyermeki szellemisége nem abból ered, amit a felnőtt koreográfus kivétít a kicsikre, hanem abból, ahogyan a koreográfiát magukéva teszik és előadják. Tehát maguk a táncosok töltik meg gyermekiséggel az előadást. Ezt saját tapasztalatom alapján biztosan állíthatom, ugyanis több műsor szám szerepel mindkét együttesünk repertoárjában, és egészen más ugyanaz a koreográfia a Csillagszemű, mint a Timár Kamara előadásában. Ez nem azt jelenti, hogy technikailag vagy stílusában gyengébb a gyermekek előadása – ez ugyanis nem igaz –, ők a mienktől eltérő, sajátos interpretációs készséggel rendelkeznek. Ez, a magas előadói minőséggel párosuló, belülről fakadó gyermeki kifejezőmód a Csillagszemű Gyermektáncgyűttes sikerének legfőbb titka.

A Timár Kamara Táncgyűttes is a már említett értelemben hivatásos, valamennyi tagjának van más irányú elfoglaltsága is. A felnőtt korú táncosok mind egyike felsőfokú tanulmányokat folytat vagy végzett, ezen kívül hárman második diploma, illetve tudományos fokozat megszerzésén is dolgozunk. Többen tanítunk néptáncot iskolákban, és a gyermekcsoportban működő asszisztensek is közülünk kerülnek ki. Meggyőződésünk, hogy mindez nem kö-

zömös a színpadi munka szempontjából.

Hisszük, és a tapasztalat ezt igazolja is, hogy a Timár-koreográfiák az egész világ számára érthető formában tárják a néző elé nemzeti kultúránk e fontos részét, a néptáncot. Napjainkban sok szó esik a néptánc feldolgozásának korszerű formáiról, sok az utánc. Mi azt értjük korszerűség alatt, hogy valami a ma embere számára legyen érdekes és érthető. Ilyen értelemben korszerű számunkra például J. S. Bach zenéje, noha művészetét a XVIII. század közepe táján sok kortársa elavultnak vélte, és csak mint bil-

A „Timár Kamara” tagjai jávai táncosnokkal az osakai fesztiválon

lentyűs virtuózt voltak hajlandók elismerni.

Ennek a korszerűségnek több eleme van. Egyik legfontosabb az, hogy a paraszttáncokat és általában a paraszti kultúrát olyan szemlélettel közelítjük meg, amely mentes a naiv-romantikus ráakodásoktól és a rendszerváltás előtti kultúrpolitika negatív hatásától egyaránt. Ebben iránymutató számunkra *Bartók Béla* életműve, akiről mostanában egyre többen beszélnek a népművészet kapcsán, ám nem mindig megfelelő illetékeséggel.

Fontos elem ezen kívül a tánctechnika, amelyre Timár Sándor koreográfiái épülnek: az adott táncstílus anyanyelvi szintű ismerete az alkotó és az előadók részéről. Ez lehetővé teszi a koreográfiák folyamatában a rögtönzés megjelenését, hasonlóan a barokk vagy klasszikus zeneművek improvizatív megoldásaihoz.

Végül még egy elemet ki kell emelni, ez pedig az időbeli és térbeli megformálás, amely a már említett anyanyelvi szintű stílusismeretből fakad. Timár tánckoncertjein a műsorszerkesztés változatos és pergő jellege, a kisebb és nagyobb létszámú koreográfiák arányos váltakozása olyan mély és minden emberben közös érzelmeket mozgat meg, amelyeket szóban nem is lehet kifejezni. Ezek „kimondása” a néptánc közepe táján sok kortársa elavultnak vélte, és csak mint bil-

A japán fesztivál nyújtotta összehasonlítási lehetőség is megerősítette azt a véleményünket, hogy az autentikus néptáncra épülő, világszínvonalon álló táncművészet a magyar kultúra sajátossága, amelyet művelnünk és terjesztenünk kell.

A külföldi közönség ugyanis – a nemzetközi divatáramlatok utánzásán alapuló, természetükön fogva a szubkultúra irányába elmozduló néptáncos kísérletek helyett – világszínvonalú és jellegzetesen magyar értékek bemutatását várja tőlünk.

Ennek az elvárnak kíván eleget tenni a Timár Kamara Táncgyűttes és a Csillagszemű Gyermektáncgyűttes itthon és külföldön egyaránt

Timár Mihály

Amerikai táncpanoráma

II. rész: A bajadértől a FOSSE-ig

Százhuszonháromeves orosz romantikus baletthez özőnlük a New York-i közönség. Ki hinné, hogy a nyár derekán az ABT idei szezonjának utolsó Bajadér-előadása is megtölti a Metropolitan Operát? Az amerikaiak ráadásul műveltek a balett terén! Nemcsak azt az előadást várják, amelyikre most eljöttek, de a részletekbe menően, szakmailag is értik, amit látnak. A finoman zsongó előcsarnokban, az emeletre felvivő színházi liftre várakozva, majd a zsufolásig megtelő hatalmas nézőtérén hallom-érezem-tapasztalom: a közönség tudatosabb s érdeklődőbb, mint nálunk.

És nem hinném, hogy e szóbanforgó színházi este valamiért kiválna a sorból: a szereposztás itt mindig kivételes. Inkább arról van szó, nos, ki merem mondani: a MET közönsége szereti és értékeli a balettművészetet, továbbá az elfogódottságig szereti és értékeli a táncosait. Az áhitat pedig, amely a nézőtérrel a szin-

pad felé sugárzik, már a darab kezdetére olyan eszményi légkört teremt, amely minden művész álma, amelyben jó ki lépni a színpadra.

Három nap alatt egyébként négy Bajadér-előadás megy le, majdnem hogy *nonstop* (június 28-án délután *kettőkor* és este *nyolckor* is ezt adják). Jógam csak 29-én nézhetem meg. Ezt az alkalmat viszont nem szalaszthatom el, ha az idei szezonban még egész estés balettelőadást szeretnék látni. Ezután ugyanis már „csak” többrészes műsorok következnek az évadzárásig; *pas de deux*kel és az *Etűdök* című *Lander-balettel*.

Bár ami igaz, az igaz: ezekben is a társulat vezető szólistái – igazi világklasszisok – kényeztetik el, feltehetően szípközöző produkcióikkal, a rajongókat. Egyszer *Susan Jaffe* táncol *Julio Bocca*val, máskor *Jaffe Vlagyimir Malakhov*val, vagy *Bocca Julie Kent*tel (például a *Manon-pas de deux*-ben). Persze, az sem jár rosszul, aki – például a *Kalóz-pas de deux*-ben – *Nyina Ananiasvilit* láthatja majd *José Manuel Carreño*val...

A *bajadért* is e nagy nevek tartják az ABT-hez és a MET-hez méltó színvonalon. Jóllehet díszletes-kosztümös a darab, a látvány mégsem oly lenyűgöző, hogy leplezze, sőt feledtesse az 1877-es szentpétervári balett történetének megmosolyogni való avittságát. Ennek ellenére kedvelem *A bajadért*; *Petipa* és a szentpétervári stílus egyik alapművének tartom, amelyben a klasszika felé haladó orosz balettrromantika jókorát szípkantott a titokzatos Kelet illatából... India varázsa az 59

éves *Mariusz Petipa* nagyságú portrét. Gamzatti hagyta érintetlenül. A és szerelemre gyűl a festezért lett a romantikus eredetije iránt, akit apja kus balett-stílus és az rjeül választott. Az érkező kum összekapcsolásor hódolattal fogadja a hálolapeldája. Az orosz ági ajánlatot, és nem *fejedelmének* az egzja őt érzéketlenül Gamiránti vonzódása a t szépsége. Udvariasan lasztásban s a karozni kezdenek. megformálásában is m szolgálólány jelenti a vánult.

A *cimszereplő Niki* hogy a tűznél látta Nikiát *ma Herrera* egy indiaizolort örök szerelmet eslomi táncosnó, portugni. *Corpus delictiként* még val : *bajadér* a gazdagny kendőjét is megmutatmanta radzsa udvarábeméli, hogy ezért az ifjúra ország legnemesebb sát, Szolort szereti *Bocca*). Nem viszont Hatalmas Bráhmín *Hill* íranta táplált érzés hiába is vall szerelmet őt pusztán lsten szolgtekinti. A Bráhmín felvisszautasítás.

A szokásos esti sz után, amelyben – a t vezetésével – nyolc ter táncosnó táncá közsztent tüzet, Szolor a vezetőjének segítségével *diszlav Kalinyin* titkoszóra várja Nikiát a ter ténen (*I. felvonás, I. kép*).

A fakir segít Szolor küld a lányért, s amikor érkezik, maga lebben lány fátylát. (A közönjongó tapssal köszönti *Herrert*át, a *Bajadért*).

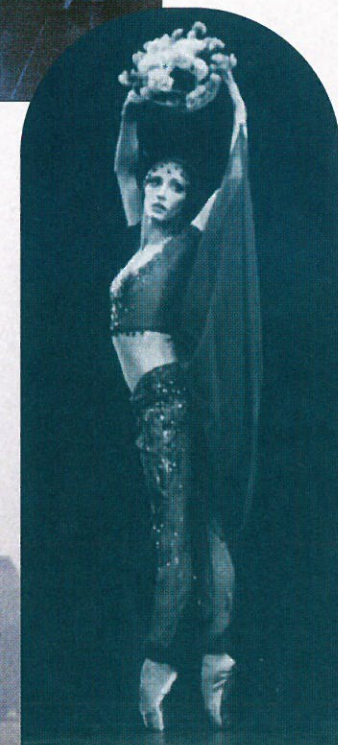
I vár, a radzsa viszont úgy szerelmes a szent tűz mint aki az egészről hal sem akar. Mindezt Gam is kihallgatja, és magá kéreti a *Bajadért*at, aki már hogy esküjüket nemcs stményt észrevéve is két kir látta, de a Bráhmín eesik, hát még, amikor te. A szerelmesek nzzatti ékszerrel akarja vesznek búcsút egymá „gvenni tőle” Szolor iránt fakir igyekszik elrejtett szerelmét. Niki ekkor lányt, a féltékeny pap el tamad riválisára, s márgadja, hogy megöli Sol meg is ölné, ha a szolgál ny meg nem akadályozná.

A radzsa (*Guillaume* a palotában leányát *Murphy*), Gamzatti-t hi *eljegyzés tiszteletére* (és *kép*). Megmutatja neki az esküvő alkalmából, harcokról, Szolorról kBY ez a magyar szakmai

A Metropolitan Opera House homlokzata

Petipa/Makarova–Minkusz: A bajadér felvonás: Az arnyak királysága

Petipa/Makarova–Minkusz: A bajadér A cimszerepben: Natalia Makarova

kosarat nyújt át Nikiának, aki azt hiszi, szerelmétől kapta. Csókot is hint érte Szolornak, ám amikor magához szorítja, felbukkan belőle egy mérges kígyó, és megmarja. Nikia összeesik.

Felgyorsulnak az események: berohan a Bráhmín, és kis üvegcsében felkínálja az ellenmérget. De a maharadzsa megakadályozza, hogy Szolor a haldoklóhoz menjen. Nikia csak azt látja, hogy a je-

A Battery Park járőrelőít gőrkorszolvas „break-mimesek” szórakoztatják

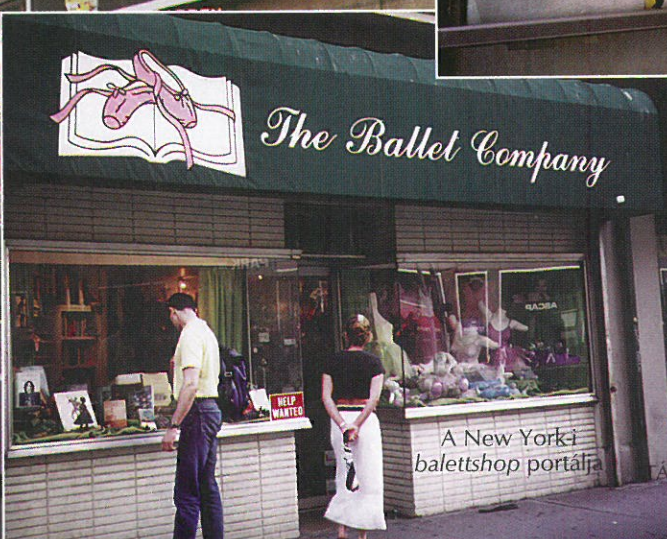
gyespár együtt elvonul, ezért – szerelmese hűtlensége miatt – nem veszi be az ellenszert: kezéből kihullik az üveg, és meghal. A Brahmin örjöng fölötté bánatában.

E színes, egzotikus, hosszú felvonás után következik a ballet legjellegzetesebb, nálunk Árnyak tánca, másutt Az árnyak királysága címen elhíresült II. felvonása. Az ABT előadásának is ez a legérték-

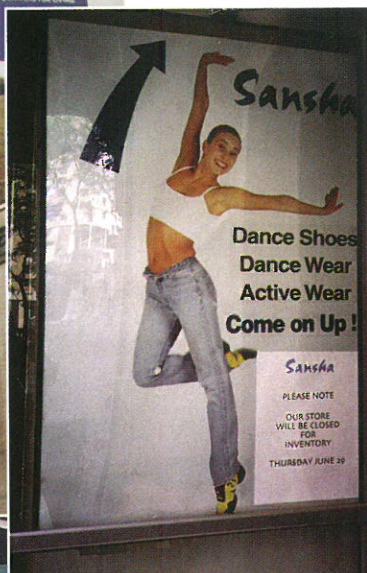
sebb részlete, mert a kristálytisza klasszikus balett költészetét csak az elején s a végén zavarja meg „a valóság”: amíg a búskomor Szolort nem kísérik egy kerevetre, s az ópiumpipáját meggyújtva a kábítószert hatni nem kezd, illetve, amikor – a jelenet végén – ismét a kereveten, fel nem ébred... „Álmában” ugyanis – felhők suhannak át az égen, hárfaszó hallatszik, majd felcsendülnek Az árnyak királysága jól ismert melódiai (Budapesten csak ezt a részt táncolták).

És jönnek az árnyak... Az ismert módon, csigavonalban

Alig néhány nap, és a Broadway közönsége búcsút vesz A. Lloyd Webber musicaljétől a Macskák-tól

A New York-i balettshop portálja

Nem h... a szem... a Sansk... megáll... Veneke... titkuláló Hatalmas Bráh... Nemze... szolista...

népesítik be a színpadot, táncszívet – a huszonnévetkezik az istenek hértütüs, karjukon fehér viselő balerinával, a hársabb női variációval, Herrera és Bocca gyönyörű kettősével – A hatva igazi előhírnöke: az már régóta Szentpéter-szolistaként működő, aeren Szolor szerepét t... Lev Ivanov (!) tökéletes n... ulmánya: ajánlott élő... rodalom A hatyúk tava... 1894-95-ben alkotott fel... peihez.

A III. felvonás visszavromantikával átítatott re... ba: Buddha templomát... esküvőre készülődnek.

A bronz szobor (H... ő István 1992-es tudósi... dza kíséretében az i... érkezik. Csakhogy a sze... közben – Szolor kép... ben – rendre feltűnik... der árnya. Szolor le... egyre erősebb a bü... Gamzatti rosszat sejt... a Bráhmint: jussanak... ceremónia végére. Ő m... mondja az „igent”, ám... az ott „kísértő” Nikiána... szik! S amikor a Bráhm...

aldani a „valódi” párt, vetkezik az istenek zúja: villámlások köz... az egész templom... edől, mindenki elpusztul... záróképpen a halott Sz... is Nikia – együtt indulnak az öröklét, a boldogság

***

atalia Makarova saját ver... 1982-ben tanította be... rodalom A hatyúk tava... Yorkban, s a címszere... ő táncolta. Ezt az átdol... ist vette át többek közöt... doni Royal Ballet is. Nu... legutolsó változatát, a... la előtt színpadra vitt pári... zeriót nem ismerem, de

szólója után... nak elhiszem (s a fotókból... rra következtek), hogy... áloban grandiózusra sike... ben – rendre feltűnik... a színpadraállítás.

New York-i verzió azon... nem ilyen. Egyrészt, mert... nes felvonások – a mimes... kterek és a színészi játé... másrészt a pompásnak... mondható díszlet miatt... is káprázatosak. A dán... d budapesti bemutatóján... tem ugyanígy magam,

kor a boszorkányok oly... gón táncoltak az üst kö... Most is gyanakodva néz... a szürke templomtéren a... meditációját, vagy a... titkuláló Hatalmas Bráh... lelki tusáját...

szolista...

nyetlen, korszerű érték... nem maradt más, mint a... os teljesítmény. Ennek... ott kárpótolnia minden hi... és feledtetnie az elavult... t Szerencsére, az ABT... ttkara (a fakírok, templo... vagy udvari táncosok és... osnók, illetve az árnyak... ge) akárcsak a szolista-gár... a színészi játékot s a tán... feladatokat egyaránt mal... lisan komolyan veszi.

Denki úgy játszik és tán... mintha az élete függne... Mellesleg ez majdhogy... így is van: az ABT tagjá... lenni nem utolsó dolog; a... tt egésze viszont csak... t nézhető. Megfordítva:... ilyen történelmi léptékű... bot csak ilyen magas és... a előadói színvonalon... ad, ám ha mód van rá,... or viszont szinte kötelező... műsoron is kell tartani – a... műzeális értékeinek kijá... szívetladásul.

A NYCB 2000 évi szezonjának

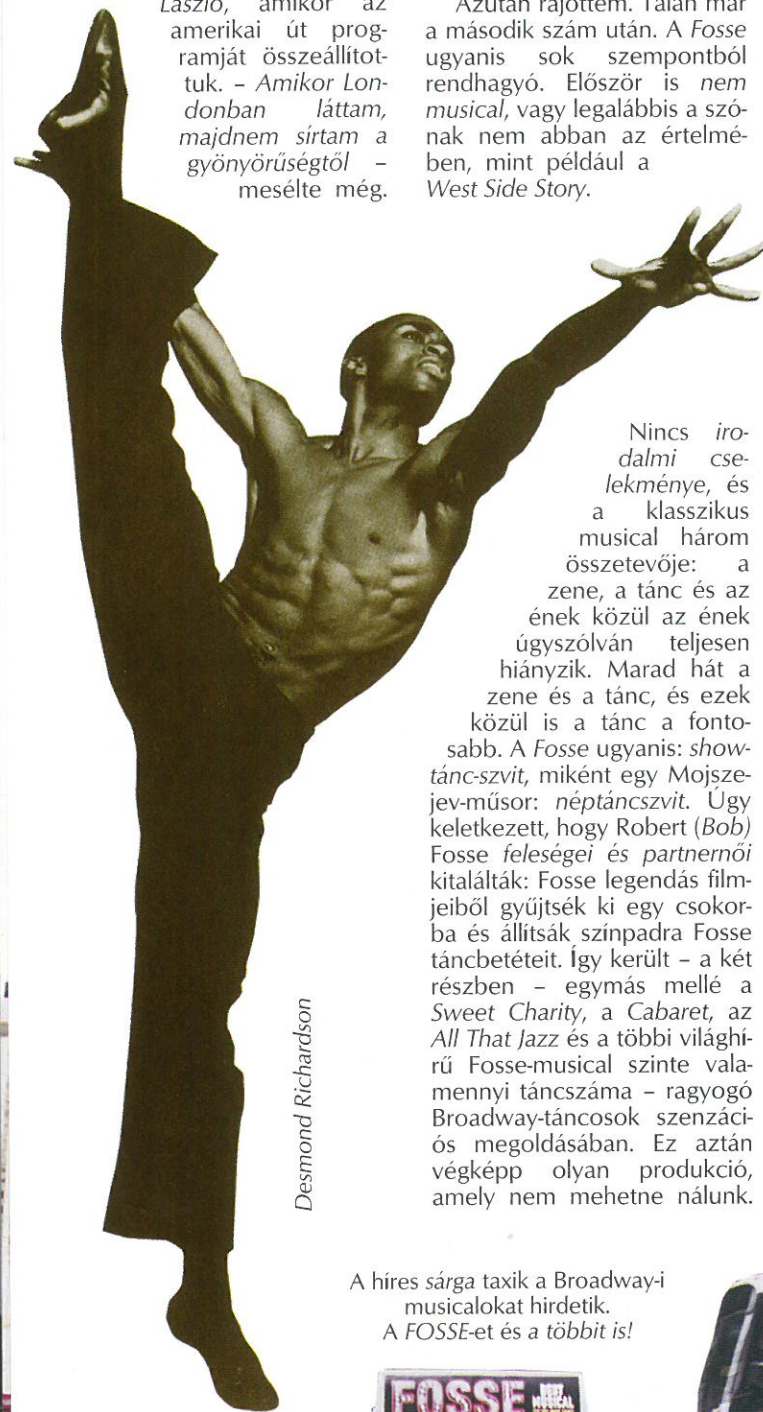

Fotók: Kaán Zsuzsa

FOSSE

„A repülőtérrel egyenesen a Broadway-ra menj, és nézd meg! Ne sajnáld a jegyre a pénzt! – intett Seregi László, amikor az amerikai út programját összeállítottuk. – Amikor Londonban láttam, majdnem sírtam a gyönyörűségtől – mesélte még.

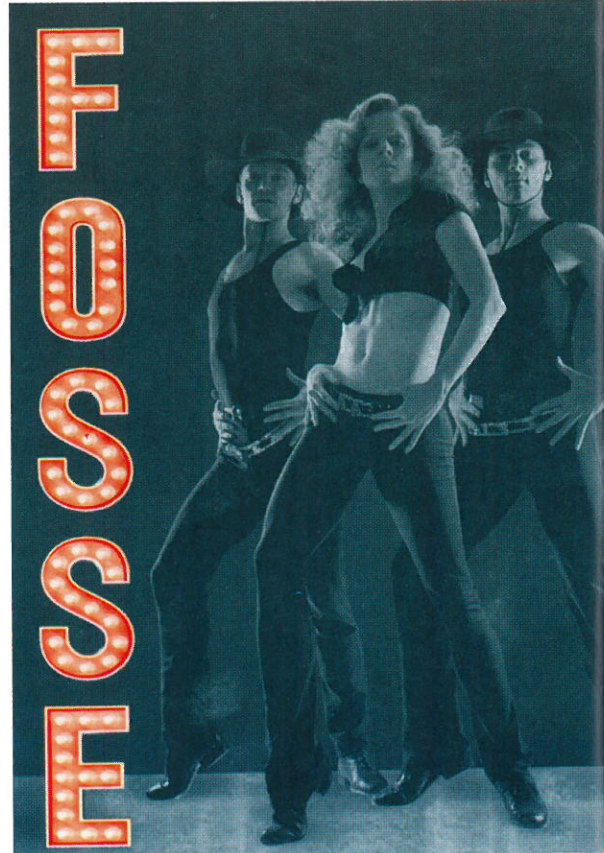

Desmond Richardson

Addig csak Mojszejevet tiszteltem istenként és Balanchinet, most már tudom, hogy Fosse is az! – Hittem neki, de nem igazán értem, miért mondta mindezt.

Azután rájöttem. Talán már a második szám után. A Fosse ugyanis sok szempontból rendhagyó. Először is nem musical, vagy legalábbis a szónak nem abban az értelmében, mint például a West Side Story.

Nincs irodalmi cselekménye, és a klasszikus musical három összetevője: a zene, a tánc és az ének közül az ének úgyszólván teljesen hiányzik. Marad hát a zene és a tánc, és ezek közül is a tánc a fontosabb. A Fosse ugyanis: show-tánc-szvit, miként egy Mojszejev-műsor: néptáncszvit. Úgy keletkezett, hogy Robert (Bob) Fosse feleségei és partnerei kitalálták: Fosse legendás filmjeiből gyűjtsék ki egy csokorba és állítsák színpadra Fosse táncbetéteit. Így került – a két részben – egymás mellé a Sweet Charity, a Cabaret, az All That Jazz és a többi világhírű Fosse-musical szinte valamennyi táncszáma – ragyogó Broadway-táncosok szenzációs megoldásában. Ez aztán végképp olyan produkció, amely nem mehetne nálunk.

Ehhez valóban hiányoznak a táncosok. Elgondolom, mennyivel szegényebbek vagyunk szemléletben is: a százkilencven centiméter magas fekete csoda, Desmond Richardson – az ABT szólistája(!) nem átalalt a Broadway-n a FOSSE-produkció szólistája lenni. Egyébként több olyan komoly felkészültséget igénylő táncos feladatot old meg, amelyet – ha művészi pályája fénykorában találkozott volna vele –, talán még Dózsa Imre vagy Markó Iván is elvállalt volna. Ráadásul kitárt szívvel... Mint ahogy Szakály György

a Macskák táncos főszereplője (!) koreográfiáján Spartacus után – a Színházban a nyolcvanas elején el is vállalta. Azt hiszem, a hazai táncéletben ekkor volt le az igazi rendszer, amelynek – azonban – sem lett igazi folytatása. A táncos-képzés nincs, a diák-táncos képzés meglehetősen hiányos. Ezért hát – némi keserűséggel – marad a hódolat és a tisztelet a szakmai sznobériától mentes New York-i táncosok felé. Zsuzsa Kaán

A híres sárga taxik a Broadway-i musicalokat hirdetik. A FOSSE-et és a többi is!

Fotó: Kaán Zsuzsa

TÁNC
művészet

DANCEART

Hungary's Leading Dance Publication

Volume 31
No. 4. 2000

Editor-in-Chief: Zsuzsa Kaán

Patrons:
Iván Markó, László Seregi

The Council of Patrons and the Editorial Board:
Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó Jr,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovics,
Zsuzsa Kún, Myrtil Nádasi,
András Sallai, György Szakály,
Zoltán Zsuráfszki

English translator:
Dr. Gedeon Dienes
Assistant:
Dr. Istvánné Hátfalvi

Address of the Editorial office:
H-1035 Budapest,
Kerek u. 34. fszt. 1.
Tel./fax: (36-1) 368-5470
www.vizion.euroweb.hu/danceart
e-mail: danceart@euroweb.hu

Production and Promotion Manager:
TRIONFO Bt.

Published by:
International Dance and Culture Foundation
Publisher: Zsuzsa Kaán

Printing preparation: Berkes & Co.
Printed by:
Gutenberg Press Printinghaus
Printinghaus manager: Mihály Sisák

Sponsor of this issue:

Danceart Council of the National Cultural Fund Programme
AMCO Packaging & Consulting Company
• Foundation MINT
• vizion internet
HU-ISSN: 0134-1421

The No 4. issue gives a selection from the dance events prior to 20 September, 2000.

2 programmes suggested

3 topical

4 news in hungary

5 news from abroad

6 invitation

9 millenary opera gala

interview for two voices—

10 Kinga Jálcs: Mária Bretus and János Hetényi "...A treasure collected to last far into the future"...

portrait

12 Zsuzsa Kaán: Attila Egerházi "...The contemporary opera ballet is present in the world

reviews

14 Anna Pór: Little Negro Tales – French Street-Theatre on the Square of Parades

16 Tünde Nagy: Dialog of Folkdance Cultures – International Folkdance Festival in Szeged

16 Mariann Truppel: Millenary Crowd – 2000

18 Erzsébet Leipold: Bells are ringing – About the Duna TV's festive programme

20 Zsuzsa Kaán: Fire Flower – The Dance Ensemble of Paks on the Városmajor Stage

opera box

21 György Máta: BUDAPEST – Opera Gala

photoreport

22 11nd Hungarian Dance Festival – Photoreport by Béla Kanyó

dance history in drawings

24 Mariann Bottyán and Zsuzsa Kaán: La Sylphide, the first "White ballet"

home mirror

25 Gábor Koltay: Welcome

25 László Dezső: Homespun on the Two Banks of the Danube

26 Károly Rollinger: Festival of Children and Youth at Zánka

27 Károly Rollinger: Hungarian Junior Championship of Standard Dances in Szeged

we have asked...

28 *...Yekaterina Maximova, former prima ballerina of the Bolshoi Theatre in Moscow, about the ballet competitions and the actual situation of the art of ballet in Russia – József Kéri's interview

film guide

32 László Kriston: American Film and the Dance – Part two: Turning Point

world mirror

35 Magda Zalán: "Interscape (2000)" – Merce Cunningham's world premiere in Kennedy Center

36 István Hézsó: Bach + Dance – Glancing Back on the 250th anniversary of the composer's death

39 István Wagner: "Linden Dreams" with Dream Couple – Uwe Scholz's Choreography in Berlin

40 * Gedeon P. Dienes: Susanna Egrí's Jubilee in Turin

42 Mihály Timár: About our National Culture in Folkdance Idiom – Report about the Summer Tours of the Timár Chamber Ensemble and of the Starry-Eyed Children's Dance Ensemble

44 Zsuzsa Kaán: American Dance Panorama – Part Two: From La Bayadère to FOSSE

49 contents

50 news in hungary

51 news from abroad

52 excerpts

Articles marked * have an English version

millennium

On 19 August an encounter of several domestic folk-dance ensembles, folksong

gala nights

World Stars in the Opera is the title of the international ballet gala to be held on 16 September in Budapest and on 17 September at Kecskemét for the 8th time on the model of the Canadian Étoile Gala by the World Star Production Office inviting a large number of eminent ballet dancers of the world to take part in this charity performance.

They include solo dancers from the Alvin Ailey Dance Company (Linda Denise Evans and Matthew Rushing), an excellent Canadian dance couple (Bridget Breiner and Robert Conn), an Italian dancer (Luigi Bonino), a solo dancer of the New York City Ballet (Damian Woetzel), a frequent guest artist Dmitrij Simkin and son as well as the

groups and children's theatrical groups as well as those from beyond the borders with a full-day programme was organized by the Folk College of Lakitelek on the Day of our King St. Stephen. On this occasion the Editorial Board of TÁNCMŰVÉSZET distributed gift-parcels for popularizing the art of dance. The organizers and Zsuzsa Szabó, our voluntary colleague, talked about possibilities of further co-operation. (Photo Erzsébet Bartos)

folkdance

The Days of Trades and Crafts featuring old handicrafts (making of musical instruments, wood carving, lace-making, basket weaving, etc) as well as folk art programmes and fairs were organized by the Federation of Folkcraft Associations and the Hungarian Institute of Culture on 17 and 20 August for the 14th time in the historical surrounding of Castle Hill. The programmes included Hungarian and foreign groups of singers, dancers, comedians, and a dance house was also organized for the guests.

guest performance

The world-famous South-Korean Universal Ballet will perform the romantic ballet Giselle in the Erkel Theatre on 8 and 9 November and the classical ballet Don Quichote on 12 and 13 November in the Opera House. The artistic director and choreographer of the company is Oleg Vinogradov. The founder-director is the world-famous star Julia Moon. The guest performance could materialize thanks to the tremendous success of the company's Budapest debut in 1999, upon the invitation of the World Star Production Office with the help of their exclusive international manager, Paul Szilard Production.

contemporary dance

Variegated dance programmes were added to the wide-scale cultural choice offered by the Theatre and Dance Tent of Pepsi Island located within the Óbuda Warf Island having housed a

one-week non-encounter of contemporary arts and genres between 22 and 9 August. The performers have probably acquired many new fans appreciating novel experiments and mature styles: Gábor and Éva Gálik (Obsidian), The Company Yvette Bozsik (Café Borbála Blaskó (Die Central Europe Theatre (Ancient K. Bushman), Csaba Méh Hargitai Gábor (Bees), and the Israeli Vertigo Company (Gas Hear Bálványos Company the Phobos Company the Modern Dance-Studio, the Contemporary Ballet of Szeged (Chas Dream Team Companied by Antal Kricskovics Mária Szilcsanov the Vicky Shick (Days and the students of Budapest Dance Schoo

Without Wings, a production of the One More More Theatre, inspired by Wharton's novel, Birds be seen on 22 and 23 November in the Theatre. It is not an adaptation of the novel rather a reformulation of moods, spirits, and emotions it produces in the idiom of movements.

ballet student meet

Students of eleven international dance institutions demonstrate their skills on the stage of the Theatre on 15, 16 and 17 November. This event is hosted by the Hungarian Dance Academy who students will perform Seregi's neo-classical ballet Variations Nursery Song to music by Ernő Dohnányi and will feature productions of vocational secondary schools for dance and arts of Győr. The head teachers of these schools have the chance of exchanging their views at a conference organized parallel to this event.

hungarians in the world at large

with 1800 members on nine sites. Audiences varied between five thousand and ten thousand. The Fáklya Ensemble represented Hungary by staging Hungarian and Croatian programmes and the dance drama Carmina Burana. The opening and the closing

items of the programme were danced by 39 ensembles, each for three minutes, and broadcast live by the local television and by CNN. The closing performance was attended by the minister of culture of Egypt and by the cultural attaché of the Hungarian Embassy.

education

The brand-new building of the Conservatory for Music and Dance in downtown Rotterdam, a few minutes' walk from the Central Station, was opened on 20 July, as reported by Gábor Bolváry Takács back from his study tour in the Netherlands. We thank him for the photograph of the building. Courses will start in December.

monaco dance award

An event of wide international importance is keeping the ballet world in feverish expectation. The Nijinsky's is the new official name of the dance award in Monaco to be conferred upon the candidates for the first time at the gala evening that will conclude the Festival running from 12 to 16 December. The prizes will be presented in the Salle des Princes of the newly built huge complex called Grimaldi Forum.

The first edition of the Nijinsky's will take place on Saturday December 16, 2000 at the closure of Monaco Dances Dances Forum. Six prizes will be awarded to reward performances examined throughout 1999: Male dancer's prize, Female dancer's prize, company's prize, a prize for the choreographic spectacle, a special jury's prize. Every winner will be attributed the sum of

15.000 Euro. The prizes will be awarded by international personalities from the world of Culture. This even will be the focus of a worldwide evaluation by the international press.

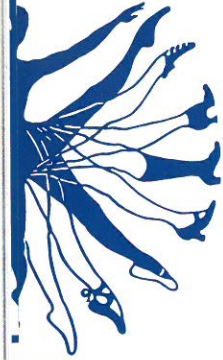
The vote will take place in three stages:

- 150 specialist journalists, chosen in 40 countries with a professional choreographic activity, have suggested 5 candidate for each of the 6 categories.

- 114 personalities from the world of dance - known as "experts" - suggested by the journalists, have selected (from the journalists'list) the nominated candidates.

- A vote by the general public via Internet will be combined, in a 1/3 proportion with that of the "experts" (2/3) to pick the winners.

The ceremony will take place under the Presidency of the Princess of Hannover, and before prominent personalities from the world of Culture and the Arts.

review

Little Negro Tales

French Street Theatre on the Square of Parades

On the French National Day the street theatre of the Company *Royal de Luxe* settled down on the Square of Parades in Budapest. They can look back on a peculiar past. In the late 70ies Jean Luc-Courcoult, a rebellious

student of the university theatre of Aix en Provence, decided to ignore everything they had learned about theatre and, together with his colleagues of similarly minded youth, inspired by the students' revolt of 1968, set to create an utterly different theatre by using accessories made from real objects of use and surprising dream machineries patched up by themselves. Their programme called "*Little Negro Tales. Temporary Title*" tells about their experiences gained during their study tour in Cameroon. Yellowish sand, stamped earth and a few huts recall the African villages. The nine Negro Tales meant for European are by no means of black origin. They are products of their own imagination. It is left to the option of the

audiences to choose the sequence of the nine tales: "*Samurai and the Tortoise*", "*About Bigamy*", "*The Child who Dreamt of Africa*", "*Corridors of Happiness*"... In this manner they can improvise 362.800 performances. The audiences are captured by the shrill of fair theatres, by the rapidly rolled actions and by the free imagination of surprises and their playful charm. An inexhaustible series of gags, wonder machineries and puppets fabricated with professional skill follow one another. In addition to the monsters of folktales and to the memories of animal imitators of fair, we can also admire the miracles of our modern world. Fire is lit in a barrel of oil, and a satellite puppet develops from the wreathing smoke of the

rising racket. All this is moved by several persons. When the puppet touches the earth it starts moving stiffly just like the original ones. During the twenty years of its existence the Company *Royal de Luxe* has tested and experienced all varieties of street theatre: the methods of the medieval showmen, those of the *commedia dell'arte* and the large ritual processions of East Asia. They try to trace the genuine direct contacts between performer and audience. During the study tour in Cameroon he roamed the villages with gigantic puppets of Gu and monitored the manner in which their theatrical culture operated in this entirely alien-spirited environment. What I liked best in the

duction of the company *Royal de Luxe* was the mixture of international conditions of showmen and medians, of our century's *adaism* meant to "épater les bourgeois", and of the spiritual attitudes of the contesting theatrical tendencies in the late second millennium presented in a manner of natural playfulness. The *Royal de Luxe* is both international and unequivocally French.

Anna Pór
(14-15. pp.)

we have asked...

Katerina Maximova,
former prima ballerina of the Bolshoi Theatre of Moscow to tell us about ballet competitions and the present situation of ballet in Russia

- We welcome you, dear Katerina Maximova, in the name of your followers who remember your widely acclaimed admirable performance with Vladimir Vasiliev in Budapest at the gala of the "World Stars in the Opera House" in 1993.

- I am a member of the Jury of the 14th International Rudolf Nureyev Ballet Competition in Budapest in March you showed the performance of the young candidates with interest and not for the time, so we feel entitled to ask your opinion about competitions in general. The reason so that you have given your name, together with your husband, Vasiliev, to competitions held for several years in Perm, one of Russia's important ballet centres.

- Thank you for the coming worlds. Indeed I do come back to where I have already been and my friends, - says our guest. Indeed we, both of us, have spent ten years taken care of

the Perm Competition which may not have acquired the authority it would merit in the ballet world yet would deserve continued operation. Russia is a large country, has lots of theatres where the standard is not always sufficiently high. Many artists have a desire to show themselves and to see others, those from abroad. Not always in their own theatres but elsewhere. In general competitions operate according to the same principle though each of them has its own characteristic feature. We have competitions like the Nureyev competition of Budapest. The Perm Competition is organized in the spirit of Tchaikovsky. Hence it is compulsory to dance a pas de deux from one of Tchaikovsky's ballets in the second round. (There is no such a stipulation in the first and the third rounds.) This is not a peculiar feature since Tchaikovsky ballets are popular in other competitions, too. There may be differences in the composition of the juries. The Jury of the Perm Competition is also an international one. We have had members from England, France, Yugoslavia, the US and other countries. "Our" competition is called "Arabesque", its permanent artistic director is Vasiliev and I preside the jury. The participants of this year's competitions, close to eighty candidates under 26, come

from Russia, South-Korea, Japan. In addition to the grand prix and the usual first, second and third prizes we can adjudicate prized offered by such artists as Mikhail Baryshnikov, Natalia Makarova and Nina Ananiashvili. There will be a prize of the public at large, a press prize, a prize for the best modern choreography and a prize for the best performance to music by Tchaikovsky.

- What is the situation of Russian ballet as a result of the changes that have taken place in your country?

- Strange as it may sound, the majority of our ballet artists have remained at home, and the art of ballet in my country has not suffered. This applies, first of all, to the Bolshoi of Moscow. I do not say that there are no problems. For instance, money is scarce.

Nevertheless important personalities make their appearance and come to grips with the difficulties. Vasiliev, as the head of the Bolshoi, could tell you more about this. I may mention an example: there was recently an important premiere, that of Boris Eifman's "Russian Hamlet" about the Russian Tzar Pavel. I feel that the production was a success. In our country Eifman is looked upon as an outstanding choreographer of modern ballet. And there is a new premiere in preparation, The Farao's Daughter reconstructed by Pierre Lacotte for the stage of the Bolshoi. This classical ballet, by Marius Petipa was last performed prior to the revolution of 1917.

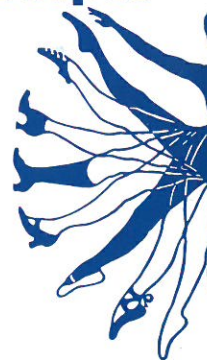
As far as I am concerned I have, for quite some times, been working with the Ballet Ensemble of the Kremlin as rehearsing ballet-master. (By the way this ensemble has just celebrated the tenth anniversary of its existence.) In addition I am engaged in the Bolshoi in the same capacity and give lectures at the Master-training Department of the College

of Theatrical Art. The older ensembles are still active. The best known of them is Kasatkina and Vasiliov's Classical Ballet of Moscow. Otherwise new ballet ensembles crop up almost daily and you cannot keep track of them even in Moscow, not to speak of the rest of the country. Also ballets schools have appeared in large numbers in recent years. Let us take Perm as an example where we have an excellent ballet school, and a ballet company of long standing operates in the theatre. Here, too, a new ensemble, led by Panfilov has been created to produce modern works. They have developed their own characteristic features and undertake guest performances in many cities.

New choreographers with new idioms have also made their appearance, as for instance Elena Bogdanovich in Moscow. As to the ballet companies and creations in the former Soviet republics, co-operation has naturally loosened, guest performances have become more difficult though we are trying to maintain contacts with our friends in different way.

All these activities obviously need sponsors whether for guest performances or for organizing competitions. Every year we are anxiously looking forward whether the Perm ballet competition can be organized, i.e. whether we get the necessary funds, but we have always succeeded so far.

József Kéri
(pp. 28-31)

FUSION

DANCEFUSION

FUSION DANCE

SM
EUROASIA

COMPANY AND SCHOOL@VUD*

USHERING IN THE THIRD MILLENNIUM

A copyright choreographic formula for recon...
divergent forms of dance for cultural and a...
diversity, cross-training and performe...

Provides an opportunity to learn, teach, perform various forms of dance at one and the same allot time and place and to save the time, money, energy that otherwise would have to be expended separate classes, teachers or performers in each form. Invented in 1980.

Dr. Gusztav Ujfalusi Fogarasi ("Dr. Varga"). © 1980-20...

Check out our website: www.dancefusion.org
email us: info@dancefusion.org

For live or electronic teacher training or performance; accrediting, franchising, licensing Dancefusion to others write...

VIRTUAL UNIVERSITY OF DANCE

EUROPEAN CENTER: PF 912, Budapest, Hungary 1244   AMERICAN CENTER: P.O. Box 708, Marshall, MN 56258 U.S.

world mirror

Susanna Egri's Jubilee Gala in Turin

"...Oh, quante stelle!" – ó, how many stars! – was the title of the gala celebrating the 50th anniversary of my school on the stage of the Grand Opera of Turin placed at our disposal by the municipality of the city on 9 September. The performance started by the alignment of my students on the stage: from the six-year old kids to the graduates, then the members of my professional group, the students of the Università della Danza and finally those who have ever graduated from this school and have dispersed throughout the world during the past fifty years. They came to this night upon my invitation to testify by their presence to what a private school can produce: most of them dance in the big European companies from Lisbon to Helsinki. These still active solists actually danced on that night which was also attended by masters and choreographer no longer dancing; they appeared parading hand in hand, filling the stage from the youngest to the oldest, the 78-year old Alberto Testa, dean of Italian dance critics. The audiences were deeply move by seeing with their own eyes how many dancers this school has given to the stage. The performance itself consisted of three parts. The first part featured the classes of classical barre and floor exercises in the form of short flashes, then came the

modern part. My school has always been characterized by teaching the classical technique as a foundation and then modern techniques which change and develop all the time. My starting point has been my master Ferenc Nádaszi in ballet and Sári Berczik in modern. Later, while I was roaming the world learning new things, much came to be added to this which I always incorporated into my teaching. And I am still learning. The closing ballet of the first part was the ballet *Armonie e Contrasti*, from the decade-long repertoire of my professional company performed now by two 15-year old talented students of mine. The ballet showed the differences and the harmonization of the two types of technique. The second part featured my students who are stars by now with a few ballets from their own repertoires by choreographers like Nacho Duato, head of the Spanish national company, others had come from the Gulbenkian Company of Lisbon, from the Finnish National Ballet of Helsinki. One of them was Luigi Bonino, who also danced on the Gala of World Stars in Budapest (on 16 September) performing two choreographic gems by Roland Petit from his Chaplin ballet. The ultimate aim, however, was to show the people of Turin the creations of my

revived company. Earlier I had a company called *Balletti di Susanna Egri* for more than thirty years performing throughout Italy and half of Europe. I disbanded this company and a year or so ago I founded another one called *Egribiancodanza* which splits again into two as everything I do. The part "Bianco" comes from the name of *Raphael Bianco*, my co-director, a former pupil of mine and today a young dancer-choreographer who after several years of dancing abroad came back to Turin to set up a company. Our purpose was to preserve those works of mine that time has proved to be worthy of survival, and Raphael represents the new trends. In other words, I am the past and the present and he is the present and the future and this is how we meet in the present. The first ballet of the ten-member company with video projection called *Beyond Time* was a great success and an excellent starting point for further development. This was the third part of the programme. There is one more thing of interest. Before the performance I invited the chief counsellor of Turin to the stage who had initiated this gala and I publicly thanked him for this opportunity saying that I felt like a Cinderella going to the ball and eventually finding herself where she had started from, i.e. like a "migrating company" without a theatre to belong to unless a prince makes his sudden appearance. Then the chief counsellor openly declared that I would get a theatre before the year comes to an end. Thus he actually turned out to be the prince whom we had been waiting for fifty years.

Susanna Egri
A tele-interview
by Gedeon P. Dienes
(pp. 40-41)

world mirror

American Dance Panorama,

Part Two
From *La Bayadère* to

Who would have thought that the last performance of the summer season of Metropolitan Opera, *La Bayadère*, a Russian romantic ballet 123 years old would attract New York audiences filling the Metropolitan Opera House to capacity? The Americans are knowledgeable in the history of ballet. They do not expect to see a performance but professionally understand what they do not think that the very night when I attended the performance was an exceptional one though the cast was excellent. I feel the audiences of the Metropolitan like and appreciate the ballet as well as the dancers. The atmosphere emanating from the auditorium to the stage creates a climate of dream of all artists, in which it is a pleasure to step into the wings. Four performances of *La Bayadère* could be seen within three days, almost non-stop (including two on 28 June). I did not want to miss the last one, on 28 June, which happened to be also the last full-evening performance of the season. To tell the truth these were also splendid productions with *Julio Bocca* or with *Vladimir Malakhov*, or *Bocca* himself followed by the *Julie Kent* in the *Pas de deux* of *Manon*. No fan can complain about seeing the ballet, the "Kingdom of the Shades", the second most valuable part also of the ABT version because the poetry of this ballet clear classical ballet is not disturbed by "reality" at the beginning and at the end: when Solor starts smoking his opium pipe and when he wakes up at the

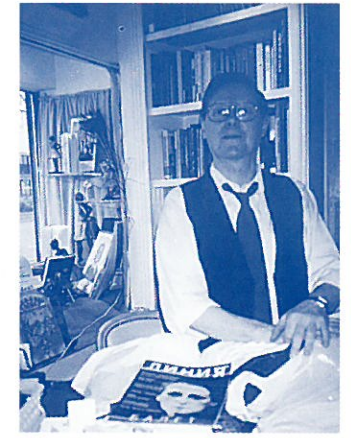

end of the scene. Solor's "dream" is accompanied by clouds hovering through the sky to the sounds of a harp, playing the well known tunes of the "défilé of the shadows". (This is the only

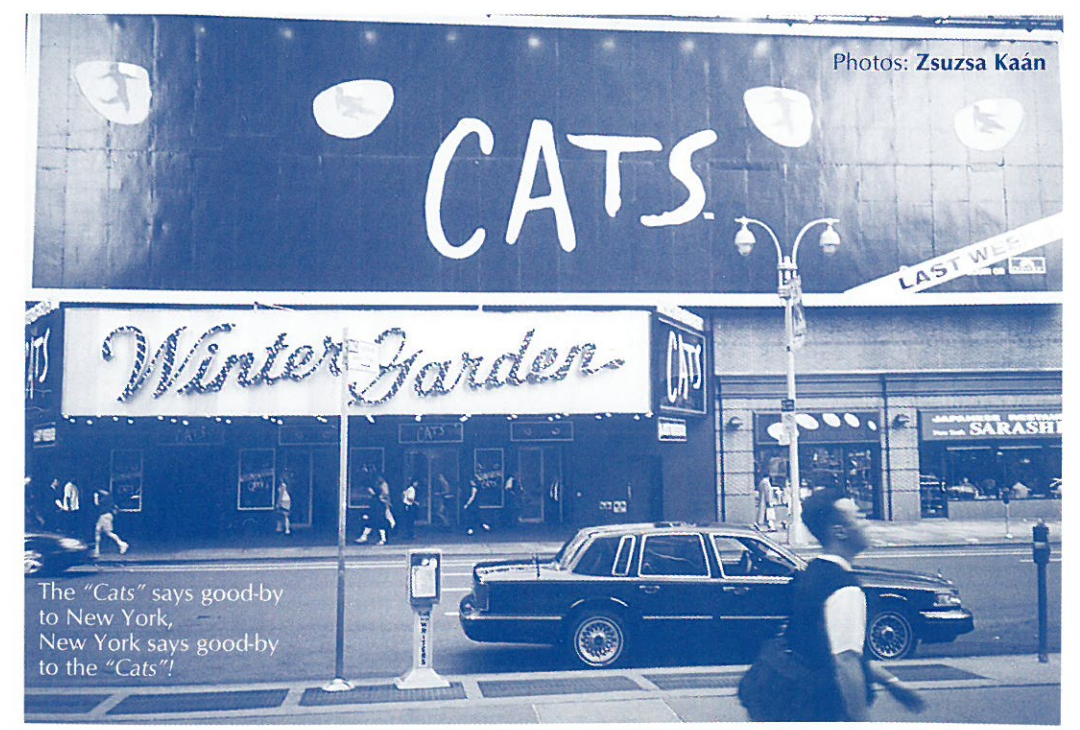
make you forget the outdated character of the plot of the 1877 ballet of St. Petersburg. Nevertheless the ballet is one of the fundamental works representing the St. Petersburg style of Petipa in which romanticism progressing towards classicism took a deep swig from the aroma of the mysterious East... the magic of India did not affect the 59 year old Marius Petipa. That is why *La Bayadère* has become a copybook example of classical ballet style and exoticism. The colourful, exotic, long first act is followed by the most characteristic feature of the ballet, the "Kingdom of the Shades", the second most valuable part also of the ABT version because the poetry of this ballet clear classical ballet is not disturbed by "reality" at the beginning and at the end: when Solor starts smoking his opium pipe and when he wakes up at the

part danced in Budapest.) And in come the twenty-four ballerinas in white tutus and white scarves on their arms gradually filling the stage in a serpentine, with the three minor female variations and the beautiful white duet of *Paloma Herrera* and *Julio Bocca* – early harbingers of *Swan Lake*. It is a perfect preliminary study of the solo dancer of St. Petersburg, *Lev Ivanov*, cast as Solor at the premiere, to the white scenes of *Swan Lake* he was to choreograph in 1894-95! *Natalia Makarova* taught her version of this ballet in New York in 1982 when she danced the title role. This

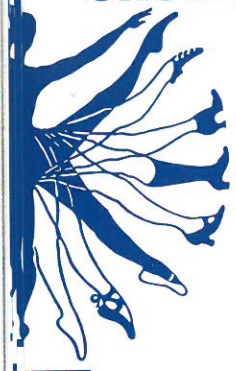
Mr. Joe Marshall, the manager of the shop: *The Ballet Company* in New York

was taken over by the Royal Ballet of London. I do not know Nureyev's last version staged in Paris, but I believe István Hézsós's report from 1992 (as also testified by photographs) saying that the staging proved to be grandiose. The New York version, however, was not like this. Owing to the overweight of the mimes and the acting, the coloured acts were somewhat dusty and owing to the poorish settings they could not be called dazzling. I felt like this when watching the Budapest premiere of the Danish *La Sylphide* with the witches busily dancing around the kettle. This time I watched, with some unease, the meditation of the fakir in the grey church square and the inward conflict of the violently gesticulating High Brahmin... The dancers' performance

The "Cats" says good-bye to New York, New York says good-bye to the "Cats"!

represented the only real up-to-date value and made me forget the shortcomings and the dated nature of some scenes. Fortunately the corps de ballet and the solo dancers of the ABT (the fakirs, the temples and court dancers and the procession of the shadows) produced an excellent performance in dancing and acting as if their lives depended on it. A ballet of historic value must not be performed at a level lower than danced by the members of the ABT.

FOSSE

"From the airport go straight to Broadway and do not spare money!" - This is what László Seregi said when we composed the programme of my American tour. "When I saw it in London, I almost shed tears. Until then I had only respected Moiseyev and Balanchine. Now I respect Fosse, too." - he said. I believed him but I did not really grasp why he had said that. Later I understood. Perhaps after the second number. Fosse is irregular in more than one respect. First of all it is not a musical or at least not in the sense as the West Side Story is. It has no literary plot, and out of the three classical ingredients of the musical - music, dance and singing - the last is almost absent. Dance is more important in it than music.

Fosse is a suite of showdance in the same sense as a programme of Moiseyev is a suite of folkdance.

This is how it was born: Fosse's wives and partners decided to collect and stage all Fosse's dance interludes

from his legendary films. This was how practically all his dances came to be put in one sequence in two parts, like Sweet Charity, Cabaret, All That Jazz, and nearly all the other dances of Fosse's world-famous musicals performed by excellent Broadway dancers. I am afraid that a similar production could not be realized in our country. We actually lack the dancers and also the spirit. Desmond Richardson, solo dancer of the ABT, this black miracle, did not shrink from becoming a solist of Broadway in the Fosse Production. By the way he has solved several prestigious dancing tasks that would certainly have gladly been undertaken by such Hungarian dancers as Imre Dózsa or Iván Markó if they had met the challenge at the height of their careers, and they would have done it with open heart...

In fact György Szakály, after Seregi's Spartacus in Opera House, undertook the dancing lead of the Cats - also by Seregi - in the Madách Theatre in the early eighties. This was probably when the real change of the regime took place in Hungarian dance life though without substantial consequences. The original sparks of musical dance are fading away, there is no institutional training for revue dancers, and the instruction of theatrical dancers is also unsatisfactory. What remains is our admiration of the New York dancers exempt of professional snobbery. **Zsuzsa Kaán** (pp. 44-48)

Az új évadban már havilapként jelenik meg a

Zsöllye
színházi folyóirat

A színházi életről a leggyorsabban és leggazdagabban informáló folyóirat

A novemberi szám már kapható a színházakban a RELAY és City Press üzleteiben, valamint a nagyobb könyvesboltokban.

A SZÍNHÁZ

című folyóirat decemberi számának tartalmából

KRITIKAI TÜKÖR

Tarján Tamás: MILFLŐR
(Nestroy: A talizmán)

Zappe László: KÜZDELEM A LEGENDÁV
(Az ügynök halála a Tháliában)

TÁNCSZÍNHÁZ

Halász Tamás: OKOS DAFKE
(Szegei Kortárs Balett: Postscriptum)

Farkas Boglárka: VÉGTELEN TÖRTÉNE
(Régine Chopinot: Az idő tánca)

DRÁMAMELLÉKLET

Shakespeare: A MAKRANCOS HÖLGY
AVAGY A KOMISZ KATALIN
(Fordította: Nádasy Ádám)

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kedvezményes előfizetés 2001-9984 Ft helyett csak 7400

forintot kell kiadnia, ha nem hetente vásárolja szerkesztőségünkneli fizeti elő lapunkat egy

Előfizetési csekket, illetve számlát a 210-5159 vagy 210-5159-es telefonszámon, a 303-924

faxszámon, az es@es.hu e-mail címen ké

Levélcímkünk: 1089 Budapest, Rezső tér 1. Bankszámlaszámunk: 10102237-07105005-00

GUTENBERG PRESS

Kommunikáció

Reklámügynökség • Marketing • Nyomda

GUTENBERG PRESS Kommunikációs RT. – BUDAPEST
1033 KASZÁSDÚLÓ U. 2. TELEFON: 437-4100, TELEFON/FAX: 437-4121